BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI.

ZE SPECJALNYM DODATKIEM.

№ Wilno, dnia 27 lipca 1926 roku. 37.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

II. ŻYCIE GOSPODARCZE.

a/ Stosunki zagraniczne.

b/ Stosunki wewnętrzne.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNETRZNEJ I SPRAWY SPOŁECZNE

VI. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

X. K R O N I K A . a/ Zagraniczna.

b/ Kronika wewnętrzna.

c/ Kronika polska.

d/ Kronika gospodarcza.

e/ Kronika wojskowa.

NAJWAŻNIEJSZE DANE O PAŃSTWIE LITEWSKIEM

z lipca 1926 roku.

1. Państwo, jego powstanie i ustrój.

Powstanie państwa. Władze okupacyjne niemieckie zezwoliły działaczom litewskim na zwołanie do Wilna 18 września 1917 r. zjazdu notablów. Wzięło w nim udział 222 Litwinów. Wybrali oni Radę Narodową, po litewsku "Taryba"; skład jej personalny zatwierdziły władze niemieckie. „Taryba" przeniosła się w grudniu 1918 r. do Kowna i przemianowawszy się na „rząd" rządziła krajem, po rozgromie Niemiec, do maja roku 1920, t. j. do chwili zwołania Sejmu Ustawodawczego Litwy i utworzenia rządu parlamentarnego.

Prezydentem „Taryby" i pierwszym naczelnikiem państwa był A. Smetona.

Litwę przyjęto do Ligi Narodów we wrześniu 1921 r., po złożeniu przez nią przyrzeczenia ochrony praw mniejszości. Zobowiązanie to zostało ujęte w formę deklaracji o charakterze jednostronnym (tekst identyczny niemal z analogicznemi zobowiązaniami Polski) i złożone przed Ligą Narodów 12 maja 1922 roku.

Litwa została uznana "de jure" przez Mocarstwa Zachodu w dniu 20 grudnia 1922 r.. po zobowiązaniu się wobec nich do uznania klauzul Traktatu Wersalskiego, odnoszących się do międzynarodowego charakteru Niemna.

Pretensje do Wilna i Wileńszczyzny Litwa rości na mocy traktatu z Rosją z dnia 12 lipca 1920 r. zawartego w Moskwie, mocą którego Rosja cedowała Litwie prawa do tej dzielnicy. 9 października 1920 r. generał Żeligowski na czeli dywizji litewsko-białoruskich zajął ponownie Wilno. 18 marca 1921 r. Traktat Ryski polsko-rosyjski, sprawę przynależności państwowej Wileńszczyzny pozostawił do rozstrzygnięcia wyłącznie stronom zainteresowanym: Polsce i Litwie. W rozultacie przewlekłego sporu w Lidze Narodów, po odrzuceniu przez Litwę projektu Hymansa (dwukantonalna Litwa w związku z Polską) Liga Narodów dnia 3 lutego 1923 r. ustaliła podział pasa neutralnego, nie przesądzając w niczem praw terytorjalnych po obu stronach wytkniętej przez nią linji demarkacyjnej i uznała kompetencję swoją w sprawie Wileńskiej za wyczerpaną. Na zasadzie zaś tego podziału Rada Ambasadorów zgodnie z art. 87 Traktatu Wersalskiego, w dniu 15.III.1923 r. ustaliła definitywnie granicę polsko-litewską.

Ustrój polityczny. Prezydent Państwa. Konstytucję Litwy zatwierdził Sejm Ustawodawczy 1 sierpnia 1922 r. Litwa jest republiką parlamentarną. Władzę ustawodawczą posiada jednoizbowy Sejm. Wybierają go obywatele pełnoletni obu płci (od lat 21) w pięcioprzymiotnikowem głosowaniu (a więc i proporcjonalnem) na lat 3. Prawo wyborcze bierne przysługuje od lat 24.

Rada Ministrów odpowiedzialną jest przed parlamentem i ustępuje, otrzymując „votum nieufności".

Prezydenta Państwa wybiera Sejm na lat 3. Uprawnienia jego są dość ograniczone. Prezydent mocen jest rozwiązać Sejm. Rozpisać winien wówczas w ciągu 60 dni nowe wybory. Nowy skład Sejmu wybiera nowego Prezydenta. Podczas choroby lub nieobecności Prezydenta zastępuje go Marszałek Sejmu. W dniu 8 czerwca 1926 r. na prezydenta Litwy obrano D-ra Medycyny Kazimierza Griniusa, członka stronnictwa ludowego, lat 57.

Inicjatywę ustawodawczą ma Sejm, rząd i 50.000 obywateli, posiadających prawa wyborcze.

2. Położenie, obszar, ludność, miasta, podział administracyjny.

Położenie geograficzne. Obszar. Granice. Krańcowe punkty Litwy sięgają: na północy 56⁰, 25" szer. półn., na południu 53⁰ 50", na zachodzie 38⁰ 41" dług. wsch. od Ferro; na wschodzie 44⁰ 6" dług. wsch. od Ferro.

Obszar b. zaboru rosyjskiego wynosi 53.433 klm.² Obszar Kłajpedzki 2.823 klm.² Obszar całego państwa 56.258 klm.²

Litwa graniczy: od północy z Łotwą, na długości 487 klm., od wschodu i południa z Polską na długości ok. 500 klm., od zachodu z Niemcami na długości ok. 220 klm. i z Bałtykiem, posiadając brzegu morskiego 91 klm.

Ludność i podział jej na narodowości. Wyznania i zawody. W r. 1923 spis ludności wykazał 2.062,038 mieszkańców, nie wliczając ludności obwodu Kłajpedy, którą szacują na 150.000. Ogólna suma zaludnienia w państwie w dniu 1-go stycznia 1926 r. szacowaną była przez litewski Państwowy Komitet Statystyczny, (łącznie z Kłajpedą) na 2.229,876. Odpowiada to gęstości 39,6 głów na klm. kw. Ruch naturalny (w latach 1922 — 1925): na tysiąc mieszkańców 29 urodzin, 17 zgonów, przyrost 12 na tysiąc. Istnieje i wzrasta w ostatnich czasach ruch emigracyjny do Północnej i Południowej Ameryki (Brazylji).

Według narodowości, wliczając i obszar Kłajpedy, ludność państwa dzieli się na Litwinów—74%, Polaków—10%, Żydów—7%, Niemców—5%, Rosjan—2%, Łotyszów i innych—2%.

Według wyznań: Rz.-katolików—80%, Ewangelików—10%, Starozakonnych—7%, Prawosławnych i innych—3% ogółu.

W miastach (od 5.000 wzwyż) mieszka 14,9% ludności. We wsiach i małych miasteczkach 85,1%. Rolnictwem trudni się, odpowiednio do powyższego, przeszło 80% ludności kraju. Reszta pracuje w handlu, przemyśle, transporcie, na urzędach i zawodach wyzwolonych.

Większe miasta. (r. 1923). Kowno, stolica państwa — 92.000, Kłajpeda — 32.000, Szawle — 21.000, Poniewież—19,000, Wiłkomierz — 10.500, Marjampol — 9.400, Kiejdany — 7.400, Wyłkowyszki — 7.000, Olita — 6.500, Kibarty — 6.200, Taurogi — 5.500, Rossienie — 5.300, Birże — 5.200, Reszta miasteczek ma ludność nie sięgającą 5.000 i przedstawia typ na pół wiejski ze względu na zawód znacznej części mieszkańców i wygląd zewnętrzny.

Podział administracyjny. Litwa dzieli się na 20 powiatów. Przeciętnie na jeden powiat przypada 2.670 klm. kw. i około 104.000 ludności. Oprócz tego okręg autonomiczny Kłajpedy dzieli się na 3 powiaty.

3. Życie gospodarcze.

Rolnictwo. *Produkcja rolna.* Powierzchnia kraju dzieli się według kultur: rola — 46%, łąki — 14%, pastwiska — 15%, lasy — 14%, nieużytki i wody (jeziora i rzeki) 11%.

Wydajność zbóż sięga 9 q. z ha, lnu — 6 q. (licząc siemię i włókno); kartofli — 60 q.

W r. 1923 było w Litwie ziemi ornej pod uprawą żyta—583,500 ha, owsa — 330,600, jęczmienia — 175,000, pszenicy — 81,500, grochu — 62,500, lnu — 52,100, kartofli — 143.000 ha.

Inwentarz żywy. W r. 1923 było w Litwie koni — 505,000, bydła — 1.285,000, owiec — 1.400,000, świń — 1.700,000. Źródła urzędowe szacują wartość inwentarza żywego Litwy (w r. 1924) na 100.060,000 dolarów.

Lasy. Lasy łącznie z polanami, łąkami leśnemi i trzebiskami obejmują 902,000 ha. W tem przestrzeni zalesionej istotnie 747,000 ha. Przyrost roczny drzewa cokolwiek ponad 2.000,000 m³. Na 1 mieszk. przypada ok. 1 m. sześć. przyrostu lasu. Niemcy spożywają 1,1 m.³ drzewa rocznie na głowę ludności. Litwa, używając mało węgla na opał, oraz budulca mineralnego około 2 m³. Lasy Litwy nie starczą zatem na potrzeby kraju. Tymczasem (w r. 1925) eksport produktów leśnych stanowi ok. 17% wartości wywozu kraju. Lasy więc w Litwie maleją. Źródła urzędowe szacują wartość lasów (w r. 1924) na 261.600,000 dol. Cyfra ta zdaje się być niemal dwukrotnie za wysoką.

Reforma rolna. Litwa jest w trakcie przeprowadzania reformy rolnej. Przewiduje się zakończenie jej w r. 1928. W wyniku tej reformy właścicielom 3000 większych majątków w Litwie pozostawia się po 80 ha z ich obszarów. Reszta parceluje się pomiędzy bezrolnych i małorolnych. Obszar do rozparcelowania wynosi około 600,000 ha. Odszkodowanie dotąd ustalonem nie zostało.

Skonfiskowano w r. 1920 mocą ustawy o reformie rolnej 553,000 ha lasów prywatnych (61% ogółu lasów kraju). Odszkodowanie przewidzianem nie jest.

Ustawa nosi charakter zwrócony przeciwko ludności polskiej.

Przemysł. Istnieje parę garbarni i parę fabryk wytworów żelaznych, jako zakładów większych. Pozatem istnieją przedsiębiorstwa głównie związane z rolnictwem: fabryki konserw, drożdżownie, tartaki, eksploatacje torfu, cegielnie, huty szklane, młyny, gorzelnie. W r. 1925 zakładów przemysłowych, prawie wyłącznie średnich i drobnych, było 5,896.

Brak surowców (rud, węgla, nafty, soli) i dogodnych środków komunikacyjnych, rzadka ludność i niedogodne położenie geograficzne kraju, oto warunki nie sprzyjające rozwojowi wielkiego przemysłu.

Przemysł Litwy pokrywa drobną część potrzeb krajowych. Wszelkie niemal potrzeby cywilizacyjne zaspakajają się na drodze importu z zagranicy.

Handel zagraniczny. *Wartość wywozu* w r. 1923 — 14.680,000 dol., w 1924—26.658,360 dol., w r. 1925—24.271,400 dol.

Wartość przywozu z zagranicy w r. 1923—15.660,000 dol. w r. 1924 — 20.653,000 dol., w r. 1925 — 25.270,280 dol.

Litwa wywozi głównie: 1) drzewo, 2) wytwory hodowlane (jaja, mięso, drób, skóry, żywe zwierzęta) oraz 3) len (siemię i włókno). Trzy kategorje powyższe towarów stanowiły (w r. 1924) 86% ogółu wartości wywozu. Zboża i mąki Litwa prawie nie eksportuje. Do Niemiec kieruje się (w r. 1925) 50,7% wywozu, do Anglji — 24%, do Łotwy — 8,5%, do Rosji — 2,6%, do Holandji — 2,3%, do Danji — 1,7%, do Ameryki — 1,5% i t. d.

Litwa wwozi: tkaniny, cukier, konfekcję i galanterję, śledzie, sól, maszyny i wyroby metalowe, skórzane, gumowe, węgiel kamienny, nawozy sztuczne, papier i książki, artykuły naukowe i chemiczne, naftę, tytuń, i produkty kolonjalne.

Z Niemiec przychodzi (r. 1925) — 56,6% ogółu wartości wwożonych towarów, z Anglji — 8,3%, z Ameryki — 7,2%, z Czechosłowacji — 5,5%, z Łotwy — 5,4%, ze Szwecji — 3,5%, z Holandji — 1,9%, z Rosji — 1,6%, z Francji — 1,1% i t. d. w końcu z „innych państw" (w pozycji tej statystyka urzędowa ukrywa przeważnie wwóz z Polski) — 5,1%.

Komunikacje. Dróg bitych 1189 km. (2,1 km. szosy na 100 km. kwadr. powierzchni kraju). Kolei normalnotorowych, eksploatowanych do 7 maja 1926 r. było 1.104 km. W dniu tym otworzono nowy szlak: Szawle — Telsze, długości 56 km. Obecnie długość sieci normalnotorowej w eksploatacji wynosi 1160 km. (2,1 km. kolei na 100 km. kwadr. powierzchni). Parowozów dnia 1 stycznia 1926 r.—165. Wagonów osobowych 339. Wagonów towarowych około 3.858. Kolejek podjazdowych (o szerokości toru 60, 75 i 100 cm.) — 520 km. z taborem 80 parowozów i około 600 wagonetek. Tabor wynosi od 30 do 40% ilości, niezbędnej do średnio-intensywnej eksploatacji kolei litewskich.

Stacji i przystanków kolei (normalno i wąskotorowych) jest ogółem 156. Koleje litewskie (normalno i wąskotorowe) przewiozły w roku 1924 towarów a) w obrocie wewnętrznym — 637,705 tonn, b) tranzytem 20,167 tonn. Podróżnych — 2.904.000 osób.

*

Dróg wodnych nadających się do żeglugi jest 431 klm. (w tej liczbie 419 klm. stanowi Niemen) i dróg nadających się do spławu 1960 klm.

Urzędów pocztowych i telegraficznych, wraz z agenturami pocztowemi, jest 278 (5 urzędów na 1000 km. kwadr. powierzchni).

Waluta krojowa. Banki. Jednostką monetarną jest „lit", równający się 1/10 dolara U. S. A. Podstawę jego stanowi zapas kruszczu i walut mocnych. Banknoty emitowane są przez „Bank Litwy", założony w 1922 r., jako koncesjonowana instytucja akcyjna. Bilans „Banku Litwy" na 1 czerwca 1926 r. (w „litach").

Aktywa:

Zapas złota	30.407.358,15
Monety srebrne	7.375.605,00
Monety skarbu państwa	1.892.443,04
Waluty mocne obce	32.445.227,12
Dyskonto i pożyczki	44.470.243,88
Inne aktywa	22.637.177,82
	139.228.055,01

Pasywa:

Kapitał akcyjny	12.000.000,00
Kapitał zapasowy	860.000,00
Banknoty w obiegu	83.093.591,15
Depozyty i wkłady	21.575.398,95
Inne pasywa	21.699.064,91
	139.228.035,01

Litwa posiadała zatem 1 czerwca 1926 r. banknotów w obiegu na 8.309.000 dolarów. Czyni to 3 dol. 71 ct. na głowę ludności.

Oprócz banku emisyjnego („Lietuvos Bankas") najważniejszemi bankami w kraju są: „Lietuvos Ukio Bankas" (Litewski Bank Rolny), „Żemes Bankas" (Bank Ziemski) Instytucja państwowa dla pożyczek hypotecznych, „Prekybos ir Pramones Bankas" (Bank dla Handlu i Przemysłu), „V. Frenkelio Banko Namas" (Dom Bankowy Frenkla) i „Lietuvos Kredito Bankos" (Litewski Bank Kredytowy).

Banki mniejszości narodowych. Żydzi, Niemcy, a wreszcie i Polacy (w r. 1925) otworzyli banki swoje o typie spółdzielczym w Kownie. Bank Polski nosi miano: „Polski Bank Kowieński dla drobnego kredytu". Udzielają one kredytu produkcyjnego, krótkoterminowego.

Budżet Państwa. Dochody w r. 1925 wyraziły się cyfrą—259.254,000 litów. Wydatki zrównały się z dochodami. Preliminarz na r. 1926 przewiduje wydatków 242.893.000 litów i tyleż dochodów. Suma wydatków dzieli się w sposób następujący:

M-stwo Komunikacji	60.417.000	litów	24,9%
Obrony Krajowej	44.752.000	„	18,4%
Rolnictwa	31.841.000	„	13,1%
Oświata	31.381.000	„	12,9%
Finansów	25.039.000	„	10,3%
Spraw Wewnętrznych	22.465.000	„	9,3%
Sprawiedliwości	9.082.000	„	3,7%
Spraw Zagranicznych	7.091.000	„	2,9%
Kontrola Państwa, Sejm, Rada Ministrów, Prezydent	4.446.000	„	1,9%

4. Oświata.

W r. 1922 w Kownie powstaje Uniwersytet Litewski. W r. 1925/6 liczba słuchaczy — 2368; w tej liczbie około 50 Polaków. Istnieją wydziały: teologiczno - filozoficzny, prawny, przyrodniczy, medyczny i techniczny. Wykłady po litewsku, rosyjsku, niemiecku. Dużo sił profesorskich z zagranicy. Litewski język już przeważa w wykładach. Na rok akad. 1926/27 rektorem obrany został Prof. Michał Birżyszka, prorektorem—Prof. Michał Römer, jedyny na Uniwersytecie profesor—Polak. Młodzież kończąca wyższe nauki w kraju dokształca się często zagranicą (przeważnie w Niemczech i Szwajcarji). Szkół średnich 78 (w 1925 roku). Poziom ich niższy od „średnich szkół" w znaczeniu europejskiem. W roku 1925 ukończyło szkoły średnie 1056 abiturjentów. Szkół początkowych w roku 1925 około 2000 z 3000 nauczycieli.

5. Stronnictwa polityczne.

Stronnictwo Chrześcijańsko Demokratyczne (Krikščioniu Demokratu Partija, w skrócie K. D.).
„Krikščioniów"—cechuje: klerykalizm, nacjonalizm, zacofanie społeczne i radykalizm w sprawach rolnych.

Od roku 1920 do roku 1926 stronnictwo to oparte o kler litewski posiadało przewagę w Sejmie i życiu Litwy. Potrafiło ono zjednoczyć od prawicy zastęp gospodarzy rolnych średnich i drobnych, a od lewicy robotników, małorolnych, drobnych urzędników i t. p. Istotną podporą jego są kobiety, równouprawnione w prawach wyborczych z mężczyznami.

Odpowiednio do powyższego składu stronnictwo to rozpada się na trzy podgrupy:

a) Chrześcijańska Demokracja sensu stricto (Krikščioniai),

b) Związek Gospodarzy (Ukininku sajunga),

c) Federacja Pracy (Darbo federacija).

W polityce wewnętrznej blok chrześcijańsko demokratyczny dąży do zupełnej eksterminacji żywiołu polskiego i osłabienia wpływów innych mniejszości. W zagranicznej—do oparcia o Niemcy i Rosję.

Chrz. Dem. podczas 6 letnich rządów doprowadziła do ciężkiego kryzysu gospodarczego kraj, dzięki zrujnowaniu rolnictwa przez system nieracjonalny reformy rolnej i zamknięcie dróg handlowych do Litwy ze strony Polski. Zaognila do ostateczności stosunki z mniejszościami i utrwaliła protekcjonalizm i korupcję. Przy wyborach do Sejmu w maju 1926 r. chrześcijańska demokracja poniosła klęskę i przeszła obecnie do roli opozycji.

Najwybitniejsi działacze stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji w r. 1926 są: *1) Michał Krupaviczius, ksiądz, były minister rolnictwa ur. w 1885 r. Założył on stronnictwo w Wilnie w r. 1918, 2) Leon Bistras docent Uniwersytetu b. premjer, 3) A. Szmułksztis, ksiądz, b. leader frakcji sejmowej stronnictwa, 4) Józef Puryckis, Dr. były ksiądz, b. minister spraw zagranicznych, b. redaktor urzędówki „Lietuva" (pseud. literacki „Vygandas"), 5) Władysław Jurgutis były ksiądz, b. minister spraw zagranicznych, dyrektor „Banku Litwy" (emisyjnego), 6) Jan Steponaviczius, Dr. fil. ksiądz, poseł na Sejm, 7) Wincenty Mieleszko, ksiądz, poseł na Sejm, Prezes „Centrum Katolickiego", 8) Justyn Staugajtis, ksiądz, b. marszałek Sejmu, 9) Starkus Zygmunt, poseł, 10) Karvelis Piotr, b. minister skarbu.*

Z odłamu „Związek Gospodarzy" (Ukininku Sajunga):

1) Aleksander Stulginkis, dr. fil., b. Prezydent Państwa, 2) Jokantas K. lekarz, b. minister oświaty, 3) Voiłokajtis Józef, ksiądz, główny akcjonarjusz banku „Ukio Bankas", wybitny finansista, 4) Petrulis Witold, b. minister, handlowiec, 5) Karoblis Wincenty, prawnik.

Z odłamu „Federacji Pracy":

1) Ambrozajtis — prezes odłamu.

Stronnictwo ludowe: „Valstiečiai Liaudininkai" (Gminiacy—Ludowcy) jest wybitnie antyklerykalne, radykalniejsze społecznie od chrześć. demokratów, mniej jaskrawo nacjonalistyczne, jakkolwiek również przeciwpolskie. Dąży do oparcia o Niemcy i Rosję, i stworzenia Związku Bałtyckiego bez Polski.

Od czerwca 1926 r. tworzy jądro bloku rządzącego; głosi program odbudowy gospodarczej państwa i łagodzenie tarć narodowych na wewnątrz. Jest to obecnie najsilniejsze stronnictwo w Litwie. Posiada 22 posłów w Sejmie; uprzednio—16. W pierwszych latach budownictwa państwowego dzieliło władzę z blokiem chrześć. demokratycznym. W czasie drugiej i trzeciej kadencji sejmowej w stosunku do rządzącej grupy „Krikščioniów" znajdowało się w ostrej opozycji.

Do wybitniejszych przedstawicieli tego stonnictwa należą:

1) Michał Sleżeviczius ur. w r. 1882, adwokat, premjer od czerwca 1926 roku, prezes stronnictwa, 2) Dr. Kazimierz Grinius, lekarz, obecny Prezydent Państwa, 3) Dr. Jan Staugajtis, lekarz, obecny marszałek Sejmu (od maja 1926 r.), 4) Żałkauskas, b. minister spr. wewnętrznych, 5) Tołuszis Zygmunt, poseł na Sejm, prawnik, 6) Jan Wilejszys, burmistrz m. Kowna, 7) Kvieska Wincenty, nauczyciel, poseł na Sejm.

„Ukininku Partija" (Stronnictwo Rolników) niedawno powstałe. Gromadzi większy zasób inteligencji, niż ludowcy. Społecznie radykalniejsze od niego, lecz mniej demagogiczne. Głosi program odbudowy gospodarczej kraju.

1) Rafał Skipitis, adwokat, b. minister spraw wewnętrznych w r. 1920, 2) Jan Aleksa, b. minister rolnictwa, poseł na Sejm, 3) Piotr Leonas, adwokat, b. minister sprawiedliwości, 4) Daukantas T., pułkownik, 5) Tonkunas Józef, agronom, poseł na Sejm, 6) Fledrzyński Jan, Prezes Tow. „Gamintojas" (Związek Kooperatyw). Ma dwuch posłów w Sejmie, wchodzi do bloku rządzącego.

Socjalna Demokracja (Socjalistu demokratu partija). Prowadzi pracę organiczną wśród urzędników, nauczycieli ludowych, robotników. Najbardziej ma typ stronnictwa politycznego w sensie europejskiem. Gromadzi zastęp ideowców. Bardziej od innych skłania się do zgody z Polską ze względów ekonomicznych. Sprawę Wileńską uzależnia od woli zainteresowanej ludności. Nawewnątrz dąży do sanacji moralnej, gospodarczej, przyjmuje do programu swego postulat autonomji kulturalnej dla mniejszości narodowych.

Podczas wyborów w maju 1926 r. podwoiła reprezentację w sejmie (15 mandatów zamiast 8). Socjalna Demokracja od czerwca 1926 r. wchodzi do większości rządzącej.

Główni działacze:

1) Bielinis Cyprjan, dziennikarz, parlamentarzysta, kooperatysta, poseł na sejm, 2) Kairys Stefan, inżynier, poseł, 3) Pleczkaitis Hieronim, poseł, 4) Purenienie Ludwika, posłanka, adwokatka, 5) Bielskis Wacław, inżynier, 6) K. Venclauskas, adwokat, 7) Wł. Pożeła, adwokat, 8) W. Czepinskis, Prof. Uniwersytetu.

Stronnictwo Narodowe (Tautininku Partija) dawniej „Pażanga" (Postęp) jest stronnictwem liberalnem, umiarkowanem społecznie, opiera się przeważnie o inteligencję. Jest przeciwne reformie rolnej w jej radykalnej formie obecnej. Bardziej tolerencyjnie usposobione w stosunku do mniejszości narodowych i do ludności polskiej w stosunkach wewnętrznych, manifestuje bardzo jaskrawo nieprzejednane stanowisko w stosunku do Polski nazewnątrz. Głosi oparcie o Niemcy i Rosję, a zerwanie z Zachodem. Nieufnie usposobione w stosunku do projektów Związku Bałtyckiego, ze względu na Polskę. W Sejmie dotychczas reprezentowane nie było z braku demagogicznych haseł społecznych. Obecnie, w maju 1926 r. przeprowadziło 3 posłów.

Należą tu: *1) Dr. Antoni Smetona, poseł na Sejm — pierwszy Prezydent Państwa, 2) Prof. Augustyn Waldemaras, poseł na Sejm — pierwszy prezes ministrów i minister spraw zagranicznych, 3) Marcin Yczas — bankowiec, finansista, 4) Józef Tumas, ksiądz, prof. Uniwersytetu w Kownie, nestor dziennikarzy i działaczy narodowych z przed wojny, 5) W. Kreve-Mickieviczius prof. Uniwers. w Kownie, Prezes Związku Szaulisów, 6) Władysław Mironas, ksiądz, poseł na Sejm, 7) Józef Tubelis, agronom, poseł w Berlinie.* „Stronnictwo Narodowe" do rządu obecnego nie weszło. Zajęło w Sejmie stanowisko wyczekujące wobec rządu.

Działacze bezpartyjni: *1) Ernest Galwanauskas, inżynier, b. premjer, 2) Norus-Naruszeviczius, inżynier, b. poseł w Londynie, 3) Wład. Żukauskas (vel Żukowski), generał, wódz naczelny, 4) Klimas, poseł w Paryżu, 5) Wł. Sidzikauskas, poseł w Berlinie, 6) Żemajtis, Prof. Uniwers.*

„Związek Strzelców Szaulisów" („Szauliu Sajunga"). Związek został zorganizowany przez „Komitet Obrony" (Ginimo Komitetas) w r. 1919-ym, dla walki przeciw bolszewikom i Polakom. Obecnie głównie przeciwko Polsce—tworzyć ma pogotowie do walki o Wilno. Posiada w całym kraju swe gniazda; najwięcej w pasie pogranicznym z Polską. Rozwijać ma dyscyplinę i wyszkolenie wojskowe, patrjotyzm i ofiarność.

Podlega rozkazom sztabu generalnego. Korzysta jawnie z broni i oficerów służby czynnej, drukarni państwowej, pomocy władz przy zbiórkach pieniężnych i t. p., poufnie — ze znacznych subwencyj finansowych rządu litewskiego.

W skład Szaulisów wchodzą jednostki ideowe obok małowartościowych wyszukiwaczy przywilejów, z jakich korzystają „Szaulisi": znaczna pensja, prawo noszenia i możność nadużywania broni i t. p.

Rozłożenie sił politycznych w Sejmie. Podczas ostatnich wyborów majowych r. b. bezwzględna przewaga bloku chrześć. demokratycznego została złamana. Pod względem partyjnym, układ sił przedstawia się następująco:

Ludowcy — 22 (przedtem 16). Socjalni Demokraci — 15 (przedtem 8). Blok Chrześcijańskich Demokratów—30 (przedtem 41). (W szczególności: chrz. demokr. „sensu stricto"—14, Związek gospodarzy — 11 i Federacja pracy —5). Stronnictwo Narodowe—3 (przedtem 0). Stonnictwo Rolników — 2 (przedtem 0). Żydzi — 3 (przedtem 7). Polacy — 4 (przedtem 4). Niemcy Kowieńscy — 1 (przedtem 2). Niemcy Kłajpedzcy — 5 (przedtem nie uczestniczyli). Litwini nie przeprowadzili z obwodu Kłajpedy do Sejmu ani jednego przedstawiciela. Ogółem 85 posłów.

Rząd centrowo-lewicowy, utworzony w czerwcu 1926 r. pod przewodnictwem M. Sleżevičiusa, ludowca, popierają w izbie: Ludowcy—22 głosy; Socjalni Demokraci — 15 głosów; Stronnictwo Rolników — 2 głosy i mniejszości narodowościowe (Polacy, Żydzi, Niemcy Kłajpedzcy) — 13 głosów. W sumie 52 głosy. Opozycję nacjonalistyczną stanowi blok Chrześć. Demokratów — 30 głosów. Stronnictwo Narodowców (3 głosy) zajęło na początku wobec rządu stanowisko neutralne.

Sejm i Rząd.

Prezydjum 3-go Sejmu zwyczajnego na Litwie ukonstytuowało się w składzie następującym:

Marszałek Sejmu *Dr. Jan Staugajtis* (lud.), I vice-marszałek *S. Kairys* (soc.-dem.), II vicemarszałek *ks. J. Steponawiczius* (chrz.-dem.). I Sekretarz *A. Kinder* (niem.).

Prezydentem Państwa został *Dr. Kazimierz Grinius* (lud.) obrany głosami ludowców, socjalistów, partji rolników i mniejszości.

Gabinet ministrów. Po wyborach majowych b. r. pierwszy gabinet ministrów ukonstytuował się w sposób następujący: Prezes ministrów, sprawiedliwości i kierownik minist. spraw zagraniczn. *Adwokat Michał Sleżewiczius* (lud.), minist. skarbu *doc. Albin Rimka*, minist. spraw wewn. *adw. Wład. Pożeła*, min. obrony krajowej *pułk. Józef Papeczkis*, minist. oświaty *prof. Winc. Czepinskis*, min. rolnictwa *agronom Jerzy Krikszcziunas*, kierownik min. komunikacji *inż. Tomaszewiczius Benedykt.*

Polityczna prasa litewska.

„Lietuva" (Litwa) dziennik półurzędowy. Jest odzwierciadleniem nastrojów sfer kierujących.

„Echo" dziennik rosyjski, za rządów poprzednich organ półurzędowy.

„Rytas" (Poranek) pismo codzienne, organ Chrześcijańskiej Demokracji.

„Lietuvos Žinios" (Wiadomości Litewskie) dziennik, radykalny, organ partji „Liaudininkai"—ludowców.

„Socialdemokratas" 3 razy tygodniowo, organ socjaldemokracji.

Z pism tygodniowych wymienić należy:

„Vienybe" (Jedność) tygodnik Ch. Dem.

„Ukininkas" (Gospodarz) tyg. grupy Ukininku Sajunga.

„Darbininkas" (robotnik), organ Darbo Federacji.

„Lietuvis" (Litwin) organ stronnictwa narodowego, (tautininkai) pod redakcją b. prezydenta Smetony.

„Lietuvos Ukininkas" (Gospodarz Litewski), organ ludowców—liaudininków.

„Ukininku bałsas" (Głos Gospodarza) organ Stron. Rolników „Ukininku Partija".

„Trymitas" organ Związku „Szaulisów".

„Nowiny", tygodnik wydawany przez rząd dla „Litwinów mówiących po polku i zwalczający polskość.

Naogół pism perjodycznych, poświęconych rozmaitym przejawom życia kulturalnego wychodzi około 100.

6. Ludność polska na Litwie.

Stan liczebny i rozmieszczenie. Ludność polska zamieszkująca Litwę od wieków stanowi mniej więcej 10% ogółu ludności kraju i przekracza znacznie cyfrę 200 tysięcy.

Społeczeństwo to ma zupełnie normalną budowę społeczną. W zwartej masie na obszarze wynoszącym około 5000 klm^2 zamieszkuje dolinę Niewiaży w jej dolnym i środkowym biegu i trójkąt pomiędzy Niewiażą, a rzeką Świętą do Wiłkomierza, łącząc się dalej z przedłużeniem etnograficznego polskiego terenu Wileńszczyzny.

W całym szeregu parafji i gmin na tym obszarze ludność polska dochodzi do 70 i 80 proc. w stosunku do chrześcjan.

Pozatem ludność polska rozproszona jest po całym obszarze państwa, tworząc znaczny bardzo odsetek wśród ludności chrześcijańskiej miast i miasteczek. W samym Kownie ludność polska stanowi połowę ludności katolickiej, wynosząc około 30 proc. ogółu ludności stolicy.

*

Przed wojną w rękach polskiej wielkiej, średniej i drobnej własności znajdowała się 1/3 część obszaru całego terytorjum Litwy, połowa ogółu lasów.

*

W Sejmie posiadają polacy 4 posłów. Uprzednio mieli również 4. Ze względu na ilość oddanych przy ostatnich wyborach, w maju 1926 r. głosów powinni byliby posiadać pięciu posłów. Posłami są: Bucewicz Jan, adwokat; Budzyński Wiktor, agronom; Giżyński Tomasz, felczer; Lutyk Bolesław, inżynier.

Polska prasa przedstawia się następująco:

„Dzień Kowieński" pismo codzienne. Organ polskiej frakcji sejmowej. *„Chata rodzinna"* tygodnik dla ludu. *„Wiadomości rolnicze"* dwutygodnik dla inteligencji. *„Dzwon Świąteczny"* pismo poświęcone sprawom religijnvm i narodowym.

*

Oświata i organizacje polskie: Gimnazja Polskie prywatne z prawami szkół rządowych istnieją po jednem: w Kownie, w Poniewieżu i progimnazjum w Wiłkomierzu.

Z 40 szkół początkowych po pogromie szkolnictwa przez chrześć. demokrację, na wiosnę 1926 roku zostało tylko kilka szkółek.

Organizacje oświatowe zcentralizowane są w Towarzystwie „Pochodnia".

Istnieją w Kownie: T-wo muzyczne „Lutnia", T-wo robotnicze „Jedność", Polskie T-wo Dobroczynności.

Z polskich organizacyj gospodarczych wymienić należy: „Towarzystwo Producentów Rolnych (Prodrol), „Pierwsze Litewskie T-wo Rolne Wzajemnych Ubezpieczeń", „Kowieński Polski Bank Drobnego Kredytu".

*

Polityka eksterminacyjna przeciwko ludności polskiej. Polityka eksterminacyjna rządu litewskiego w stosunku do ludności polskiej zwrócona była w kierunku wyzucia elementu polskiego z mienia i dóbr duchowych. Do najjaskrawszych przejawów należeć będą:

1. Konfiskata lasów prywatnych w ilości, 553 tysięcy ha wartości przeszło 100 miljonów dolarów, przez co została dotknięta niemal wyłącznie ludność polska.

2. Konfiskata bez sądu mienia ze względów politycznych.

3. Złośliwie, przeciwko elementowi polskiemu, (do którego należy 9/10 większych obszarów), skierowane przepisy ustawy o reformie rolnej i sposób jej przeprowadzenia. Na mocy ustawy byłym właścicielom pozostawia się maximum 80 ha, gdy nowonabywcom małorolnym (chodzi tu o Litwinów) pozwala prawo zaokrąglać posiadłości do 150 ha. Odebranie ziemi na reformę rolną bez odszkodowania.

4. Rugi Polaków z posad i urzędów.

5. Prześladowanie języka polskiego w kościele i życiu publicznem (szyldy). Represje prasowe.

6. Tamowanie oświaty. Prześladowanie towarzystw oświatowych. Zamykanie szkół (pozostało szkół powszechnych z 40 za czasów okupacji niemieckiej obecnie zaledwie kilka).

7. Zakaz wwozu książek i druków polskich.

8. Okrojenie praw wyborczych.

9. Wbrew Konstytucji pozbawienie praw autonomji kulturalnej i złośliwe wykorzystanie sfałszowanego na niekorzyść polską spisu powszednego ludności z r. 1923.

10. Zakaz Polakom wyjazdu do Polski i wjazdu z Polski.

Dnia 1-go czerwca 1924 r. Komitet Uchodźców z Litwy z siedzibą w Wilnie złożył skargę do Ligi Narodów na postępowanie rządu litewskiego. Sprawa rozpatrywała się na 3-ch kolejnych posiedzeniach Rady Ligi Narodów w r. 1924 i 1925. Zakończoną przecież nie została.

Po wyborach majowych r. b., z przyjściem do władzy ludowców i socjaldemokratów, zmuszonych do opierania się o mniejszości narodowe rząd zapowiedział zmianę stosunku do mniejszości w myśl Konstytucji, a wszczególności nadanie mniejszościom autonomji kulturalnej. W oczekiwaniu spełnienia tych obietnic Frakcja Polska w Sejmie udzieliła poparcia rządowi.

7. Kłajpeda.

Na mocy art. 99 Traktatu Wersalskiego Niemcy zrzekły się terytorjum Kłajpedzkiego na rzecz mocarstw Entente'y, które zorganizowały prowizoryczny zarząd tego okręgu z delegatem Francji, jako gubernatorem na czele.

20 grudnia 1922 roku uznały mocarstwa Litwę de jure. W 21 dni później, 10 stycznia 1923. zabezpieczone z tej strony i korzystające z zaabsorbowania uwagi Zachodu okupacją Zagłębia Ruhry, wojska litewskie w przebraniu cywilnem dokonały zamachu na Kłajpedę i zajęły ją po potyczce z załogę francuską 15 stycznia 1923 roku.

Konferencja Ambasadorów, działając z ramienia Entente'y zgłosiła w dniu 16 lutego 1923 roku gotowość uznania „faktu dokonanego" pod pewnemi warunkami. Chodziło między innemi, o zabezpieczenie Polsce, jako państwu szczególnie zainteresowanemu, specjalnych uprawnień w tranzycie do Kłajpedy i ułatwień w korzystaniu z portu. Wobec nieustępliwości Litwy w tych sprawach Konferencja Ambasadorów przekazała całość sprawy Radzie Ligi Narodów.

Komisja Rady L. N. pod przewodnictwem Davisa opracowała zaaprobowaną na marcowej sesji 1924 r. przez Radę Ligi Konwencję w sprawie tranzytu i administracji Portu wraz ze statutem autonomicznym kraju. Pomimo protestu Polski przeciwko Konwencji, zapoznającej jej najżywotniejsze interesy, została ta Konwencja z nieznacznemi zmianami przez Radę Ambasadorów w dniu 8 maja 1924 roku zatwierdzona. W ten sposób zostały ostatecznie przelane na Litwę zwierzchnicze prawa nad Obwodem Kłajpedy z zapewnieniem temu ostatniemu autonomji.

Statut Autonomiczny przewiduje urząd Gubernatora Kłajpedy mianowanego przez Prezydenta Litwy, Izbę Poselską z 29 członków (Sejmik) i Radę Ekonomiczną, jako organy prawodawcze oraz Dyrektorjat, jako organ wykonawczy. Zarówno Port, jak i Niemen, na całem terytorjum ma być umiędzynarodowiony. Zarząd portu spoczywa w ręku Dyrekcji Portu złożonej z 3-ch członków: jednego wyznacza Rząd Litewski, drugiego, Dyrektorjat, trzeciego, Prezes Komisji Komunikacyjnej i Tranzytowej Ligi Narodów. Tym trzecim nie może być obywatel państwa zainteresowanego w spławie Niemnem bezpośrednio.

Obszar, ludność i znaczenie handlowe. Obwód Kłajpedy ma 2.825 klm. kw. rozległości w tej liczbie ok. 2380 klm. kw. lądu, (reszta stanowią wody terytorjalne zatoki Kurońskiej) i około 150.000 ludności. Miasto Kłajpeda liczy 32.000 mieszkańców. Znaczna większość Kłajpedy stanowią Niemcy, lub zniemczeni Litwini. Mniejszość ma poczucie narodowe litewskie. Przy wyborach do Sejmiku Kłajpedzkiego w roku 1925 (organ autonomiczny) na 29 miejsc Litwini przeprowadzili jednego kandydata; Niemcy — 28. Przy wyborach do Sejmu Państwowego w maju 1926 roku, Niemcy zdobyli wszystkie 5 mandatów.

Kłajpeda stanowi wylot handlowy Niemna i żyje z handlu i przeróbki drzewa. Około 70% tego drzewa przychodziło przed wojną z obszarów, należących dziś do Polski. Wobec nieistnienia stosunków handlowych pomiędzy Polską a Litwą, miasto i port Kłajpedzki obecnie podupada i zamiera.

*

Rokowania pomiędzy Polską a Litwą w sprawie spławu Niemnem prowadzone w roku 1925 w Kopenhadze i Lugano na skutek nieprzejednanego stanowiska Litwy co do otwarcia normalnych handlowych stosunków nie dały żadnego rezultatu. Dnia 27/I 1926 r. zostały przez Litwę ogłoszone jednostronnie przepisy dotyczące spławu po Niemnie. Przepisy te stawiają Polskę, jako państwo nie posiadające z Litwą normalmalnych stosunków dyplomatycznych w położeniu upośledzonem w porównaniu z innemi państwami.

Wileńskie Biuro Informacyjne (Wilbi), Wilno, Wileńska 25, m. 3.

Tow. Wyd. „PO ON", Druk. „PAX", zauł. Św. Ignacego 5

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

F a ł s z y w e a l a r m y p r a s y l i t e w s k i e j n a t e m a t a g r e s y w n y c h p l a n ó w m a r s z a ł k a P i ł s u d s k i e g o .- Prasa litewska w ostatnich tygodniach zamieszczała artykuły i wzmianki o agresywnych względem Litwy zamiarach marsz. Piłsudskiego. Z treści niektórych tych artykułów wynikałoby, że autorzy ich naprawdę wierzyli w możliwość zajęcia Litwy. bowiem w nich akcenty szczerego zaniepokojenia i dającego się wyczuć przeświadczenia, że właściwie wojna z Litwą jest konsekwencją obecnego stanu. Artykuły te były niewątpliwie refleksem kursujących w ostatnich tygodniach w Polsce na ten temat plotek, podane zaś w nich zmyślone opisy partyzantckich zbrojeń na granicy i wojskowych napadów na terytorjum litewskie należy uważać za normalne, obliczone na efekt zagranicą wymysły litewskich dyplomatów. Że w niebezpieczeństwo wierzono, wynika między innemi z tego, iż organ stronnictwa rządzącego "Lietuvos Žinios" po pewnym czasie stwierdził, że poprzednie rewelacje / przeważnie podawane przez oficjalny organ rządowy "Lietuva" były przesadzone. Podajemy tu streszczenie kilku takich artykułów niepokojących opinję litewską i rozpraszających wynikłe ztąd niepokoje.-

"Lietuva" Nr. I50 z dn. 9/ VII r.b. Artykuł p.t. "Imperjalistyczne plany Piłsudskiego". Streszczenie.-

W wojskowym organie polskim "Polska Zbrojna" ukazał się niedawno artykuł, który wylicza ziemie jakie Polska winnaby jeszcze zagrabić. W pierwszym rzędzie Gdańsk i Królewiec. Plany te są chimeryczne. Pewne dane wskazują jednak na to, że Piłsudski poważnie się szykuje do nowych jakichś awantór. Oto naprz. na wniosek Piłsudskiego powietrzna flota polska wzmocniła się niedawno o 30 samolotów wojskowych. Pismo zaś znów angielskie "Daisy Herald" zamieściło przed paru tygodniami sensacyjną wzmiankę o tem, że Piłsudski jest narzędziem polityki angielskiej przeciwko Sowietom. Jakgdyby potwierdzeniem tej pogłoski jest charakterystyczny fakt otrzymania przez Piłsudskiego dyktatorskich praw w kierownictwie spraw wojskowych. Trudno przypuszczać aby Piłsudski powodował się przytem jedynie własną ambicją i nie miał innych planów. Militarystyczne wynurzenia "Polski Zbrojnej" mają niewątpliwie z owymi tajnymi planami związek.-

Piłsudski nie ośmieliłby się wszelako wywoływać wojny, gdyby nie miał gwarancji, że w krytycznym momencie otrzyma poparcie ze strony. Polska nie prowadzi dziś samodzielnej polityki, będąc wasalem mocarstw. Jednakże Piłsudski za swe ewentualne zasługi

Biuletyn Polski [illegible]

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Z a s a d n i c z y a l a r m w p r a s i e l i t e w s k i e j n a t e m a t s z y b k i c h p l a n ó w m a r s z a ł - k a P i ł s u d s k i e g o z [illegible] Litwą w ostatnich tygod- niach agitatorskie artykuły i wiadomości o agresywnych względem Litwy nastrojach narodu polskiego, z treści niektórych tych artykułów wynikałoby, że [illegible] ich naprawdę wierzyli w moż- ność [illegible] Litwy, że budzenie w nich obawy szczerego zanie- pokojenia [illegible] nie wyszło z przeświadczenia, że właściwie wojna z Litwą jest konsekwencją obecnego stanu. Artykuły te by- ły [illegible] refleksem kursujących w ostatnich tygodniach - Polsce na ten temat plotek, podobnie jak w nich zjawiały się opisy [illegible] obrotów na granicy i wojskowych napadów na tery- torium litewskie [illegible] za [illegible], [illegible] na efekt [illegible] litewskich dyplomatów. [illegible] w [illegible] [illegible], [illegible] z [illegible] strony [illegible], "Lietuvos Aidas" po pewnym czasie stwierdził, że po- [illegible] rewelacji / [illegible] przez oficjalny organ rządowy - Litwa" był przesadzony, podając tu zapewnienie kilku [illegible] z [illegible] opinia litewska i roz- [illegible] niepokoje.-

"Lietuva" Nr. 150 z dn. 9/VII r.b. artykuł p.t. " Imperjalistyczne plany Piłsudskiego". Streszczenie.-

W ostatnich [illegible] z [illegible] Polska zbrojnie [illegible] [illegible] który [illegible] [illegible] polski [illegible] rządzie- [illegible] Gdańsk i Królewiec [illegible] plany [illegible] [illegible] się [illegible] [illegible] nie wahając się jednak [illegible] Piłsudskiego, [illegible] szukając do nowych [illegible] jakiejś awantury [illegible] Piłsudskiego [illegible] flota polska wzmocniła się niedawno o 30 samolotów [illegible]. Pismo [illegible] [illegible] angielskie " Daily Herald" zamieściło przed pa- ru tygodniami sensacyjną wzmiankę o tem, że Piłsudski jest narzędziem polityki angielskiej przeciwko Sowie- tom. Jakkolwiek [illegible] tej pogłoski jest charak- terystyczny fakt otrzymania przez Piłsudskiego dykta- torskich praw w kierownictwie spraw wojskowych. Trudno przypuszczać, aby Piłsudski powodował się przytem [illegible] tylko własną ambicją i nie miał innych planów. Milita- rystyczne wynurzenia " Polski Zbrojnej" mają niewątpli- wie [illegible] z tymi planami związek.-

Piłsudski nie [illegible] się wszelako wywoływać wojny, gdyby nie miał gwarancji, że w krytycznym mo- mencie [illegible] poparcie ze strony. Polska nie prowa- dzi [illegible] samodzielnej polityki, będąc [illegible] [illegible] Piłsudski [illegible] [illegible]

zażądałby niwątpliwie rekompensaty, w postaci " dawnych polskich terytorjów" Trudność kwestji polega jedynie na tem czy Polska istotnie jest na tyle silna, że mogłaby oddać usługę Anglji czy Francji, W potęgę Polski bardzo wątpić należy, Wszelako Litwa ze swej strony winna zwrócić uwagę na możliwe awantury Piłsudskiego, które go obłudy raz już na sobie doświadczyła, Obowiązkiem Litwinów jest stała gotowość do obrony kraju i niepodległości,-

" Lietuva" Nr,153 z dn, 13/VII r,b, Artykuł

p,t, " Na wschodzie znów niespokojnie", Tłumaczenie dosłowne,

Od chwili złamania układu suwalskiego i gwałtu Żeligowskiego, sytuacja w Wileńszczyźnie nigdy nie była spokojną, Wszelkie jednostronne wyroki Ligi Narodów i konferencji Ambasadorów, wyznaczające bądź linję bądź strefę demarkacyjną, bądź wreszcie granicę między Litwą Okupowaną a Nieokupowaną nie wyjaśniają tej sytuacji dopóki naród litewski wyroków tych nie uznaje i przeciwko nim protestuje, Sprawa Wileńska, pomimo wszystkich tych xwyroków wypływa od czasu do czasu po dzień dzisiejszy na arenę międzynarodową, Że sprawą wciąż musi się stykać sama Liga Narodów, Zadaje to mocny cios imperjalistycznej polityce polskich sfer rządzących, Fakt istnienia sprawy Wileńskiej: drażni zwolenników historycznych granic Polski z 1772 r, Fakt ten, jak wskazuje praktyka, częstokroć wytrąca z równowagi nawet poważnych polskich mężów stanu W Warszawie zaczynają powoli nabierać przekonania, że walcząca przeciwko gwałtowi Litwa będzie musiała wreszcie odnieść sukces,-Przekonanie takie jest silne zwłaszcza w samej Wileńszczyźnie,- Niefortunna polityka " kresowa" oddawna już rozdrażniła ludność tutejszą przeciwko rządowi centralnemu, Mało ludzi jest z bieżącej sytuacji zadowolonych, Wszyscy wyczekują zmian i częstokroć zmiany te łączone są z nadzieją, że kwestja wileńska będzie musiała wreszcie ulec rewizji,

W prasie polskiej zaczęły się w ostatnich czasach ukazywać zdrowsze myśli, szukające wyjscia z wytworzonej w kwestji wileńskiej sytuacji, Jednakże wobec panujących w dzisiejszej Polsce tendencji imperjapistycznych, pojedyńcze głosy, zmierzające do likwidacji następstw gwałtu Żeligowskiego, przebrzmiały w społeczeństwie polskiem niemal bez echa,-

Przewrót Piłsudskiego w Polsce i sukces grup demokratycznych podczas wyborów do 3-go Sejmu na Litwie, wzbudziły zarówno w Polsce jak też zagranicą, niewiadomo na czem oparte nadzieje, że stosunki polsko- litewskie się naprawią, Deklaracja nowego rządu litewskiego, w której wyraźnie się podkreśla, że dyplomatyczne stosunki z Polską będą mogły być nawiązane dopiero po wypełnieniu przez Polskę układu suwalskiego, wszelkie nie uzasadnione nadzieje co do polepszenia się stosunków polsko - litewskich rozwiały,

Jednocześnie z pogłoskami o rzekomo obiecywanej Wileńszczyźnie ze strony rządu Piłsudskiego autonomji, powtarzać się zaczęły przy linji demarkacyjnej wzmożone napady polskiej straży pogranicznej: Inspiratorzy tych napadów zwalają winę na Litwinów, dążąc do wytworzenia w świecie opinji, że niespokojni Litwiniwciąż przeszkadzają swym sąsiadom w pracy twórczej w Wileńszczyźnie i zakłócają pokój w Europie Wschodniej,

Znaną jest powszechnie rola, jaka Piłsudski odegrał w akcoe gwałtu z dn, 9/X 1920 r, Wobec dzisiejszych rządów Piłsudskiego w Polsce, niebezpieczeństwo nowej napaści zmusza nas do troski o całość Niepodległej Litwy, Niepodobna nie łączyć pobytu Piłsudzkiego

w Druskienikach , misji Żeligowskiego w Wilnie oraz odbytej przez nich w tych dniach wpobliżu linji demarkacyjnej narady, z dawno zamierzonymi przez jednego i drugiego planami.Ciężka sytuacja finansowa Polski, wzrastające rozczarowanie z przewrotu Piłsudskiego,obawa przed stanowiącemi połowę ludności polskiej mniejszościami narodowemi z łatwością mogą popchnąć tych dwuch generałów polskich do nowych awantur.Według ostatnich wiadomości , przy linji demarkacyjnej koncentrują się sprowadzone z Polski oddziały zbrojnej młodzieży i partyzantów , Wychodzi na to , że imperjalistom polskim nie wystarczyła jedna nauczka , że drogą przygotowań do nowego " powstania", pragnie się wpłynąć na rząd litewski, od którego się spodziewano większej przystępności.

Jednakże , poważnie oceniając grożące kroki drapieżnego sąsiada Litwy, należy oświadczyć , że obrany przez dzisiejszych władców Polski sposób roztrzygnięcia kwestji wileńskiej, do celu ich nie doprowadzi.-

" Lietuva" Nr.153 z dn. 13/Vll r.b. Komunikat"Elty"p.t."Prowokacyjne kroki polskie".-

W ostatnich dniach , w rejonie pow. uciańskiego, chodził po wsiach z tamtej strony linji demarkacyjnej sierżant polski , namawiając ludność do zapisywania sie do strzelców polskich. Miały się formować zbrojne oddziały po 10 ludzi , ażeby w razie potrzeby móc napaść na litewską straż pograniczną i zająć cały b.pas neutralny , tłumacząc się, że szaulisowie litewscy zamierzają napaść na Wilno .

Zauważono również, że wioski przyfrontowe w rejonie Swięcian, Uciany i Janiszek roją się od młodzieży , przeważnie polskiej szkolnej , Przybyła ona z Warszawy i innych miast polskich pod pozorem wakacji i prowadzi wśród ludności agitację , Przybyszów utrzymują samorządy.

Przy linji demarkacyjnej , jak już donoszono, odbywają się manewry zbrojnych harcerzy polskich.W Swięcianach jest ich około 200 . Tam też znajduje się ich sztab.W Kołtynianach harcerzy jest około 40.-

"Lietuva" Nr, 153 z dn.13/Vll r.b,Komunikat "Elty" p.t."Polska napaść na policję litewską".-

Dnia 9/Vll r.b. około godziny 1-szej przy Starych Aleksnianach / wieś / polska straż pograniczna usiłowała rozbroić 2-ch litewskich strażników pogranicznych patrolujących odcinek. Około 15 żołnierzy polskich z sierżantem na czele ukryło się w zagrodzie mieszkańca wsi Stare Alksniany Bartinasa i podczas gdy policjanci litewscy szli wzdłuż linji demarkacyjnej , Polacy wystrzelili z rewolwerów w górę i zaczęli wołać , ażeby Litwini podnieśli ręce do góry , Policjanci Litewscy cofnęli się wgłąb swego terytorjum . Polacy gonili zanimi o jakieś 100 kroków po litewskiej stronie ,wzywając do poddania się.Potem jednak polacy się cofnęli.-

" Rigasche Rundschau" w numerze z dnia 16-go lipca r.b. zamieszcza następujący komunikat urzędowej litewskiej ajencji telegraficznej " Elta", specjalnie nadanym do pism ryskich.Komunikat ten głosi;

" Cały obszar Wileńszczyzny przedstawia o-

bóz wojenny. Prowadzone są gorączkowe przygotowania do wojny. Do Wilna przybyły olbrzymie zapasy amunicji i broni, oraz szereg pułków z głębi Polski. Linja wojsk polskich przedstawia się następująco: Święciany-Kulpineny-Ignalino. Również skoncentrowane zostały wojska nad granicą łotewską. Mieszkańcy pogranicza zmuszeni są do wstępowania do oddziałów ochotniczych pod groźbą wysyłki w głąb Polski. Generał Zeligowski odbył ostatnio tajną konferencję z Marszałkiem Piłsudskim w Druskienikach. Graniczne posterunki litewskie mają być napadnięte lada chwila. Wyczekiwany jest jedynie odpowiedni moment".-

"Lietuvos Žinios" Nr. 161 z dnia 17 / VII r. b. Artykuł p. t. "Nie należy wyolbrzymiać".- Streszczenie:

Pobyt Piłsudzkiego i Żeligowskiego w Wileńszczyźnie, w związku z ukazaniem się wpobliżu linji demarkacyjnej partyzanckich oddziałów polskich, zostały przez niektóre litewskie pisma ocenione jako otwarte przygotowania do nowej napaści na Litwę. Nie należy jednak niebezpieczeństwa wyolbrzymiać. Pogłoski zarówno o rzekomych układach z Polską, jak też o organizowaniu nowych napadów są zupełnie bezpodstawne. Litwa, jako członek Ligi Narodów, posiada gwarancje przeciwko nieuzasadnionej agresji polskiej. Zresztą sytuacja Polski nie pozwala dziś na awantury, które mogłyby Polskę wciągnąć w wir wojny. Wojna zaś pomiędzy dwoma państwami wywołałaby burzę w całej Europie. O tem zapewnie politycy warszawscy wiedzą.

"Aktywność" polskiej straży pogranicznej należy dziś uważać raczej jako odwet za uważanie przez Litwinów "granicy polskiej" za linje demarkacyjną. Pobyt zaś Piłsudskiego w pobliżu linji demarkacyjnej i zainteresowanie się jego tą ostatnią spowodowane zostały prawdopodobnie względami strategicznymi i obawą utraty ziem zagrabionych w 1920 r.-

Stosunki szwedzko - litewskie w ujęciu "Lietuvy".-

"Lietuva" Nr. 140 z dn. 26/VI r.b. Artykuł p.t.: "O stosunkach szwedzko-litewskich". Streszczenie.-

Odradzającej się Litwie wciąż wypadało orjentować się w kierunku t.zw. mocarstw, co z jednej strony naraziło Litwę na niejednokrotne podeptanie słusznych praw litewskich przez brutalny egoizm mocarstw, z drugiej zaś - oddaliło ją od państw prawdziwie wielkich pod względem kultury duchowej i prawdziwie dla Litwy życzliwych. Do państw takich w pierwszym rzędzie należy Szwecja.

Stosunki szwedzko - litewskie datują się od głębokiej starożytności. Profesor szwedzki O. Montel twierdzi, że Litwa wywarła w swoim czasie wielki wpływ na kształtowanie się kultury szwedzkiej: który z dwuch narodów miał pod tym względem pierwszeństwo- pozostaje jeszcze kwestja sporną. Niezaprzeczoną jedynie jest rzeczą, że lud szwedzki i litewski zdradza wiele pokrew-

nych pierwiastków. Cecha ta uderza zwłaszcza w sztuce ludowej / pieśni, tkaniny,ornamentyka, malarstwo/ obu krajów.

Oprócz Szwedów, pokrewnym dla Litwy narodem są także Łotysze. Istnieje nawet T-wo Jedności Lit-Łotewskiej. Przy każdej jednak krzywdzie doznanej przez Litwę ze strony jakiego drapieżnego sąsiada, śpieszy Łotwa ogłosić swą " neutralność". Wręcz inaczej postępuje Szwecja. Za każdym razem , zwłaszcza w tragedji wileńskiej , zabiera prasa szwedzka swój wpływowy głos przeciwko wyrządzonej Litwie krzywdzie. Od prasy szwedzkiej winni Litwini się uczyć obrony swych praw. " Wielcy" tego świata, pragnąc zmusić Litwę do ustępstw na rzecz Polski, nie udziela ją Litwie krydytów, nie chcą jej ekonomicznego wzmocnienia. Tymczasem " mała" Szwecja udzieliła Litwie dogodnego kredytu na podniesienie rolnictwa. Litwini pojęcia nawet nie mają ile posiadają wsród Szwedów szczerych i znających historyczną niedolę Litwy przyjaciół.-

Artykuł Smetany przeciwko sojuszocwi litewsko-łotewskiemu.

" Lietuvis" Nr. 27 z dn. 9/VII r.b. Artykuł Smetany pod tyt. " Demokratyczny romantyzm". Streszczenie:

Demokratyzm Litwinów jest romantyczny gdyż pochodząc z idealizującego arystokratyczną Litwę starożytną okresu Kraszewskiego , nie opiera się na realnych wyrunkach życiowych .- Z romantyzmu też wieku ubiegłego bierze poczatek koncepcja braterstwa Litwy i Łotwy . Koncepcja ta głęboko wrosła w psychikę starszego pokolenia działaczy litewskich.- Tak np. dr. Szliupas głosił pod koniec wojny światowej ideję stworzenia wspólnego państwa litewsko-łotewskiego ze stolicą w Rydze.Po wojnie zaś światowej powstało T-wo Jedności- Litewsko-Łotewskiej, którego członkowie na swych dorocznych zgromadzeniach prawią sobie nawzajem pochlebne słówka i uchwalają pewne rezolucje polityczne . Wszelako pomiędzy obu stronami daje się zauważyć znaczna różnica pod względem szczerości zapatrywań. Tak więc np. prezydent Łotwy ani jedynym słówkiem nie pozdrowił zjazdu w r.ub.i b. podczas gdy prezydent Litwy przesłał uczestnikom zjazdu życzenia. Na poprzednich zjazdach w Rydze bywali ministrowie łotewscy , w r.b. zaś przybył na zjazd bodaj jedynie dyrektor departamentu jakiegoś łotewskiego m-stwa.- Łotysze więc odnoszą się do koncepcji braterstwa ozięble , Litwini zaś gorąco. Łotysze okazali się pod tym względem poważniejszymi , przezorniejszymi no i realniejszymi politykami.Dotychczas bowiem nie było i niema żadnych realnych warunków do zbliżenia litewsko- łotewskiego . Zbliżenie nie nastąpi dopóki Łotwa politykuje przyjaźnie z Polską. Rząd litewski bezmyślnie przeto wtraca imię prezydenta Litwy do polityki baniek mydlanych , jak zjazd litewsko - łotewski . Zresztą niektóre rezolucje zjazdu mogą być szkodliwe dla interesów litewskich . Tak np. uczestnicy zjazdu opowiedzieli się za stworzeniem Związku Nadbałtyckiego , do którego weszłyby Litwa , Łotwa,Estonja.Do związku weszłaby również niechybnie Polska , a pomimo świadomości tego , Litwini na rezolucję tę przystali.Jeżeli chodzi o Łotwę i Estońję , które oczekują poparcia polskiego

nych pierwiastków. Ocena ta uderza zwłaszcza w sztuce ludowej./ pieśni, tkaniny, ornamentyka, malarstwo/ obu krajów.

Oprócz Szwedów, pokrewnymi dla Litwy narodem są także Łotysze. Istnieje nawet T-wo Jedności Litewsko-Łotewskiej. Przy każdej jednak krzywdzie doznanej przez Litwę ze strony jakiegoś drugiego sąsiada, spieszy Łotwa ogłosić swą "neutralność". Wręcz inaczej postępuje Szwecja. Za każdym razem, zwłaszcza w tragedji wileńskiej, zabiera prasa szwedzka swój wpływowy głos przeciwko wyrządzonej Litwie krzywdzie. Od prasy szwedzkiej winni Litwini się uczyć obrony swych praw. "Wielcy" tego świata, pragnąc zmusić Litwę do ustąpienia na rzecz Polski, nie udzielają Litwie kredytów, nie chcąc jej ekonomicznego wzmocnienia. Tymczasem "mała" Szwecja udzieliła Litwie dogodnego kredytu na podniesienie rolnictwa. Litwini często nawet nie mają ile posiadają wśród Szwedów szczerych i znających historyczną niedolę Litwy przyjaciół.

A r t y k u ł   S m e t a n y   p r z e c i w k o   s o j u s z o w i   l i t e w s k o - ł o t e w s k i e m u.

" Lietuvis" Nr. 27 z dn. 9/VII r.b. artykuł Smetany pod tyt. " Demokratyczny romantyzm". Stwierdza w nim:

Demokratyzm Litwinów jest romantyczny gdyż pochodzący z idealizującego arystokratyczną Litwę starożytną okresu Kraszewskiego, nie opiera się na realnych wyrokach życiowych. Z romantyzmu tego wieku pochodzi również koncepcja braterstwa Litwy i Łotwy. Koncepcja ta głęboko wrosła w psychikę starszego pokolenia działaczy litewskich. Tak np. dr. Szliupas głosił pod koniec wojny światowej ideję utworzenia wspólnego państwa litewsko-łotewskiego ze stolicą w Rydze. Po wojnie zaś światowej powstało T-wo Jedności Litewsko-Łotewskiej, którego członkowie na swych dorocznych zgromadzeniach prawią sobie nawzajem pochlebne słówka i uchwalają pewne rezolucje polityczne. Wszelako pomiędzy obu stronami daje się zauważyć znaczna różnica pod względem szczerości zapatrywań. Tak więc np. prezydent Łotwy ani jednym słówkiem nie pozdrowił zjazdu w r.ub. b., podczas gdy prezydent Litwy przesłał uczestnikom zjazdu życzenia. Na poprzednich zjazdach w Rydze bywali ministrowie łotewscy, w r.b. zaś przybył na zjazd bodaj jedynie dyrektor departamentu jakiegoś łotewskiego m-stwa. Łotysze więc odnoszą się do koncepcji braterstwa ozięble, Litwini zaś gorąco. Łotysze okazali się pod tym względem rozważniejszymi, przezorniejszymi i realniejszymi politykami. Łotyszom zaś bowiem nie było i niema żadnych realnych warunków do zbliżenia litewsko-łotewskiego. Zbliżenie nie nastąpi dopóki Łotwa politykuje przyjaźnie z Polską. Rząd litewski bezmyślnie przeto wciąga imię prezydenta Litwy do polityki baniek mydlanych, jak zjazd litewsko - łotewski. [illegible] zjazdu mogą być szkodliwe dla interesów litewskich. Tak np. uczestnicy zjazdu opowiedzieli się za stworzeniem związku nadbałtyckiego, do którego wszedłyby Litwa, Łotwa, Estonja. Do związku weszłaby również niechybnie i Polska, aomimo świadomości tego, Litwini [illegible] [illegible]

na przyszłość, to orjentacja polska jest zrozumiała. Litwie jednak związek nadbałtycki przyniósłby niepotrzebne ~~zagadnienie~~ stosunków z Rosją i Niemcami oraz utratę Wilna. Litwa stałaby się hinter - landem Łotwy i Polski.-

Socjaldemokraci litewscy również, rzecz dziwna, nie pozostali w tyle za patrjotami - romantykami. W r.b. odbyl się w Rydze zjazd socjaldemokratów łotewskich, estońskich i litewskich. Pomiędzy innemi powzięto rezolucję, domagającą się pokojowego roztrzygnięcia sprawy wileńskiej drogą plebiscytu w Wileńszczyźnie. Wątpić należy czy socjaliści łotewscy i estońscy zgodziliby się na plebiscyt, gdyby chodziło o ich ziemie krajowe. "Nasi poczciwi Litwini" lepsi są jednak od Łotyszów i Estończyków. Wybrawszy zaś drogę plebiscytu, bez przeszkód już bodaj mogłaby Litwa rozpocząć układy z Polską w sprawie nawiązania stosunków normalnych.

Jasną jest rzeczą, że niewidzialna dłoń polska kierowała zarówno na zjeździe T-wa Jedności Łotewsko - Litewskiej jak również na konferencji socjaldemokratów państw nadbałtyckich. Przedstawiciele litewscy pozwolili nieświadomie kierować sobą.-

"Litauische Rundschau" o deklaracji nowego rządu w zakresie polityki zagranicznej.-

"Lit.Rundschau" Nr. 141 z dn. 27/VI r.b. Artykuł p.t." Oblicze / zwrócone / ku Europie". Streszczenie:

W dzisiejszej polityce europejskiej istnieją dwa obozy. Jeden z nich głosi konieczność polityki "europejskiej solidarności gospodarczej", drugi zaś wierzy w skuteczność " polityki prestiżu i aljansów". Ku jakiej alternatywie przychyla się nowy rząd litewski? W deklaracji rządowej Sleżewiczausa wyczuwa się pod tym względem pewne rozdwojenie. Deklarację cechują wogóle pewne niedomówienia, powien wstręt przed wyraźnemi definicjami. Wskutek tego ~~wymaga~~ wymaga ona interpretacji postronnej, która, niekoniecznie, może zbiegać się z interpretacją rządową deklaracji. Wzmiankowane rozdwojenie występuje w zaznaczonem w deklaracji stanowisku nowego rządu do kwestji białoruskiej, do Niemiec i do Sowietów. Przez oświadczenie, że Wileńszczyzna, zamieszkała jak wiadomo przez Litwinów i Białorusinów, będzie posiadała w ramach państwa litewskiego autonomję, p.Sleżewiczius nietylko odebrał od Piłsudskiego jego najgroźniejszy oręż na Wschodzie i wydał ostateczny wyrok w sprawie projektów Hymansa i podobnych planów, lecz jednocześnie dokonał stanowczego zwrotu ku ideji federalistycznej również w litewskiej budowie państwowej. W konwencji Kłajpedzkiej nie daje się jeszcze tego stanowczego zwrotu dostrzec, gdyż dotychczas brakło w niej rzeczy najważniejszej dobrowolnej gotowości rzadu litewskiego. Wobec tego oświadczenie w sprawie Wileńszczyzny, jest również znaczące dla Kłajpedy. Bez niego, powtarzanie wiecznych pretensji do Wilna stałoby się w deklaracji pustym frazesem, jedynie, tak jak to miało miejsce w deklaracjach chadeckich. Obecnie

sprawa wileńska stała się ponownie sprawą europejską .Im dalej postępują zjawiska rozkładu Polski i Sowietów , tem wyraźniej będzie się w Europie uznawało, że droga narodów wschodnioeuropejskich prowadzi przez etapy autonomji i federalizmupaństwowego do wschodniego związku gospodarczego .Nikt dziś nie może przewidzieć, czy ewolucja taka długo potrwa . Jedynie na tej drodze , odrodzenie gospodarcze Europy Wschodniej którego Europa Zachodnia potrzebuje , będzie mogło być ostatecznie zapewnione . Stanięcie na gruncie nietykalności tarktatów oraz dobrowolne powzięcie kierunku federalistycznego - są aktami rządu Sleżewicziusa o europejskiem znaczeniu. Na takiem podłożu ewntualne układy gospodarcze z Polską tracą wszelkie znaczenie polityczne. Dzięki temu , że rząd litewski stanął na wyższym punkcie widzenia niż czysto egocentryczny imperjalizm, swoboda handlu znów zostaje przywrócona . Może to być korzystne pod wielu względami / kolej libawo- romneńska/.-

Co się tyczy stosunku nowego rządu do Niemiec , Sowietów, państw nadbaltyckich, to deklaracja Sleżawicziusa kładzie tu większy nacisk na stosunki polityczne . Przez to ujawnia się własnie owo rozdwojenie w poglądzie na politykę zagraniczną . Nowy rząd pragnie conajrychlej doprowadzić do końca układy polityczne z Sowietami. Chodzi o traktat arbitrażowy i gwarańcję pokoju. Stanowisko normalne i zrozumiałe . Czy jednak rząd zastanowił się nad tem, w jaki sposób to zagranicą podziała? W związku z pewnemi wyrażeniami nowego premjera przed wyborami ,wzmocniło się w szerokich sferach przekonanie - zapewne powierzchowne - jakoby istnieje ciche trójprzymierze Niemcy - Litwa - Sowiety. W interesie zarówno Niemiec jak Litwy leży kształtowanie się podobnej koncepcji przeciwdziałać , Z jednej bowiem strony mija się ona z prawdą, z drugiej zaś zdaje się być przeszkodą do istotnych , dobrych stosunków niemiecko - litewskich , które winne być zasadniczo natury gospodarczej. Niemcy pragną przyjaźni nie z partją " liaudininków" czy " tautininków" a tylko z całym narodem litewskim. Warunki dla ciasnej przyjaźni politycznej jeszcze nie dojrzały . Stasunki niemiecko-litewskie mogą być trwałe jedynie w ramach gospodarczo - politycznych

"Lietuva" o stosunkach Litwy z Watykanem.-

" Lietuva" Nr.157 z dn. 17/VII r.b. Artykuł p.t. "Z próżnego się nie naleje". Streszczenie:

Obecne stadjum stosunków Litwy z Watykanem jest równoznaczne z zupełnem zerwaniem stosunków dyplomatycznych . Stadjum te rozpoczęło się od kwietnia 1925 r. z chwilą wręczenia przez rząd litewski protestu przeciwko konkordatowi polskiemu. W kwietniu r. b. stosunki Litwy z Watykanem jeszcze się pogorszyły przez stworzenie na Litwie t.zw. prowincji kościelnej . Odnośny akt Watykanu, kasujący diecez

sprawa, jednaka staje się ponownie sprawą europejską. Im dalej posuwają się wypadki rozkładu Polski i Sowietów, tem wyraźniej będzie się w Europie ukazywało, że jedynie przez wyswobodzenie się z niemieckiego protektoratu Europy Wschodniej i federalizmu przeprowadzonego do wschodniego oczyszczenia gospodarczego nikt dziś nie może przeprowadzić; gdy ewolucja taka długo potrwa - jedynie na tej drodze, odrodzenie gospodarcze Europy Wschodniej, którego Europa Zachodnia potrzebuje, będzie mogło być ostatecznie zapewnione. Stanieje gruntownie niestykalności barykadów oraz dobrowolna powrzecie kierunku federalistycznego zatem ówczesnej rządu Mierzowicza o europejskiem znaczeniu. Na takiem podłożu ewentualne układy gospodarcze z Polską trwają wszelkie znaczenie polityczne. Dalszy tem, że rząd litewski stanął na wyraźnym punkcie widzenia niż czysto egocentrycznym imperjalizmem, swoboda handlu znów zostanie przyzwolona. Może to być korzystne pod wieloma względami /kolej libawo-romneńska/.

Co się tyczy stosunku nowego rządu do Niemiec, Sowietów, państw nadbałtyckich, to deklaracja Sleżewiczusa każe tu większy nacisk na stosunki polityczne. Przez to usamodzielnienie wiarę owo nastawienie w poglądzie na politykę zagraniczną. Nowy rząd pragnie conajmniej doprowadzić do końca układy polityczne z Sowietami, chodzi o traktat arbitrażowy i gwarancję pokoju, stosunki normalne i przesunięcie. Gdy jednak rząd zastanowił się nad tem, w jaki sposób to zagranica podziałało w związku z pewnemi wyrazami naszego premjera przed wyborami, wtedy okazało się w szerokich sferach przekonanie - sprawa poniekąd - jakoby istniała cicha tradycja wzajemna Niemcy - Litwa - Sowiety. W interesie zarówno Niemiec jak Litwy leży zastanowić się podobnej koncepcji przeciw - działać. Z jednej bowiem strony mija się ona z prawdą, z drugiej zaś - zdaje się być przeszkodą do istotnych, dobrych stosunków niemiecko - litewskich, które winne być zasadniczo natury gospodarczej. Niemcy prawie przyjęliby nie z partją "kleryków" czy "tautininków" a tylko z całym narodem litewskim. Warunki dla osiągnięcia prawdziwej polityki wzajemnej przy rządzie, że stosunki niemiecko-litewskie mogą być przeważnie jedynie w ramach gospodarczo - politycznych

"Lietuvos žinių" o stosunku Litwy z Watykanem.

"Lietuva" Nr.157 z dn. 19/VII r.b. artykuł p.t. "Z przeszłości nie należy". Streszczenie:

Obecne stosunki stosunków Litwy z Watykanem jest równoznaczne z zupełnem zerwaniem stosunków dyplomatycznych, stadjum to rozpoczęło się od kwietnia 1926 r. z chwilą przesłania przez rząd litewski protestu przeciwko konkordatowi polskiemu. W kwietniu r.b. stosunki Litwy z Watykanem jeszcze się pogorszyły przez utworzenie na Litwie r.zw. prowincji diecezjalnej, ochrony akt Watykanu, kasującej dziecz

je dotychczasowe/ żmudzką, sejneńską i wileńską/,a usta nawiający natomiast 5 djecezyj nowych. Powyższy akt, zahaczający o cały szereg spraw wewnętrznych Litwy,wyznaczający granice nowych djecezyj tuż przy linji demarkacyjnej - przez co uwydatnia się wyraźna tendencja do utrwalenia status quo, który wytworzył się po ogłoszeniu konkordatu polskiego / granice kościelne Polski/- wydany i przeprowadzony bez zgody republiki litewskiej, musi być uważany jako obraza suwerenności narodu litewskiego. Rząd Litewski nie może nie wyciągnąć wniosków z kroków Watykanu stawiających stosunki Litwy ze Stolicą Apostolską na jednej płaszczyźnie ze stosunkami Watykanu z Polską. Rząd Litewski nie może przeto podjąć się inicjatywy naprawy stosunków z Watykanem ani też przychylnie powitać inicjatywę z innej strony w tej kwestji, dopóki krzwydzace Litwę akty Watykanu nie zostaną sprostowane.-

Niema dziś danych, któreby pozwalały oczekiwać, że polityka Watykanu w stosunku do Litwy ulegnie zmianie. Niema więc żadnej podstawy do oczekiwania blizkich zmian w stosunkach Litwy ze Stolicą Apostolską.-

Lietuva o roli Polski w związku państw Bałtyckich.-

"Lietuva" z dn.16 VllNr.156 art.p.t."Kolejna konferencja państw Bałtyckich".-

Potrzeba ujednostajnienia przez państwa bałtyckie działań w związku z pozycją Sowietów była odczuwana nie tylko w stolicach tych państw, lecz także gdzieindziej. Poświęcony temu artykuł w"Le Temps" z dn.6 lipca r.b.p.t."Les etats baltes et soviets"zawiera wiele charakterystycznych myśli, związanych z powyższem. Artykuł ten zupełnie wyraźnie wskazuje na konieczność utrzymania według "Le temps" niepodległości i przygotowania do jej obrony, co da się osiągnąć przez zawarcie sojuszu w Warszawie. W Warszawie zaś zasiada niekoronowany "król"Polski i Dyktator marsz.Piłsudski, który nie tylko z chęcią zgodziłby się wziąć w swe ręce bałtycką politykę,lecz wręcz bez ukrywania do tego dąży. Organ urzędowy francuzki wygłosił nawet kazanie Litwie,dlaczego to nie wyrzeka się Wilna i nie szuka opieki w Warszawie. Skontatować należy,że Piłsudski zdążył już porozumieć się z Paryżem,a piękny artykuł "Le temps"wyraźnie wykazuje wspólność poglądów Paryża i Warszawy,na zadanie państw bałtyckich w nowych polsko-francuzkich projektach. Można odgadnąć,że Polska obecnie potrzebuje zabezpieczenia się od wielkich niespodzianek z północy,a przeto należy oczekiwać w państwach bałtyckich ożywienia polskiej aktywności,która w praktyce już się rozpoczęła przez zamianę na stanowisku przedstawiciela polskiego w Rydze. Kto wie czy afera Birka nie jest też wynikiem tej polskiej agresji. Z listu bowiem Birka widać,że ostatniemi czasy wzmocniły się w Estonji obce wpływy,których cele są całkowicie sprzeczne z istotnymi interesami państw bałtyc. Domyślеć się nietrudno,że działa tu ręka Piłsudskiego jeszcze przez kogoś wspierana. Zarządzone przez Piłsudskiego przesunięcia na linji demarkacyjnej polsko-litews.wskazują na wytyczne nowych planów Warszawy. Posiedzenia konferencji państw bałtyckich w Tallinie odbywały się pod wpływem Polskich wskazań. Według posiadanych przez łotewskie "Jaonakas Zinias"wiadomości,Polska też postanowiła odpowiedzieć na propozycję SSSR,wo wspólnej nocie z Łotwa,Estonją i Finlandją. Wyglada na to,iż Polska daleko już doszła w osiąganiu swych celów. Wątpliwą jednak rzeczą jest,czy uda się Polsce odegrać rolę poważnego politycznego kontrakenta. Tak czy inaczej drogi Polski i państw Bałtyckich są rozbieżne, gdyż zbyt niezgodne są interesy tych obu stron.-

II. ŻYCIE GOSPODARCZE.

L i t e w s k i h a n d e l z a g r a n i c z n y .-

" Dzień Kowieński" Nr.151 z dnia 14 lipca 1926 r.-c.d. artykułu p.t.:" Litewski handel zagraniczny".T. Nagurskiego.
/ patrz Biuletyn Nr. 36./

Analiza szczegółowa handlu zagranicznegoLitwy w ciągu 1-go trimestur.b.wykazuje w eksporcie następujący stan rzeczy.

Ogólna cyfra eksportu, wynosząca70,42 miljon.litów, dzieli się wedługnomenklatury Brukselskiej na:
l.Zwierzęta żywe - 8.27 milj.lt.
ll.Produkty żywnościowe 8,30 mil.lt.
lll.Surowce i produkty wpółobrobione - 50.26mil.lt.lV Fabrykaty 3,58 mil.lit.V.Złoto i srebro - 0.

W stosunku prosentowym do całości eksportu za 1-szy trimest 1926 r. wspomniane grupy stanowią kolejno:11,75%: 11,79 %& 71,37%: 5,09% 0%.

W grupie zwierząt żywych najznaczniejszą pozycję stanowią eksport nierogacizny/5,5 miljon. litów/: dalej idzie wywóz koni/1,17 mil.lt.:wreszcie cieląt/0,55 miljon. lt./,wołów i krów / 0.53 miljon.lt./ oraz kur /0,27 miljon. lt./

Głównym odbiorcą były Niemcy,wywożące prawie całą nierogaciznę i bydło rogate oraz kury. Stosunkowopoważne ilości koni zakupiła Łotwa.

/Uwaga: Dla dokładnego zlustrowania sytuacji dodamy, że ilościowo wywózzwierząt żywych przedstawił się w 1-szym trimestrze 1926 r. jak następuje:Koni - 2,341 głów : krów, wołów , cieląt 7,095 głów: nierogacizny-18,688 sztuk kur - 35.770 sztuk/.

W eksporcie produktów spożywczych pierwsze miejsce zajmuje mięso świeże:925,8 ton 2,97 milj. lit. dalej idą: masło- 177,9 t. 1,41 miljon. lit.: jaja -254,9 t.1.25 mil. lit.wyka - 2,58 milj.t. 1,04 m. lit. sery 123, l.t. 0,5 mil lit.: wreszcie pszenica - 278,2 t. 0,17 milj , lt. groch, owies i t d.

Najważniejszym odbiorcą są Niemcy , zabierający przeciętnie przeszło 3/4 litewskich produktów spożywczych w szczególności znaczne ilości mięsa,masła, serów i zboża. Wymienionych produktów Niemcy zabierają około 90 proc. W odbiorze jaj stają do konkurencji Łotwa i Anglja, zabierające również pewne ilości wyki. Niemniej Niemcy utrzymują się przy przeszło 50 proc. nawet w odbiorze ostatnio wymienionych produktów co sprawia , że faktycznie dominują na żywnościowym rynku lit wskim.

W najznaczniejszej z grup eksportowych- eksporcie surowców i produktów wpół odrobionych pierwsze miejsce zajmuje len. W ciągu 1-go trimestru r.b. wywieziono przeszło 10.200 ton o wartości 30,55 milj. litów.W ten sposób wywóz lnu surowego stanowił 43 proc. całego eksportu litewskiegoza badany okres.Następne miejsce zajęłaceluloza w ilości 9.864 t. o wartości jednak dużo mniejszej niż len bo równej 6,27 miljonów litów. Dalej idzie znowu produkt lniany , mianowicie- siemię lniane w ilości 3.228 t.kosztujących 2,40 mil.lt. Czwarte miejsce zajęły wyczeski lniane w ilości 966 t. i wartości 2 milj.lt.W ten sposób wywóz lnu,połączony z wywozem produktów lnianych dochodzi do 35 milj.lt., czyli prawie 50% ogólnego wywozu.Miejsca następne pośród pozycji wywozowych zajmują nasiona koniczyny w ilości 231 t. o wartości 1,40 milj.lt. i towar drzewny forniery - 1.390 t. i 1,36 milj.lt.:deski - 2.308 t. i 0,63 milj.lit.i t d .

Wreszcie wywieziono: 31 t. włosia świńskiego o wartości 0,62 milj. lit.: skór cielęcych- 172 t. o wartości

0,60 milj. lit.: skór owczych IOI t. o wartości 0,56 mil.lt. szmat 580 t. o wart. 0,48 mlj. lit. skór wołowych 100 t. o wartoś.0,24 milj. lit. i włosia końskiego 20 t. o wart. 0,20 milj. lit.

Z pośród odbiorców surowych produktów litewskich na pierwsze miejsce wysuwa się Anglja, zabierająca prawie połowę lnu i produktów lnianych/ odpadków i siemienia lnianego /,43 % cellulozy, prawie całkowitą ilość fornierów, poważne ilości desek i innych materjałów drzewnych.-

U w a g a : Dzięki eksportowi do Anglji wyżej wymienionych znacznych ilości litewskiego surowca, zajmuje ten kraj pierwsze miejsce z pośród odbiorców litewskiego ogólnego eksportu.- Drugie miejsce wśród krajów, do których skierowuje się litewski eksport produktów surowych i wpółprzerobionych, zajmują Niemcy. Ich udział w odbiorze tej grupy towarów jest jednak trzykrotnie mniejszy od angielskiego. Kupują ona znaczne ilości lnu surowego, przeszło połowę litewskiego siemienia lnianego, wreszcie drzewo, nasiona koniczyny, owcze skóry, szmaty, szczecinę świńską, włosie końskie, skóry cielęce i t d.

Na 3-iem miejscu odbiorców rozpatrywanej grupy litewskiego eksportu stoi Czechosłowacja, zabierająca znaczne ilości litewskiego lnu surowego.-

Czwarte miejsce zajmuje Belgja, zabierająca do swych Gandawskich przędzalni pewne ilości lnu.-

Wreszcie idą w porządku kolejnym : Łotwa / len, włosie, skóry, nasiona koniczyny/, Francja / len, drzewo,włosie/ i inne kraje.-/ Szwecja / len, nasiona koniczyny/.

Czwarta i ostatnia grupa eksportu litewskiego - eksport produktów skończonych składał się z nielicznych pozycji.-

Wywieziono w rozpatrywanym okresie: 74 tonny skóry podeszwowej o wartości 0,95 milj.lit.381 t. papieru o wartości 0,50 milj. lit. i 289 t. tektury o wartości 0,43 miljon.lit. Głównymi odbiorcami była Rosja/ skóra podeszwowa/, Anglja/tektura i papier/, Niemcy / papier/ i Holandja / papier/.-

H a n d e l l i t e w s k o n i e m i e c k i.-

" Lit. Rundschau" Nr. 152 z 11/ Vll r.b. Artykuł p.t.

" Rzut oka na handel pomiędzy Litwą a Niemcami " Streszczenie:

Do niedawna Niemcy zajmowały w eksporcie litewskim pierwsze miejsce. Na II. miejscu stała Anglja Od grudnia roku ub. stan ten zaczął się zmieniać.- Jeszcze we wrześniu 1925 r. wynosił eksport Litwy do Niemiec 61,54% eksportu ogólnego, do Anglji zaś - 15,3%.- W październiku eksport do Niemiec wynosił zaledwie 44,66%, do Angji zaś 34?65%. Cyfry te wskazują na silną tendencję wyrównawczą.- W listopadzie eksport do Niemiec wynosił 39,65 % do Anglji - 27%: w grudniu do Niemiec -3L,6% do Anglji-41-16%.Stan ten utrzymuje się nadal. Tak więc w styczniu 1926 r. Anglja - 31,73%. Niemcy - 28-23%: w marcu: Anglja 30,70%. Niemcy - 29,78%. Przyczyną tego zjawiska jest z jednej strony wzrost eksportu litewskiego do Anglji kosztem państw innych, z drugiej zaś - zmniejszenie się eksportu litewskiego do Niemiec. ~~ixdxxAnglji~~ Eksport do Niemiec i do Anglji przedstawia się jak następuje:

Niemcy / w tys. lit./

	listopad 1925 r.	grudz.	stycz. 1926 r.	marzec
1/ zwierzęta żywe	3528,7	2553,3	1733,1	2635,5
2/ artykuły spożywcze	1916,8	1957,4	1800,1	2502,3
3/ surowce i półfabrykaty	3202,8	1441,0	2004,9	2254,9
4/ produkty gotowe	314,7	333,4	194,4	141,6

Anglja / w tys. lit./

	1925 r.		1926 r.	
	listop	grudz.	stycz.	marzec
1/ surowce i półfabrykaty	5316.	7468.1	5963.2	7379.8
2/ artykuły spożywcze	801.9	565,6	178,9	150,2
3/ zwierzęta żywe	0,9	2,3	15,0	18?0
4/ produkty gotowe	77,8	252,7	184,5	220,9

Pierwsza tabelka świądzcy o tem, że zmiejszył się do Niemiec eksport produktów gotowych, surowców, półfabrykatów, oraz zwierząt żywych : wzrósł natomiast eksport artykułów spożywczych. Fakt ten przypisać należy z jednej strony temu, że Niemcy dążą do podniesienia własnej produkcji, z drugiej zaś temu - że siła nabywcza ludności niemieckiej się zmniejszyła.

Co się tyczy tabelki drugiej, to wszystkie tabelki wykazują tu wzrost, za wyjątkiem pozycji produdktów spożywczych, co przypisać należy zbyt długiej podróży z Litwy do Anglji oraz silnej konkurencji ze strony innych państw np. Danji i inn.

Import Litewski z innych krajów wynosił:

	1923 r	1924 r.	1925 r.	
Niemcy	80,89%	62,57%	56,61%	import ogóln
Anglja	5-27%	8,11%	8,28%	"
Czechosłowacja	3,35%	4,31%	5,48%	"
Łotwa	3,27%	3,60%	5,46%	"
Ameryka	3,27%	4,78%	7,25%	"
Szwecja	0,22%	3,58%	3,51%	

Import litewski ze wszystkich krajów za pozornym wyjątkiem Niemiec, wzrastał. Faktycznie jednak import z Niemiec wynosił / w tys. lit./

w 1923 r. - 126701,6: w 1924 r. - 129221,3 :

w 1925 r. - 143044,5. Obniżenie się importu z Niemiec jest więc względne. Przyczyny tego leżą w bardzo silnej konkurencji innych państw europejskich i w fakcie, że import litewwski jako taki stale wzrasta. Ogólny import litweski wynosił/ w tys.lit./

1923 r.	1924 r	1925 r.
156627,2	206533,8	252702,8.

Niemcy importowały przytem do Litwy / w tys.lit/

	1923 r.	1924 r.	1925 r.
1/ zwierzęta żywe	409,1	86,6	576,3
2/ produkty spożywcze	16076,5	13588,5	16756,0
3/ surowce i półfabrykaty	10852,6	15241,4	22680,5
4/ produkty gotowe:	99363,4	100303,0	103021,17

"Ruch towarowy w porcie Kłajpedzkim z odniesieniu do poszczególnych państw." "Lituwa" Nr. 139 z dn.25.VI. 1926 r. Streszczenie:

1. Import. Rok 1924.

Z Anglji 141842 tonny.
Z Niemiec 61023 "

Z Szwecji	35301	tonny
" Holandji	31488	"
" Hiszpanji	7956	"
" Gdańska	5135	"
" Estońji	4007	"
" Dańji	3439	"
" Rosji	1712	"
" Łotwy	1376	"
" Belgji	1272	"

R o k 1925

Z Anglji	67875	"
Z Niemiec	117576	tonny
" [illegible]	[illegible]	"
" Holandji	45036	"
" Norwegji	36621	"
" Finlandji	20141	"
" Łotwy	10286	"
" Gdańska	4235	"
" Dańji	2443	"
" Estońji	2406	"
" Włoch	2046	"
" Belgji	1966	"
" Rosji	1000	"

Przy porównaniu wwozu z r.1925 z rokiem 1924 dają się zauważyć następujace zmiany: W r 1924 Anglja jeszcze była na pierwszym planie i towary jej stanowiły 48% wszystkich wwiezionych do portu Kłajpedzkiego, podczas gdy niemieckie stanowiły - 21% i zajmowały drugie miejsce. W 1925 r. towary niemieckie stanowiły 32% i zajęły pierwsze miejsce, odsuwając na drugi plan Anglję, która dostarczyła 18%. wszystkich towarów.-

Tłomaczy się to tem, że Niemcy zaczęły figurować na rynku węglowym. Z oswobodzeniem Zagłębia Rhury węgiel Reńsko Westwalski zaczał znajdywać nabywców na Litwie i wypierać węgiel angielski, który poprzednio na Litwę był sprowadzany wyłącznie z Angji.

Naogół biorąc, można zauważyć, że Anglja i Niemcy które w r.1924 razem wwiozły do Kłajpedy 69% wszystkich towarów - zajęły dominujące stanowisko. W r.1925 import powyższych dwuch państw stanowił równo 50% towarów przywiezionych do Kłajpedy. Zmiana w ilości przywożonych towarów da się również zaobserwować w odniesieniu do innych państw.- Szwecja i Holandja w r. 1925 powiększyły swój zwóz do Kłajpedy do 15% Holandja sama przywiozła 12%, gdy w 1924 r. - 10%, a Szwecja 12%. ogólnej ilości towarów zwiezionych do Kłajpedy.-

Hiszpańja która jeszcze w 1924 przywoziła związki siarczane, w roku zeszłym - całkowicie znikła z listy przywozowej. Na jej miejsce wysunęła się Finlandja, która w 1925 r.przywiozła papierówki/ 5% całego wwozu- co da się wyjasnić taniością lasu fińskiego. Łotwa procentowo wwiozła do Kłajpedy połowę tego, co Finlandja.

Przywóz z Gdańska w r. 1925 był nieco mniejszy, niż w 1924 r. To samo miało miejsce z Dańją, której wwóz do portu Kłajpedzkiego stanowią nawozy.-

Belgja i Rosja figurują na ostatnich miejscach. Z Belgji importowała Kłajpeda manufakturę i maszyny rolnicze, w roku zeszłym - tylko nawozy. Rosja dostarcza drogą wodną do Kłajpedy - sól, via Petersburg-

11 Eksport.

Eksport portu Kłapedzkiego czesciowo odpowiada ogólnej

wywozowej strukturze Litwy . Jednostajność wywożonych produktów nie może powodować znacznych odchyleń.-

Eksport towarów przewożonych przez port Kłajpedzki- w ciągu dwuch lat ostatnich obrazuje poniższa tabela :

Rok 1924

Do Niemiec	63829	tonn
" Anglji	43456	"
" Holandji	10449	"
" Danji	6718	"
" Belgji	5365	"
" Hiszpanji	4761	"
" Francji	4181	"
" Gdańska	1728	"
" Finlandji	1260	"
" Łotwy	1124	"
" Szwecji	469	"

Rok 1925

" Niemiec	67097	tonn
" Anglji	24909	"
" Hiszpanji	11192	"
" Szwecji	10774	"
" Holandji	8423	"
" Danji	5493	"
" Belgji	3683	"
" Norwegji	2700	"
" Francji	2620	"
" Włoch	1037	"
" Łotwy	501	"
" Finlandji	388	"
" Estonji	105	"

Liczby powyższe obejmują również towary tranzytowe, które idą przedewszystkiem z północnych Prus-Wschodnich zwłaszcza z okolic Tylży i Rogajni? Porównując powyższe dane należy przedewszystkiem zwrócić uwagę na zmniejszenie się wywozu do Anglji o 18547 tonn. Eksport towarów przez port Kłajpedzki w 1924 r. stanowił 30% ogólnego krajowego wywozu, podczas gdy w 1925 r. zmalał do 18% Przyczyna powyższego tkwi w tem , że się wstrzymało wywóz obrobionego materjału lnianego, który w L925 r. częsciowo zastąpiła celulloza . Eksport do Niemiec niemal nie uległ zmianie, stanowiąc w 1924 r. 45% a w L925 r. 48% całego eksportu przez port Kłajpedzki

Wywóz do Holandji zmniejszył się w roku zeszłym o kilka tysięcy tonn: w 1924 Holandja zajmowała III-cie miejsce z 7% eksportu: w 1925 r. eksport z Kłajpedy do Holandjistanowił tylko 5% i ta ostatnia pod tym względem zajęła V-te miejsce ustępując swe zeszłoroczne -Hiszpanji dokąd zaczęła wywozić celulozę, której eksport do tego państwa stanowił 8% całego eksportu przez Kłajpedę.

Znacznie się wzmógł eksport do Szwecji. Jeszcze w 1924 zajmowała ona ostatnie miejsce , a w 1925 r. już jest na IV-tym miejscu, a eksport do niej wyniósł 8% całego eksportu przez Kłajpedę.-

Wywóz do Danji w 1925 zmiejszył się o tysiąc z góra tonn - w porównaniu do 1924 : wywieziono niemal wyłącznie obrobiony materjał leśny oraz trochę koni. Eksport do Belgji również się zmniejszył znowuż z racji zastoju co do wywozu obrobionego materjału leśnego.-

Wywóz do Francji , która była miejscem zbytu przedewszystkiem celulozy uległ zmniejszeniu. Towar ten w nieznacznej ilości zaczęto wywozić do Włoch.

Wywóz do Łotwy przez Kłajpedę drogą morską nie może być duży, ponieważ blizkie sąsiedztwo skłania do przesyłania towarów drogą kolejową.-

/ Stosunki wewnętrzne./

Elta o dalszem wykonywaniu reformy rolnej w Litwie.-

Elta w komunikacie z dn. 21 lipca r.b. donosi: Nastąpi nowy porządek wywłaszczania ziemi i nadawania jej na własność. Porządek ten zostanie określony na mocy zmiany ustawy o organizacji instytucji do przeprowadzenia reformy rolnej. W ustawie przewiduje się się między in. odbywanie publicznych posiedzeń decydujących o wywłaszczaniu ziemi i przekazaniu jej na własność, w których weźmie udział przedstawiciel sadownictwa. Wprowadzenie przedstawiciela sądu usunie cały szereg nieporozumień, które zdarzyły się skutkiem uprzednio stosowanego porządku, gdyż nie było możliwości roztrzygnąć wielu zawiłych kwestji jurydycznych.

Na mocy tejże ustawy przewiduje się rewizja dawnych spraw, gdyż w bardzo wielu wypadkach podział parceli był wykonany nieściśle.

Obecny Zarząd Reformy Rolnej zwrócił pilną uwagę na przyśpieszenie wydawania osobnikom dokumentów, stwierdzających prawo własności. Dotąd wydawanie tych dokumentów odbywało się powoli. Z liczby 40.000 osadników takowe otrzymało zaledwie 1.500. Prócz etgo, jak to obecnie zostało stwierdzone, uprzednio przy wydawaniu dokumentów nie stosowano żadnej kolei. Niektóre dokumenty były wydane ze względów czysto partyjnych osobom, które otrzymały parcele już po wyborach. Niezamożni osadnicy nie mając dokumentów, nie mogli załatwiać spraw w instytucjach kredytowych, co ujemnie wpływało na ich rozwój gospodarczy. Obecnie w celu szybszego wydania dokumentów o własności zostanie nieco rozwinięty i zreorganizowany odpowiedni aparat przy Zarządzie Ref. Rolnej.-

Wkrótce zamierza się utworzenie przy Zarządzie Reformy Rolnej Rady ze znawców i specjalistów do spraw porządkowania i meljoracji ziemi. Przepisy o działalności pomienionej Rady zostaną wkrótce opracowane i przedstawione p. Ministrowi do zatwierdzenia.-

Radzie zostanie powierzone opracowanie projektu zmiany ustawy o reformie rolnej i reorganizacji porządkowania ziemi w myśl wskazówek rządu, jak również kodyfikacja wydanych dotąd przepisów i instrukcji.-

Prócz tego przewiduje się gruntowna rewizja pozostających w kompetencji Zarządu Ref. Rolnej instytucji z całego czasu ich działalności. Ze względów oszczędnościowych od organizatorów ziemi zostaną odebrane konie.-

W związku z komasacją gruntów i rozwojem wywłaszczania ziemi zamierza się przeprowadzenie odpowiednich zmian w Departamencie Porządkowania Ziemi i przygotowanie do tej pracy wykwalifikowanych techników. Prócz tego na mocy układów z odpowiedniemi instytucjami państw baltyckich dla utworzenia wspólnej sieci triangulacyjnej przy wspomnianym Departamencie zostanie zorganizowany oddział geodezyjny.-

W przyszłym roku zamierza się rozpoczęcie budownictwa z materjału ogniotrwałego w gospodarstwach osadników i powstałych z scalonych gruntów kolońjach. Wszystkie wznoszone budynki będą wzorowego typu.- Produkcyjność pracy będzie oczywiście zależała od asygnowanych na ten cel kredytów.- Również należy przypomnieć i to, co oświadczył p. Minister Rolnictwa współpracownikowi "Lietuvy" w sprawie zbierania wiadomości statystycznych o gospodarstwach osadników i ich materjalnym położeniu. Praca ta będzie przeprowadzona na możliwie szerszą skalę.-

- -

wymaga do [illegible] ... mogą być du-
żych, poddanie [illegible] ... do przeciętnych forma-
rów [illegible] ... -

[illegible]

[illegible]

Pisze w komunikacie z dn. 21 listop. r.b. donosi: Nas-
[illegible] porządek [illegible] wykreślenie ziemi i nadawania jednak
[illegible] porządek [illegible] okazały się mocno zmiennym
[illegible] do przeprowadzenia reformy rol-
nej. W rzeczywistości [illegible] ale młodzi i n. odpowiada pu-
bliczn[illegible] o wykreśleniu ziemi i
przekazaniu jej na własność , w których weźmie udział
przedstawiciel [illegible]. Uprowadzenie przedstawiciela
sądu usunęło cały szereg niepokojących , które odrzucały nie
[illegible] porządku, gdyż nie było
możliwości [illegible] dla zawiłych kwestii jurydycznych.
Na mocy [illegible] ustawy przewidującej rezerwę dawnych
spraw, gdyż w bardzo wielu wypadkach podział parceli był
wykonany nieściśle.

Obecny Zarząd Reformy Rolnej zwrócił pilną uwagę na
przyspieszenie wydawania osobnikom dokumentów , stwierdza-
jących prawo własności . Dotąd wydawanie tych dokumentów
odbywało się powoli ; z liczby 40.000 osadników takowe o-
trzymało zaledwie 1.500. Przez ostatnie [illegible]
[illegible] uproszczenie przy wydawaniu dokumentów [illegible]
[illegible]. Niektóre dokumenty były wydane ze
względów [illegible] partyjnych osobom, które otrzymały parcele
już po wyborach. Niemożność osadnicy nie mając dokumentów
nie mogli załatwiać spraw w instytucjach kredytowych , co
ujemnie wpływało na ich rozwój gospodarczy . Obecnie w wie-
lu [illegible] dokumentów o własności zostanie [illegible]
[illegible] odpowiedni zarząd przy Zarzą-
dzie Ref. Rolnej.

Wkrótce zamierza się utworzenie przy Zarządzie Refor-
my Rolnej Rady ze znawców i specjalistów do spraw porząd-
kowania i melioracji ziemi . Przepisy o działalności po-
wołanej Rady zostaną wkrótce opracowane i przedstawio-
ne p. Ministrowi do zatwierdzenia .

Zadanie zostanie powierzone opracowanie projektu zmia-
ny ustawy o reformie rolnej i reorganizacji porządkowa-
nia ziemi w myśl wskazówek rządu, jak również kodyfikacji
wydanych dotąd przepisów i instrukcji .

Prócz tego przewiduje się gruntowne rewizje [illegible]
[illegible] w kompetencji Zarządu Ref. Rolnej instytucji z po-
[illegible] i ich działalności ; ze względów [illegible]
od [illegible] ziemi zostaną odebrane koni.

W związku z komasacją gruntów i rozwojem wyrówna-
nia ziemi zamierza się przeprowadzenie odpowiednich
zmian w Departamencie Porządkowania Ziemi i przygotowanie
do tej pracy wykwalifikowanych techników. Prócz tego
[illegible] z odpowiednimi instytucjami [illegible]
[illegible] wspólnej [illegible] przy
[illegible] Departamencie zostanie zorganizowany wydział
geodezyjny.

W przyszłym roku zamierza się rozpocząć budowę [illegible]
materiału [illegible] w gospodarstwach osadników
[illegible] z nadanych gruntów wolnych [illegible]
[illegible] wzorowego typu. [illegible]
[illegible] od [illegible]
[illegible] Również należy przypomnieć [illegible]
p. Ministrowi [illegible]
[illegible] osadników i ich [illegible]
prowadzona , na [illegible] .-

- -

Teraz co do samego przeprowadzania reformy rolnej . Ogółem ustawa o reformie rolnej dotknęła 720.000 ha. ziemi dworskiej. Z tego obszaru w 1919 - 1925 r. rozparcelowano 418.000 ha. w r. 1926 przewiduje ise rozparcelować 100.000 ha.- Pozostaje jeszcze do rozparcelowania koło 202.000 ha.-

Parcelacja majątków w niektórych powiatach , jak olickim, trockim , marjampolskim , sejneńskim, szakiowskim i wyłkowyszkowskim dobiega końca.- Słowem w Suwalszczyźnie pozostają majątki o obszarze mniejszym niż 150 ha, które według ustawy o reformie rolnej będą parcelowane dopiero po dokonaniu parcelacji większych majatków . Najwięcej nierozparcelowanych majątków pozostaje w pow. szalweskim , / koło 60.000 ha / , birżańsko- poswolskim, rosieńskim, kiejdańskim i kowieńskim. - Naogół przewiduje się , iż parcelacja majątków przeciągnie się jeszcze koło 2 - 3 lat . - Zamierza się tymczasem przeprowadzić parcelację nieco w powolniejszym tempie , aby zapewnić osadnikom możność urządzenia i wzmocnienia swych gospodarstw .-

Przy nagłem powstaniu masy osadników , którym państwo nie jest w stanie okazać należytego poparcia muszą oni żyć w nędzy z wielką oczywiście przytem szkodą dla państwa. Cała intensywność pracy zostanie skierowana na komisję gruntów.-

Obszar niescalonych gruntów przed wojną wynosi 1.632.000 ha . W roku 1919 - 1923 scalono : 280.000 ha. W tym roku przewiduje się skomasowanie 75.000 ha. Pozostaje nieskomasowanych : 1. 277.000 ha. Praca nad skomasowaniem potrwa jeszcze przynajmniej 8 - 10 lat.- Wsie są bardzo z a i n t e r e s o w a n e k o m a s a c j ą, wynajmując nieraz g e o m e t r ó w na swój koszt

Zarząd Reformy prowadziłby tę pracę w szybszym tempie , jeżeliby miał w i ę c e j t e c h n i k ó w .

Tymczasem został wydany o k ó l n i k , na mocy którego prowizorycznie zostanie wstrzymana parcelacja majątków o obszarze nie większym niż 150 ha.-

-----------00 § 00----------

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNETRZNEJ I SPRAWY SPOŁECZNE

Z POSIEDZEN SEJMU:

/ według sprawozdań z "Dnia Kowieńskiego" i innych /

Dalszy ciąg posiedzenia z dn. 9 lipca.

Zmiana ustawy o najwyższym urzędzie ubezpieczenia społecznego.-

Zmiana ustawy o kasach chorych.-

Zmiana Kodeksu Karnego.-

Po przerwie zostaje bez dyskusji przyjęta w III. czytaniu zmiana ustawy o najwyższym urzędzie ubezpieczenia społecznego. Następnie wpływa pod obrady wniesiony przez socjaldemokratów projekt zmiany ustawy o kasach chorych. W charakterze referenta występuje pos. Epsztejn/s.d./ Dotychczasowa ustawa cały ciężar utrzymania kas chorych wkłada na pracodawców i pracujących, podczas gdy rządowi poleconą była tylko troska o aparat techniczny. Takie postawienie kwestji nie gwarantowało kasom chorych posiadania potrzebnej do istnienia ilości środków, gdyż zgodnie z ustawą, pracujący mieli wpłacać na ten cel nie więcej 3% zarobku, stosunek zaś wpłat pracodawców do wpłat pracujących miał być jak 40:60/2:3/. Projekt zmiany ustawy przewiduje udział rządu w utrzymaniu kas chorych, przyczem stosunek ponoszonych przez rząd, pracodawców i pracujących kosztów miałby być jak 3:3:2. Poprawka komisji pracy i opieki społecznej zmienia ten stosunek na 2:2:2:.

Inne zmiany ustawy nie mają charakteru zasadniczego.-

Z krytyką projekti występują posłowie opozycyjni Gwildisowa / chrz. dem./ i Dagialis/ uk.saj./

Zdaniem ich wprowadzanie zmian do ustawy o kasach chorych jest przedewszystkiem przedwczesne, gdyż została ona przyjęta dopiero 9 grudnia u.r. i życie nie zdążyło jeszcze wykazać jej braków. Pozatem mówcy wskazują na wychowawczą stronę ustawy. Poprzednie ustosunkowanie świadczeń kazało pracującemu troszczyć się samemu o siebie, dając pracodawcy rolę pomocniczą. Obecnie pracujący ma prawie wyłącznie korzystać ze środków pracodawców i rzadu, co pomocy społecznej nadaje charakter jałmużny.-

Po przemowie referenta zmiana ustawy o kasach chorych zostaje przyjęta w I i II czytaniu.

W dalszym ciągu Sejm przyjmuje w III czytaniu zminę Kodeksu Karnego, anulującą te jego paragrafy, które przewidywały karę śmierci za przestępstwa cywilne, poczem posiedzenie zostało zamknięte.

Posiedzenie 13 lipca.

Projekt ludowców zmniejszenia pensji duchowieństwu.-

Projekt rządowy ustawy o zniesieniu sekwestru domów, mieszkań, pokojów i innych zabudowań.-

Zmiany ustawy ozamianie kursujących wLitwie jednostek monetarnych na lity.-
Zmiany etatów Ministerstwa Sprawiedliwości.-

Na porządku dziennym cały szereg nowych ustaw wróżba niezbyz prędkiego zakończenia sesji. Z pośród zgłoszonych ostatnio uwagę zwraca projekt ludowców zmniejszenia pensji duchowieństwu wszystkich wyznań. Dokoła sprawy tej wywiąże się najprawdopodobniej ostra bardzo walka wyników której przewidzieć dziś niepodobna.-

. . .

Po otwarciu posiedzenia sekretarz ogłasza pisma, jakie wpłynęły do Prezydjum ,m.in.interpelację grupy posłów bloku crz.dem. do Prezesa Ministrów o zwalnianiu urzędników , której nagłość ma być rozważaną po przerwie.-

Pod obrady wchodzi projekt rządowy ustawy o zniesieniu sekwestru domów, mieszkań , pokojów i innych zabudowań.-

Referent pos. Toluszys / lud/ określa sekwestr. jako naruszenie prawa nietykalności mieszkań. Jest on złem koniecznem w warunkach nienormalnych : podczas wojny oraz wobec kryzysu mieszkaniowego, jaki objął Kowno , po uczynieniu zeń tymczasowej stolicy państwa. Dziś już nie jsśteśmy w stanie wojny: kryzys mieszkaniowy dzięki wzniesieniu nowych gmachówk na tyle stracił na ostrości , że można spokojnie znieść sekwestr.-

Projekt rządowy składa się z 3 paragrafów i przewiduje anulowanie ustawy o sekwestrze, istniejące sekwestry pozostawiając w mocy do dn. 1. stycznia 1927 r. osoby, zajmujące zarekwizowane mieszkania pozostają w nich na prawach lokatorów : instytucje sekwestracyjne ulegają likwidacji .-

W dyskusji zabiera głos pos. Mikszys /u.s./, opowiadając się za zniesieniem nietylko sekwestru , lecz i ustawy o lokatorach , która krzywdzi właścicieli domów.-

Po przemowie referenta zostaje przyjęta w 1 i 11 czytaniu.

Sejm przystępuje do rozważania zmiany ustawy o zamianie kursujących w Litwie jednostek monetarnych na lity.

Referuje pos. Kwieska / lud/ Zmiana polega na przedłużeniu terminu wszczynania spraw o spłacenie zobowiązań , których termin upływał po 1 października 1922 r.

Zmiana ta zostaje bez dyskusji przyjęta w 1 i 11 czytaniu .-

Pozatem Sejm przyjmuje przed przerwą w dóch czytaniach zreferowane przez pos. Sugintasa / lud/ zmiany etatów Ministerstwa Sprawiedliwości .-

Dalszy ciąg posiedzenia 13 lipca.

Nagła interpelacja ukininku sajungi w rzeźni miejskiej. Interpelacja chrz. dem. owvdaleniu urzędników.-

Zmiany ustawy o zamianie kursujących w kraju jednostek monetarnych na złoty.-

Zmiany statutów Ministerstwa Sprawiedliwości.-

Na porządku dziennym ogół szereg nowych ustaw, [illegible] przedłożonego zakończenia sesji. Z pośród zgłoszonych ostatnio uwagę zwraca projekt ustawy [illegible] [illegible] wszystkich wyrazach. Dokładne [illegible] z tej ustawy, że najprawdopodobniej ostre bardzo wielkie wyników których przeciętność [illegible] niespodziana.-

Po otwarciu posiedzenia sekretarz odczytał nazwiska, jakie wpłynęły do Prezydjum, m.in. interpelacje grupy posłów ukraińskich, do Prezesa Ministrów w sprawie [illegible] urzędników, której nagłość ma być rozważana po przerwie.-

Pod obrady wchodzi projekt rządowy ustawy o zniesieniu [illegible] domów, mieszkań, pokojów i innych zabudowań.-

Referent pos. [illegible] (I K/ wywodzi, że ustawa, jako naruszenie prawa własności [illegible] [illegible] oraz wobec kryzysu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] w tej sprawie [illegible].

Projekt rządowy składa się z 3 paragrafów, w pierwszym [illegible] ustawy o [illegible] [illegible] do [illegible] 1932 r. osoby, zajmujące [illegible] lokali [illegible].

Dyskutują [illegible] oponując [illegible] ustawy o lokatorach, które [illegible] [illegible]

Po przemówieniu referenta [illegible] przyjęta w II czytaniu.-

Sejm przystępuje do rozważenia zmiany ustawy o zamianie kursujących w kraju dawnych jednostek monetarnych na złote [illegible]. Zmiana polega na [illegible] [illegible] po 1 października 1932 r.-

Ustawę [illegible] bez dyskusji przyjęto w II czytaniu.

[illegible] przyjęto zmiany statutów Ministerstwa Sprawiedliwości.-

Dalszy ciąg posiedzenia 15 lipca.

Nagła interpelacja ukraińska w sprawie [illegible] interpelacji [illegible] urzędników.-

---

Po przerwie pod obrady wpływa n a g ł a i n -
t e r p e l a c j a u k i n i n k u s a j u n g i
w r z e ź n i m i e j s k i e j .
Interpelanci zwracają się do Ministra Rolnict-
wa z protestem przeciwko uchyleniu przez niego roz-
kazu p. Krupawiczusa o zamknięciu rzeźni miejskiej
w Kownie. Uzasadniając nagłość interpelacji przemawia
pos. Jokantas / u.s./
Nieoczekiwane widocznie uznanie nagłości inter -
pelacji wywołuje na ławach chrz. dem. pewną konster-
nację.
Z długiemi wywodami za przjęciem interpelacji
występuje naczelny mówca ukininku sajungi pos. Mikszys.
W odpowiedzi mu zabiera głos pos. Lutyk / fr.
polska/. Wyraża on zadowolenie , że interpelacja uki-
ninku sajungi daje możność poruszenia tej sprawy z try
buny sejmowej i podanie w ten sposów do powszechnej
wiadomości nieznanych jeszcze ogółówi przyczyn i szcze
gółów walki byłego rządu z rzeźnią miejską.-
Ponieważ instytucja " Maistasa " nie przynosiły
pp. Wojłokajtisom oczekiwanych dochodów, rząd w grudniu
u.r. bez przetargów powierzył " Maistasowi" dostawę
mięsa do wojska, płacąc mu wiele drożej, niż uprzednie-
mu dostawcy. Na kombinacji tej państwo traci około
miljona litów rocznie." Zapomoga" ta jednak nie wys -
tarczała " Maistasowi" , należało znaleść inne źród-
ło dochodów. W tym celu zaczęło się prześladowanie
rzeźni miejskiej , by po zamknięciu jej dochody prze-
szły do " Maistasa". Gdy drogą administracyjną wbrew
ustawom nie udało się dopiąć celu, przesłano specjal-
ną komisję , złożoną z urzędników , i na podstawie
jej opińji Krupawiczus zamknął rzźnię." Opińja" ta by-
najmniej nie była niezależna: urzędnicy postępowali
zgodnie z wolą " wyższą". Gdy dr. Gudowicz ośmielił
się być w sprawie tej innego, niż było zalecono , zda
nia, usunięto go z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Za-
rzuty komisji ministerjalnej były bezpodstawne: nie
słuszność rozkazu Krupowiczusa stwierdziła specjalna
komisja rzeczoznawców , zwołana przez Zarząd Miejski,
a złożona z profesorów Uniwersytetu , lekarzy i weteryna
rzy. Zamknięcie rzeźni miejskiej dotknęło materjalnie
szerokie warstwy ludności miejskiej, gdyż wywołało
zwyżkę cen na mięso o 13 mniej więcej centów na kilo.
Rocznie wyniosło to 400.000 lit.-
Nie wygrywał też producent , gdyż brak konku-
rencji nie wpływał bynajmniej na podniesienie cen
bydła.
Próżno więc panowie z ukininku sajungi chca do-
wodzić , że idzie im o interes krajowy, nie własny:
ani względy sanitarne , ani dobro spożywców czy
producentów mięsa nie wymagały zamknięcia rzeźni miejs
kiej.-
W głosowaniu interpelacja zostaje odrzucona.-
Z koleji na porządek dzienny wpływa kwestja
nagłości uzasadnianej przez pos. Szmułksztisa / chrz.
dem./ i n t e r p e l a c j i c h r z . d e m . o w y
d a l e n i u u r z ę d n i k ó w .-
Interpelacja ta miała następujące brzmienie:
Nowy rząd na szeroką skalę stosuje zwalnianie u-
rzędników z racji ich poglądów politycznych. Przykłady:
M-stwo Obrony Krajowej: gen- por Ładyga , który odznaczył
się w walkach o niepodległość, odbył wyższe studja
wojskowe zagranicą i posiada odpowiedni cenzus na zaj
mowane stanowisko szefa Sztabu Głównego, został zen
zwolniony .- Szefostwo Sztabu Gł. objął natomiast pułk.
por. Szkirpa, człowiek o bardzo słabym cenzusie / u-
kon. szkołę wojskową zaledwie ubiegłej jesieni/. Da-
lej : pułk. Głowackisowi zasłużonemu w bojach ofice-
rowi kilkakrotnie już zaproponowano opuszczenie

służby . Zarówno gen. Ładygą jak też pułk. Głowackis nie znają istotnych motywów dymisji.-

Ministerstwo Rolnictwa : p. Danilauskas, jedyny człowiek nadający się na stanowisko Kierownika Reformy Rolnej / ze względu na swe doswiadczenie i zasób wiadomości /, został bez wskazania motywów przeniesiony na niższe stanowisko. Miejsce po nim zajął p. Stan. Lutkiewiczuis , człowiek o słabym wykształceniu i bez doswiadczenia , lecz będący członkiem jednej z rządzących partyj .-

Ministerstwo Spraw Zagr: Panna Awietinajtisówna, która odbyła wyższe studja zagraniczne i włada kilku językami, musi obecnie ustąpić miejsca jakiemuś p. Paleckisowi, którego społeczeństwo wcale nie zna i który niedawno opuścił ławę gimnazjalną.

M-stwo Oświaty: bez umotywowania zwolnionego p.Girę / znanego , zasłużonego działacza / i p. Kernauskasa.-

M-stwo Spr. Wewn. : pod przymusem podał się do dymisji p. Jakobus/ z wyższem wykształceniem/ oraz p. Szernas/dyrektor Dep. Samorządów , b. członek Taryby, znany działacz / Dyrektorem dep. Samorzadów został natomiast lewicowiec Wilkajtis. Pozatem zwalnia się na prowincji każdego pracownika policji , który miał nieszczęście narazić się czemkolwiek jakiemu posłowi z obecnego bloku rzadzącego . " Socjaldemokratas" zapowiada również zwolnienie całego szeregu naczelników powiatowych.

M -stwo Finansów : bez umotywowania zwolniony został długoletni dyrektor dep. Finansów p. Dulskis. Następcą jego mianowano nieznanego [illegible] obco krajowca p. Jaksztyrasa.-

Wszyscy nowomianowani urzędnicy należą do którejkolwiek z obecnych partji rządzących . Jest to widocznie głównym motywem wszystkich powyższych i całego szeregu innych zmian personalnych . W obliczu tych faktów jaśniejsze się stają niesłyszane dotychczas w deklaracjach rządowych wyrażenia " neutralne banki ", " neutralna organizacja". Pod osłoną " neutralności ukrywa się oficjalna partyjność. Polityka taka jest podkopywaniem [illegible] zaufania obywateli do państwa. Obywateli dzieli się na synów i pasierbów. Podkopuje się i demoralizuje podstawę / urzędnicy/, na której opiera się aparat państwowy .

Zapytujemy przeto p. premjera, czy uważa on taką politykę za zdrową dla państwa i porządku demokrytycznego i co p. premjer zamierza uczynić ażeby p. ministrowie nie podkopywali swoją robotą zaufania obywateli do państwa .-

Interpelację niniejszą prosimy uznać za nagłą.

Podpisali: M. Krupawiczuis,p.Karwelis,L.Bistras, J. Dagilis, S. Ladygowa, E. Turanskas, J. Stepanawiczius, J. Masiliunas.-

Pos. Pleczkajtis/ s.d./ stwierdza, iż chrz.dem.napróżno zajmuje Sejmowi dużo drogiego czasu niepotrzebnemi interpelacjami. Jeżeli głowy rzadu zostały usunięte , to muszą pójść precz i ich pomocnicy.-

Przy pozostawieniu nadal dawnego personelu urzędniczego nowi ministrowie nie mieli by możności pracować Rząd, oczyszczając urzędy od elementów "krikszczionskich", wykonuje tylko wyraźną wolę Narodu, wyrażoną 8-10 maja i należy żałować, iż nie zdążył jeszcze dokonać tego w całej rozciągłości.-

Posiedzenie 15 lipca.

O d p o w i e d ź G a b i n e t u m i n i s t r ó w .- Ustawa o z n i e s i e n i u s e k w e s t r u d o m ó w , p o k o j ó w i i n y c h z a b u d o w a ń .- Z m i a n y e t a -

tów Ministerstwa Sprawiedliwości.- Ustawa o stypendjach na studja.- Zmiany ustawy o instytucjach, wykonujących reformę rolną.- Interpelacja ludowców i socjaldemokratów w kwestji nadużyć dawnego rządu.- Interpelacja ukininku partji, narodowców i ukininku sajungi do Ministra Skarbu.- Rozważenia interpelacji chrz. dem. o wydalaniu urzędników.-

Na porządku dziennym odpowiedzi Gabinetu Ministrów.

Odpowiada Prezes Ministrów, Minister Sprawiedliwści i Minister Spraw Zagranicznych p. Sleżewiczus.

Pogłoski o tem, jakoby delegaci Litwy mieli się w drugiej połowie Czerwca spotkać w Gdańsku z Polakami i jakoby emisarjusz Piłsudskiego bawił w Kownie są fałszywe. Rząd dowiedział się o nich dopiero wczoraj z zapytaniem pos. Smetany/nar/. Co do zapytania pos. Woldemarasa / nar/ o skardze Sejmiku Kłajpedzkiego do Ligi Narodów, to należy zauważyć, że nie jest to memorjał Sejmiku lecz tylko grupy posłów na Sejmik. Czy został on ogłoszony p Minister nie przypomina sobie: uczynić to było obowiązkiem dawnego rządu. Memorjał oskarża rząd o łamanie konwencji kłajpedzkiej. Sprawa ta figuruje rzeczywiście, na porządku dziennym jesiennej sesji Ligy Narodów. Rząd już upatrzył osoby, które wejdą w skład delegacji do Genewy. Szczegóły tej sprawy zostaną zakomunikowane w Komisji Spraw Zagranicznych.

Decyzja Sejmu w kwestji odpowiedzialności za unieważnienie list narodowców w okręgu merjampolskim, o której zapytuje pos. Smetana / nar/ będzie wykonaną dopiero po otrzymaniu jej w drodze urzędowej od Prezydjum Sejmu. Dotychczas rząd oficjalnie nic o decyzji tej nie wie.

Po odpowiedziach p. Premjera zostaje bez dyskusji przyjęta w III czytaniu ustawa o zniesieniu sekwestratu domów, pokojów i innych zabudowań.

Prawo sekwestratu ustaje: dokonany sekwestr pozostaje w mocy do I stycznia 1927 r. mieszkańcy zasekwestrowanych lokali pozostają w nich na prawach lokatorów: instytucja sekwestracyjne podlegają likwidacji.

Dalej Sejm przyjmuje w czytaniu III również bez dyskusji zmianę ustawy o zamianie kursujących w litwie jednostek monetarnych na lity, zezwalającą na wszczynanie spraw spłacania zobowiązań, których termin upłynął po I października 1922 r. do 4 stycznia 1927 r.

Następnie następuje III czytanie projektu zmiany etatów Ministerstwa Sprawiedliwości po przyjęciu której pod obrady wpływa wniesiona przez rząd ustawa o stypendjach na studjach. Referuje pos. Wikonis/s.d"/ Dotychczasowy podział stypendjów był nieracjonalny: więcej zapomóg udzielano kształcącym się zagranicą, niż w kraju. Pozatem zwyczaj udzielania przez Ministerstwo Oświaty stypendjów kandydatom przedstawionym przez inne Ministerstwa, stwarzał nieproporcjonalność stosunku stypendystów M-stwa

Oświaty do liczby stypendjantów innych M-stw. Ustawa usuwa istniejące w tej dziedzinie braki.
Ustawa zostaje przyjęta w I czytaniu. II czytanie czasowo odroczono dla zapoznania się z poprawkami komisji.
Z kolei na porządek dzienny wpływa również rządowy projekt zmiany ustawy o instytucjach, - wykonujących reformę rolną.
Referent pos. Pleczkajtis /s.d./ stwierdza, że samowola b. Ministra Rolnictwa była przyczyną wielu nieprawnych czynów w wykonaniu reformy rolnej. Dziś należy to naprawić. Zezwala się więc na zaskarżenie wszystkich uchwał o nadzielaniu ziemią, dopóki osadnicy nie mają dokumentów ~~xxxxxxx~~ własności. Skargi należy kierować do powiatowych komisji reformy, uchwały których można zaskarżać w Urzędzie Reformy Rolnej. Od wyroku Urzędu można apelować do Najwyższego Trybunału. Prawo rewizji uchwał o nadzieleniu ziemią wyjęto więc z kompetencji M-ra Rolnictwa i nadano instytucjom kolektywnym, co daje większą gwarancję bezstronności. Pozatem zmiana ustawy przewiduje udział przedstawicieli Sądu w komisjach powiatowych i Urzędzie Reformy Rolnej.-
Po przemowie pos. Radzewiczusa /d.f./ krytykującego zmianę ustawy, zostaje ona przyjęta w I i II czytaniu.
Pozatem Sejm przyjmuje jeszcze przed przerwą w II czytaniu ustawę o stypendjach na studja.
Po przerwie pod obrady wpływa następująca interpelacja ludowców i socjaldemokratów w kwestji nadużyć nowego rządu.-
Nagłość tej interpelacji zostaje uznana bez dyskusji.
Za przyjęciem interpelacji przemawia pos. Pajaujis / lud/ Ludowcy walczą z chrz. dem. nie tyle jako z wrogami ideowemi, ile ze stronnictwem na którego czele stoją ludzie, którzy nadużywać zwykli imienia i środków państwa dla interesów partji. Celem interpelacji nie jest zemsta, lecz konieczność publicznego potępienia przestępstw dawnego rządu, potępienia, które będzie nauką na przyszłość, dla przyszłych rządów. Mówca sądzi, że przyjęcie interpelacji wyjdzie zresztą na zdrowie i chrz. dem. wśród których są niewątpliwie ludzie uczciwie, a niepoinformowani o sprawach swych kolegów partyjnych. Należy więc przyjąć interpelację, należy bez wahania uchylić tymczasem choć rąbka zasłony, za którą odbywały się konszachty krikszczoniów na niekorzyść państwa.-
Przeciwko interpelacji nie przemawia nikt. Nawet blok chrz. dem. nie podnosi rąk za jej odrzuceniem.-
Z kolei Sejm uznaje bez dyskusji nagłość interpelacji ukininku partji, narodowców i ukininku sajungi do Ministra Skarbu.
Interpelacja zarzuca brak wyraźnego planu finansowego w deklaracji rządu oraz zwraca się z zapytaniem, czy Minister Skarbu ma program gospodarczo - finansowy i jaki.-
Uzasadniając interpelację pos. Woldemaras / nar/ podkreśla, że interpelacja nie jest potępieniem, lecz tylko prośbą o bliższe wyśnienia i jako taką należy omawianą interpelację rozumieć.-
Interpelacja zostaje przyjęta, poczem Sejm przystępuje do rozważania interpelacji chrz. dem. o wydalaniu urzędników
Przemawiając za interpelacją "złotousty" wódz krikszczioński pos. Krupowiczus w godzinnej mowie spala kadzidła na cześć swych współpracowników i towarzyszy par-

tyjnych, których fortuną nieco się potoczyła kołem, a kubeł pomyj wylewa na głowy nowomianowanych urzędników i rząd.-

W odpowiedzi pos. Sugintus/lud./ odpiera zarzuty czynione przez Krupowiczusa urzędnikom, mianowanym przez rząd, wykazuje słuszność ostatnich zmian personalnych w niektórych Ministerstwach oraz przypomina naprawdę masowe usuwanie urzędników za odmienność poglądów przez rząd chrz. dem. popierając twierdzenie swe licznemi przykładami. Już kto, kto ale nie były Minister Rolnictwa może mówić o niesprawiedliwości stosunku rzadu do urzędników z przeciwnej partji - kończy mówca.

Po odrzuceniu interpelacji w sprawach osobistych przemawiają posł.Endziułajtis/ ch.dem./ i Jokantas / uk. sa/, usiłując odeprzeć zarzuty, uczynione im, jako byłym Ministrom Spraw Wewnętrznych i Oswiaty przez pos.Sugintusa.

-- . --

Czy rządy krikszczioniów trwoniły grosz państwowy na cele agitacji partyjnej? / interpelacja ludow.i socjaldemok./

Frakcje sejmowe ludowców i socjal- demokratów zgłosiyły do p. Prezesa Ministrów nagłą interpelację treści następuuacej :

Są wiadomości, iż podczas bytności na czele rządu p. J. Tumenasa, p. W. Petrulisa, a zwłaszcza p. L.Bistrasza z kredytów, przeznaczonych Prezesowi Ministrów dla spraw nieprzewidzianych / budżet Gabinetu Ministrów § 1 art. 2/ były wadawane wielkie sumy na wsparcie partji politycznych, organizacji klerykalnych, a nawet pojedyńczym osobom na osobiste ich potrzeby. Podobne zapomogi były udzielone np. Darbo Federacji i utworzonemu przez nią Związku Osadników, spółce "Wiltis" w Szawlach, która jest organizacją wydawnictw klerykalnych, osobiście p. Lipczusowi i in. osobom.

Jakkolwiek ustawy nie przewidują i nie mogą przewidzieć, jakie mianowicie sprawy należy uważać za sprawy nieprzewidziane Prezesa Ministrów, jednak sama istota budżetu państwowego najwyraźniej wskazuje, że kredyty o tej również pozycji budżetowej mogą być korzystane tylko dla celów państwowych, w żadnym jednak razie nie dla wspierania politycznych partji, ich organizacji, lub też pojedyńczych osób z funduszów skarbu państwa.

Tymczasem, jak już wspomniano, są wiadomości, że Prezesi Ministrów, popierani przez byłą większość bloku chrz. dem. II Sejmu, tego się dopuszczali. Szczególnie odznaczył się wyposażeniem ze skarbu państwa partji politycznych, klerykalnych organizacji i swych przyjaciół partyjnych b. Prezes Ministrów p. L. Bistras. Chociaż przeznaczone dla spraw nieprzewidzianych Prezesa Ministrów kredyty powinny być konsumowane w ten sposób, by wystarczały one na rok budżetowy, p. L. Bistras wydał z tytułu §1art.2 budżetu Gabinetu Ministrów w ciagu pierwszego półrocza już ok. 95% całej sumy kredytu, i to w przytłaczajacej części nia na cele państwowe.-

Ponieważ takie trwonienie funduszów państwowych wyrzadza państwu duże moralne i materjalne szkody, Frakcja Związku Włościańsko - Ludowego zapytuje pana Prezesa Ministrów :

1/ Czy prawdą jest, iż z kredytów Prezesa Ministrów przeznaczonych dla spraw nieprzewidzianych popierano polityczne partje, klerykalne organizacje i pojedyńcze osoby?.

2/ Jeśli tak, to jakim mianowicie partjom, organizacjom i osobom pieniadze te były wydawane, z czyjego rozporzadzenia i w jakiej wysokości?

3/ Jeżeli sa takie fakty, to jakich srodków zamierza chwycić się Rząd, by naprawić poczynione państwu szkody?.-

Posiedzenie 17 lipca.

Awantura z ks. Krupowiczusem.- Odpowiedź Prezesa Ministrów na interpelację ludowców i socjalistów.- Minister Skarbu p. Rimka o sytuacji gospodarczej i polityce oszczędnościowej rządu.- Perspektywy deficytu budżetowego.- Zmiana ustawy o reformie rolnej.-

Zapowiedziana odpowiedź p. Premjera na interpelację ludowców i socjaldemokratów w sprawie nieprawnego użytkowania sum przez b. Gabinet Ministrów ściąga do sali posiedzeń dawno już niewidziane tłumy publiczności. Wszyscy oczekują sensacyjnej rewelacji o zakulisowej działalności dawnego rządu... W loży Gabinetu Ministrów zasiadają Premjer , Minister Sprawiedliwości i p. p.Ministra Spraw Zagranicznych p. Slężewiczus- Minister Oświaty prof.Czepinskis , Minister Skarbu p. Rimka- Minister Rolnictwa p. Krikszczunas , kierownik M-stwa Komunikacji p. Tomaszewiczös , kierownik Kontroli Państwa p. Maszotas .-

Na sali podniecenie... Zebrani oczekują sensacji, ale nie przewidują burzy, jaka ma tu za chwilę wybuchnąć

x

Marszałek dr. Staugajtis otwiera posiedzenie o godzinie 9 m 50 - z godzinnem prawie opóźnieniem.-

Porządek dzienny zostaje uzupełniony przez I czyta. niezmiany ustawy o reformie rolnej .-

Sekretarz Żygialis odczytuje otrzymane przez Prezydjum pisma.-

Żrzed przystąpieniem do porządku dziennego zabiera głos Marszałek Staugajtis , Prezydjum z przykrością konstatuje fakt że posłowie raz po raz używają nieparlamentarnych zwrotów.- Pos. Pajanisowi / lud/ zwraca uwagę za niewłasciwe wyrażenia podczas ubiegłego posiedzenia , Pozatem pos. Krupawiczus / chrz. dem. obraził na czwartkowym posiedzeniu Ministra Oswiaty prof. Czepinskisa, nazywając go człowiekiem niehonorowym. Prezydjum proponuje pos. Krupawiczusowi odwołać swe powiedzenie w przeciwnym zas razie będzie ono zmuszone odpowiednio na czyn ten zareagować .-

Na trybunę wkracza pos Krupowiczus: usuwanie bez żadnej rekonpensaty zasłużonych dla kraju urzędników nie może on nazwać inaczej , jak czynem człowieka niehonorowego.-

Marszałek przerywa mówcę.., Pos. Krupawiczus nie opuszcza trybuny.., Na ławach chrz. dem. powstaje niesłychana wrzawa.- Marszałek napróżno usiłuje uspokoić salę za pomocą małego i wielkiego dzwonka. Pos. Krupawiczus, stojąc w dalszym ciagu na trybunie, krzyczy coś pod adresem Prezydjum, lecz głos jego ginie wsród tumultu bloku krikszczionów. Marszałek zarzadza przerwę.-

W kuluarach i na sali okropne wzburzenie...

Publiczność żywo omawia nowy skandal krikszczoński, widzac w nim chęć uniemożliwienia , przynajmniej czasowego, odpowiedzi p. Premjera na interpelację.-

Posiedzenie 15 lipca.

Zapowiedziana odpowiedź p. Premiera na interpelacje ludowców i socjalistów w sprawie [illegible] przez p. Gabinet Ministrów [illegible] [illegible] dawno już nie widziane [illegible] [illegible]

Na żądanie posłów [illegible] Zebranie wyczekuje [illegible], ale nie przewiduje burzy, jaka ma to za chwilę wybuchnąć.

x

Marszałek dr. Starzyński otwiera posiedzenie o godzinie 9.30 - z godzinnym prawie opóźnieniem. Porządek dzienny zostaje uzupełniony przez i czytanie projektu ustawy o reformie rolnej.

Sekretarz Tyszkiewicz odczytuje otrzymane przez prezydium pisma.

Przed przystąpieniem do porządku dziennego zabiera głos Marszałek Starzyński [illegible] z przykrością konstatuje [illegible] [illegible] Pos. [illegible] zwraca uwagę [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Przerwa skończona.-

Marszałek komunikuje, że Prezydjum proponije pos. Krupowiczusa za obrazę p. Ministra Oświaty i opór względem zarządzeń Marszałka wydalić na 3 posiedzenia.-

Pos. Krupowiczus otrzymuje prawo głosu: Raz jeszcze potwierdza on swe słowa rzucone pod adresem Ministra Oświaty, Prezydjum zaś, a szczególnie Marszałkowi, zarzuca stronność.

Marszałek stawia wniosek na głosowanie... Za wnioskiem opowiada się 44 posłów - ludowcy, socjaldemokraci, Niemcy, Polacy, narodowcy, Żadzi, ukininku partja.-

Przeciwko - 24 - oczywiście, blok chrz. dem.

Marszałek prosi pos. Krupawiczusa opuścić salę posiedzeń.

Pos. Krupawiczus nie rusza się z miejsca.- Marszałek zarządza 10 minutową przerwę.-

Na sali znowu ożywiona wymiana zdań. Pos. Toluszys głośno oswiadcza pos. Endziułajtisowi, iż nie poda mu ręki...

Pos. Krupawiczus otoczony przez grono przyjaciół tkwi niewzruszenie na swoim miejscu...

Wieść o awanturach krikszczionskich obiegła już widocznie miasto: publiczności napływa coraz więcej.

Znowu dzwonek... Przerwa skończona...

Marszałek wydaje woźnemu polecenie zakomunikowania pos. Krupawiczusowi o uchwale Sejmu. Pos. Krupowiczus na żądanie opuszxzenia sali posiedzeń, daje odpowiedź odmowną.

Wobec niestosowania się pos. Krupowiczusa do decyzji Sejmu, Prezydjum niema możności kontynuowania posiedzenia. Marszałek zamyka takowe o godz. 11 i pół wyznaczając następne na godz. 4 p.p.-

Chrz. demokraci dotrzymują czasem słowa: dane przed miesiącem 15.VI. przez pos. Szmułksztisa obietnica stanowczej obstrukcji wobec większości zaczyna ~~juz spełniać~~ się już spełniać.-

Już na długo przed godz. 4-tą tłumy ciekawych wypełniają gmach Sejmu.- Na ustach wszystkich nazwisko "bohatera dnia" - ks. Krupawiczusa. Przyjdzie czy nie przyjdzie? - wróżą. Jednak nie przyszedł... Nie zmniejsza to zresztą ogólnego zainteresowania. Owszem, pewność, iż dojdzie wreszcie do odpowiedzi Prezesa Ministrów na inperlację podnieca jeszcze bardziej ciekawość. Około godz. 4 i pół Marszałek Staugajtis otwiera posiedzenie.-

Premjer p. Sleżewiczus opuszcza lożę rządową, w której znowu widzimy prawie wszystkich członków Gabinetu Ministrów, i wkracza na trybunę.

Podniecenie na sali dochodzi do punktu kulminacyjnego.-

Wsród przejmującej ciszy padają, jak druzgocacy młot na głowę krikszczonów, pierwsze słowa Szefa Rządu:

"Na pytanie interpelantów, czy prawda, że z kredytów Prezesa Ministrów na sprawy nadzwyczajne były udzielane zapomogi partjom politycznym, organizacjom klerykalnym i pojedyńczym osobom, muszę odpowiedzieć - tak".-

Następnie p. Premjer odczytuje długi wykaz wspieranych ze skarbu państwa instytucji chrz- dem. Oto niektóre z nich

T-wo sług św. Zyty 30 tys. lt. zapomogi i 50 tys. pożyczki. "Saule" - 30 tys. zapom. i 68 tys. pożyczki, "Zyburis" 110 tys. zapom. i 35 poż. "Wiltis" - 55 tys. zapom. i 65 tys. poż. "Blajwybie" 28.800 lit. jednorazowo, 6350 lit. miesięcznie / oprócz sum przewidzianych w budżecie/ : T-wo św. Józefa 15.000 lit. Ukininku Sajunga gwarancji rządowej na prawie 800.000 kron szwedzkich, S-ka "Mintis" / wydawca urzędówki krikszczionskiej "Rytas"/ 15 tys. zapom. i 10 tys. poż. Darbo Federacja 12.000 lit. p. Eret na cele sportowe 15.000 lit. T-wo osobników/ filja Darbo-Federacji / 20 tys. lit. T-wo studentów Atejtininków 22 tys. lit. ~~xxxxxxxxxxxx~~ Nie szczędzono również i pojedyńczym działaczom crz. dem. Miedzy innymi otrzymali: gen. Ładyga b. nacz. Generalnego Sztabu i mąż posłanki chrz. dem. na Sejm,- 4.000 lt. p. Lipczus, b. naczelnik "żwałgyby" 9000 lit. p. Biczunas 3400 lit. p. Kończa, dyrektor wałłokajtisowego Ukio Bankas - 15.000 lit. Największą wreszcie po-

zycję - 115.000 lit. zajmują wydawnictwa pism " Echo" / z ław.s.d.- " gniazdo żulików/ i żydowskiego"Kowner Gajt" / organ Chodosa/.

W roku bieżącym z miljona lt. przeznaczonych na wydatki nadzwyczajne p. Bistras do 15 czerwca zdążył wydać 959.877 lit. Przytoczone powyżej cyfry obejmują okres trzechletni 1924 - 1926 . Prawie wszystkie pożyczki zostały zmienione na zapomogi. Komisja juryskonsultów uznała zmianę taką za nieprawną i rząd poczyni kroki w kierunku uzyskania tych pożyczek z powrotem. Kontrola Państwa uznała cały szereg wydatków za nieprawne.Gabinet Ministrów podaje to wszystko do wiadomości Sejmu , nie zaopatrując w żadne komentarze.

Podczas przemówienia p. Premjera raz po raz dają się słyszeć okrzyki oburzenia na ławach większości.

Z obszerną obroną występuje były prezes Ministrów pos. Bistras / chrz. dem./ Wydatki powyższe były poczynione z oddanych do dyspozycji Premjera sum na wydatki nadzwyczajne / głos z miejsca: państwa m nie szeszkomu/.

Ustawy nie przewidują , co jest wydatkiem państwowym a co nie. Każdy Sejm , każdy wyłoniony przez Sejm rząd ma swój pogląd na dobro państwa. Dążenia do tego dobra jest polityką. Za politykę rząd odpowiada przed tym sejmem , z którego wyszedł. Sejm obecny nie może osadzać polityki ani dawnego Sejmu , ani dawnego rządu.Wspieranie instytucji których działalność , zdaniem rzadu, była państwu pożyteczną, było własnie polityką tamtego rzadu, za którą nie jest on odpowiedzialny. Co innego rozminięcie sie z prawem. Jeżeli takie miało miejsce mówca jest gotów odpowiadać za to, ale nie wobec Sejmu.a tylko przed sadem.

Pos. Woldemaras/ nar/. trzymając w ręku tekst budżetu odczytuje " Preliminarz wydatków państwowych ".Tak,wyraźnie państwowych ... Tymczasem wydatki czyniono na... t-wo św. Zyty i temu podobne. Co to znaczy? To znaczy, iż w pojęciu chrz. demokratów państwo, to oni, wydatki państwowe , to ich wydatki partyjne. W każdym budżecie muszą być kredaty bez wyraźnych celów na tajne wydatki państwowe pierwszorzędnej wagi... Lecz tu mamy do czynienia nie z tajnymi wydatkami , lecz rodzinnemi...

Mówcę nie dziwi już fakt , dlaczego " Echo" w aureolę świętości stroiło " bohaterów" w rodzaju Purickisa. Cała prasa miała stosunki finansowe z rządem: prasa pewnego specjalnego pokroju otrzymała subsydja , reszta - płaciła grzywny.-

Pan Bistras przychodzi tu, na tę trybunę i mówi: tak było i tak będzie. Nie.prawda to , że tak było , ale tak nie będzie. przynajmniej póki ten Sejm bedzie gospodarzem kraju./ burzliwe oklaski większości/.

Co robić? Pan Bistras wskazał najlepszą i jedyną drogę - do sadu . Tylko , by nie było tak, jak ze sprawą Purickisa, gdy sad wczesniej drzwi zamknął niż otworzył.-

W obronie przyjaciół występuje pos.-Szmułksztis/chrz. dem./ Przydługa jego mowa ma na celu dowieść , iż interpelacja nosiła charakter demagogiczno- agitacyjny.

Pos. Pajaunis / lud /. nawiązując do przemówienia swego podczas dyskusji nad przyjęciem interpelacji , stwierdza, iż miała ona cele państwowe - wskazanie , że minęły czasy dyktatury partyjnej , a zaczyna się okres. gdy państwa naczelnym hasłem jest dobro kraju.

Pos. Bielinis/ s.d./ rozważa rozrzutność chrz. dem. na cele partyjne na tle ogólnego kryzysu gospodarczego. Budżet - to prawo , mówi on . Rozminięcie się z budżetem to rozminięcie z prawem. Ci panowie , którzy to popełnili.

winni być pociągnięci do odpowiedzialności. Innego wyjścia niema.

Ogólna wesołość wzbudzają wywody pos. Pleczkajtisa/ s.d/ Chrz. dem. przypomina m. in. mówca, byli strasznemi przeciwnikami ruchu żydowsko - masońskiego. Tymczasem w dokumentach dawnego rządu znajdują się papiery pisane jakimś niezrozumiałem pismem, niez-nanym alfabetem. Okazuje się, że są to pokwitowania p. Buchowa i p. Chodosa.-

Dyskusję kończy drugi obrońca chrz. dem. poseł Dogialis / uk. saj./ Czego są warte jego argumenty, wskazuje fakt, że ośmielił się on twierdzić, iż ukinin. saj. jest organizacją rolną, nie zaś polityczną.-

Marszałek podaje do wiadomości treść formuły przejsciowej która głosi, że Sejm, po wysłuchaniu odpowiedzi p. Prezesa Ministrów, stwierdrzając, że były Gabinet Ministrów postępował nieprawnie i że działalność jego wyrządziła państwu szkody, poleca rządowi jąć się srodków dla naprawy wyjasnionych krzywd i odzyskania poniesionych przez państwo strat, i przechodzi do porządku dziennego.

W kwestji motywów głosowania przemawia pos. Szmułksztis / chrz. dem./ Sadzenie czynów dawnego rządu nie wchodzi w kompetencję Sejmu, nie można nikogo potępiać bez śledztwa. Chrz. dem. będą wobec tego głosowali przesiwko formule.

Wyniki głosowania " za" - 36 głosów większości Sejmowej, przeciwko - 17 opozycji.-

Marszałek zarządza przerwę.-

x

Po przerwie w g ł a s z a m o w ę Minister Skarbu p. Rimka.

W deklaracji nie było szczegółowego planu finansowego, ponieważ deklaracja jest wyrazem zasad i poglądów, a nie wykazem prac. Plan finansowy Ministra posłowie będą mogli poznać z budżetu na r. 1927 i z projektów ustaw, jakie zostaną do Sejmu wniesione po ferjach.-

W kwestji ogólnej polityki finansowej p. Minister powtarza rzeczy znane już deklaracji, jak stwierdzenie pomyślnej sytuacji Banku Litewskiego i związanej z tem stałości kursa lita, projekt powołania przy M-stwie Skarbu instytucji doradczej, do której wejdą przedstawiciele Izby Handlowej, Izby Rolniczej, kooperacji, robotników i t.d.

W odpowiedziach konkretnych na pytania interpelacji p. Minister oświadcza, iż wprowadzanie oszczędności ma już miejsce: wstrzymano niekonieczne budowy, zaprzestano masowego udzielania darmowych wiz i paszportów urzędnikom na wyjazd zagranicę na wakacje, zakazano wydawania awansów ... Przejrzeć budżetu na rok bieżący nie podobna: większość odpowiedzialnych urzędników bawi na urlopie, pozostali zajęci są pracami przygotowawczemi do budżetu na rok 1927. Zresztą rozchody są już albo dokonane, albo zaangażowane, tak, że zmniejszyć je da sie dopiero w roku przyszłym.-

Co do monopolu tytuniowego, to projekt odpowiedniej ustawy opracował już dawny rząd. Oferta wydzierżawienia zostaje przyjęta ta, która da więcej dochodu niż akcyza.-

W jesieni rząd przedstawi cały szereg projektów ustaw. Szczególnej reformy wymaga dziedzina podatkowa i bankowości. Ciężar podatków jest dlatego zbyt wielki, że przedsiebiorstwa za mało dają dochodu. Należy

stworzyć warunki, któreby podniosły produkcję. Banki nasze posiadają wiele braków: zostaje wprowadzona perjodyczna rewizja rządowa instytucji bankowych, Projektowanym jest założenie banku hypotecznego.-

Poważnych ofert pożyczki jest dotychczas 5. Pożyczkę zaciągnie się na warunkach w każdym razie nie gorszych, niż pożyczki ubiegłych rządów.-

Krytykę sprawozdania p. Ministra Skarbu zapoczątkowuje pos. W o l d e m a r a s / nar./ Opinja p. Sołowiejczyka że bije godz. 12 przemysłu litewskiego, to pesymizm.

Optymizmem jest oswiadczenie p. Ministra, A życie realne nie daje nam podstaw do optymizmu : dane oficjalne wskazują, że rok ten wypadnie zamknąć z deficytem. Budżet należy przejżyć i poczynić w nim oszczędności. Nie jest to rzeczą zbyt trudną. Jeżeli dziś tyle się mówi o stracie 1 miljona, to nie można tracić 20 milj. dlatego że urzędnicy bawią na wakacjach. Godna pochwały jest xxxx obietnica oszczędności w roku przyszłym, alež trzeba się starać, by w tym nie było również deficytu.-

Nie mogąc zwiększyć podatków, gdyż i tak xsą xxxxxxxxx nieraz zbyt wielkie, należy zmniejszyć rozchodyxxxNiemcy z czasów inflacji winny nam być przykładem oszczędności w życiu.-

Z obszerną analizą położenia gospodarczego kraju występuje pos. A l e k s a / uk. partja/ Debiut jego na trybunie sejmowej nie cieszy się powodzeniem : jest już dobrze po północy, ławy poselskie prawie puste: większość posłów bawi w pokojach frakcyjnych, lub bufecie, gdzie już wszystko jest doszczętnie zjedzone i wypite, Ze znajdujących się na sali kilku usnęło snem sprawiedliwych . Inni z widocznym wysiłkiem słuchają.-Miejsca dla publiczności świecą pustkami. Ktoś prosi sprawdzić kworum. Przeraźliwie brzmi głos dzwonka prezydjalnego, Posiłki śpieszą do sali ... Kworum jest... Posiedzenie nie ulega przerwie... Któż w takich warunkach będzie słuchał rzeczowych, naukowych wywodów pos. Aleksy?...

Pos. G a r f u n k e l / fr. żyd./ korzysta ze sposobności, by zwrócić uwagę p. Ministra na fakt powtórnego ściągania za r. 1922 - 1924 zniesionego już podatku ~~od~~xxxxxxx obrotu.-

B. Minister Skarbu pos. K a r w i a l i s / chrz. dem/ daje upust swej wymowie, poddając krytyce wszystkie dziedziny życia gospodarczego. Z poczynaniami swego następcy on się naturalnie nie zgadza.

Zabiera głos p. Minister R i m k a . Odpowiedź jego objęła tylko te kwestje, których dotykała interpelacja. Nic więc dziwnego, że nie wypowiedział się w wielu sprawach pierwszorzędnej nawet może wagi.-Co do oszczędności to dodatkowo oswiadcza, że Ministrowie uchwalili nie robić żadnych większych wydatków, przewidzianych nawet budżetowo, bez aprobaty jego i Kontroli Państwa.-

Z długą świetną mową występuje przywódca socjaldemokratów pos. Bielinis. Interpelacja była rzeczą potrzebną. Dała ~~ona sposobność~~ do zastanowienia się nad krytycznem położeniem gospodarczym, w jakie wepchnęły kraj 6-letnie rządy chrz. dem. Lecz znając przyczyny tego położenia, mówca nie może się nie dziwić tej bezczelności, jaka okazują członkowi bloku chrz. dem. - posłowi ukininku sajungi przez podpisanie tej interpelacji. Trzech z nich jest nowych, to prawda lecz pos. Josiukas przez 6 lat pobytu w Sejmie przyczynił się do wprowadzenia kraju na brzeg przepaści i dziś ośmiela się ostrzegać przed zgubą

25 % kryzysu gospodarczego należy przypisać ustrojowi kapitalistycznemu, lecz 75 - tego kryzysu stworzyły rządy krikszczoniów,- ich polityka gospodarcza, rujnująca wytwórczość.- Dziś mówiono tu o kilkumiljonowych wydatkach na cele partyjne, niemniej 20 milj. wydano na niepotrzebne budowle, około 40 milj. na zabawę w wojsko i.t.d. Lekko licząc chrz. dem. roztrwonili około 70 milj.

D e f i c y t g r o z i . Rewizja budżetu nie można i nie należy odraczać. Trzeba wprowadzić w całem życiu oszczędność. Pośrednictwo przy zakupach winno być

usunięte, jako przylna okoliczność. Pożyczkę można zaciągnąć tylko na cele podniesienia wytwórczości. Sprawcami kryzysu obecnego są chrz. dem- to należy stwierdzić z całą stanowczością.

Pos. K w i e s k a dłuższą przemowę poświeca sprawom kooperacji narzekając na brak kredytów. Po zakończeniu dyskusji zostaje 39 głosami przeciwko 14 przyjęta formuła przejściowa, wyrażająca zaufanie rządowi i aprobatę jego polityce gospodarczej.-

Marszałek zamyka posiedzenie o godz.2 min.20 w nocy. Następne we wtorek o 9 rano. Na porządku dziennym : zmiana ustawy o reformie agrarnej: trzy projekty poprawek do budżetu /2 rządowe i trzeci ludowców,- zmniejszający wydatki na duchowieństwo/, interpelacja chrz. dem. i uk. sajungi do p. Premjera. Krążą pogłoski, iż we wtorek sesja zostanie skończona.-

Posiedzenie 20 lipca.

Z miana u s t a w y o r e f o r m i e r o l n e j / d r u g i e c z y t a n i e /.- W s p r a w i e p o ś r e d n i c z e n i a p. S l e ż e w i c z i u s a w u k ł a d a c h S - k i F u n d a t i o n C o m p a n y .-

Po otwarciu posiedzenia i uzupełnieniu porządku dziennego pod obrady wpływa:- projekt zmiany ustawy o reformie rolnej

Referuje pos. P l e c z k a j t i s / s.d./ zmiana dotyczy § 9 ustawy, określającego czas, podczas którego osadnicy mogą korzystać z zabudowań dworskich.- Dotychczas czas według ustawy wynosił I rok. Wydana jednak przez Krupawiczusa, jako Ministra Rolnictwa, instrukcją głosiła, że wynosi on rok od chwili otrzymania przez osadników dokumentów własności, co i osadników i właścicieli dworów stawiło w tej kwestji w zupełnej zależności od Ministra Rolnictwa, który termin pozostawania osadników w dworskich zabudowaniach mógł przedłużać do nieskończoności. Socjaldemokraci proponują obecnie ustalić termin 3- letni Komisja Rolniczo Leśna do projektu socjaldemokratów wniosła szereg zasadniczych poprawek: socjaldemokraci przewidują bezpłatne korzystanie z zabudowań : komisja oddaje zabudowania na prawach dzierżawy, przyczem opłata ma wynosić 3 lit. lub I dzień pracy miesięcznie. Według projektu s.d. osadnicy, którzy otrzymali ziemię przed przyjęciem zmiany, korzystają z zabudowań w ciągu 3 lat od chwili wejścia w życie omawianego projektu: komisja termin ten skraca do 2 lat. Pozatem poprawka komisji przewiduje pozostawienie 3 mieszkań do rozporządzenia właściciela dworu dla ulokowania w nich rodzin robotników, pracujących na pozostawionych 80 ha.-

Z ostrą krytyką projektu występuje pos. W a ł a t k a /uk s./ Mówca dopatruje się w projekcie sprzeczności z Konstytucją gwarantującą nietykalność własności. Proponowana zmiana jest ustępem do bolszewizmu.

Pos. L u t y k / fr. polska/. Każdy Sejm, każda sesja nawet rozpoczyna się od zmiany ustawy o reformie rolnej. Omawiany obecnie projekt jest nie do przyjęcia. Przed kilku dniami Sejm zniósł sekwestr mieszkań w miastach, teraz ma on być wprowadzony we dworach. Jeżeli tego nie można nazwać wywłaszczeniem złamaniem prawa własności, jest to w każdym razie niedopuszczalne zwężenie tego prawa.-

Jeżeli Sejm przyjmie jednak projekt ten w I czytaniu, to mówca wnosi, by przy 2 czytaniu liczbę pozostawionych do rozporządzenia właściciela mieszkań zwiększyć do 6.

Pos. A l e k s a / uk. p./ występując przeciwko projektowi socjaldemokratów, opowiada się za poprawkami komisji.-

Pos. J o c z y s / darbo Fed./ demagogicznie zaznacza, że projekt s-d. jest kopją wniesionej w II Sejmie przez darbo Federację zmiany ustawy, tylko, że jego frakcja i wtedy i teraz idzie dalej, niż socjaldemokraci, wnosząc, by termin korzystania z zabudowań dworskich przedłużyć do 5 lat.-

Po odpowiedzi referenta Marszałek zarządza głosowanie :

Za projektem głosują: ludowcy , socjaldemokraci, darbo-federacja , ukinku partja i pos. Giżyński / fr. polska/ - ogółem 35 głosów . Przeciwko - chrz. dem. ukininku sajunga, Niemcy, narodowcy i pos. Lutyk / fr.polska/ - ogółem 15 głosów.-

W dyskusji podczas II czytania m.in. zabiera głos pos. R a l y s / lud/ Ukininku sajunga zarzuca lewicy bolszewizm. Tymczasem pierwszym bolszewikiem jest ks. Krupawiczus, który w swoim czasie proponował w komisji oddanie zabudowań osadnikom bez opłaty dzierżawnej.-

W 2 czytaniu poprawka pos. Lutyka oraz większość poprawek ukininku sajungi zostaje odrzucona.-

§ 9. w przyjętej obecnie redakcji brzmi: Robotnicy i dzierżawcy dworscy , którzy otrzymali ziemię na mocy ustawy o reformie rolnej , dopóki nie postawią swoich zabudowań lecz nie dłużej niż w przeciągu 3 lat , mają prawo korzystać z tych zabudowań , z których korzystali do dnia otrzymania ziemi.-

Tym , którzy otrzymali ziemię nie wcześniej niż w rok przed wejściem w życie tej zmiany , termin trzechletni liczy się od dnia otrzymania ziemi, ci zaś którzy otrzymali ziemię wcześniej niż rok przed chwilą wejścia w życie tej zmiany ustawy , korzystają z tego prawa w ciągu 2 lat od dnia wejścia w życie tej zmiany .- Osadnicy płacą właścicielowi za zajmowane zabudowania 3 lity albo 1 dzień pracy miesięcznie. Minister Rolnictwa wydaje przepisy, dotyczące ochrony i remontu zabudowań podczas dzierżawy.

U w a g a : Paragraf ten nie dotyczy 3 mieszkań , pozostawionych dla robotników nietykalnej normy 80 ha. Mieszkania są rozdzielone za porozumieniem pracodawcy z robotnikami. Jeżeli do porozumienia nie dochodzi mieszkanie rozdziela : "t w a r k i t o j a s ".- Po przerwie Marszałek komunikuje o zmianach , jakie poczyniły niektóre frakcje w komisjach sejmowych .-

Następnie ~~xxxxxxxxxxxxxxxxx~~ wniesiona została interpelacja Chrz. Demokr. w sprawie udziału p. Sleżewicziusa w układach S-ki Foundation Company. Po przemówieniach Szmulksztisa za i Toluszysa przeciw w głosowaniu interpelację znaczną większością głosów odrzucono.-

Posiedzenie 2I lipca.

P i e r w s z e c z y t a n i e z m i a n y b u d ż e t u n a II p ó ł r o c z e b. r. U c h w a ł a w s p r a w i e n a d u ż y ć b. r z ą d u .- Odpowiedź M i n i s t r a R o l n i c t w a p. K r i k s z c z u n a s a n a z a p y t a n i e p o s. A l e k s y w s p r a w i e k r e d y t u d l a r o l n i c t w a .-

Sejm przystępuje do rozważania sprawy zmiany budżetu na II półrocze b.r. Projektów zgłoszono trzy : dwa rządowe dotyczą wszystkich prawie dziedzin życia państwowego : trzeci , frakcji ludowców , przewiduje skreślenie 70 prawie tys. lit. wydatków na duchowieństwo wszystkich wyznań . Sprawa budżetu wywołuje znaczną różnicę zdań pomiędzy koalicją rządową , a opozycją.-

x

Po otwarciu posiedzenia z obszerną odpowiedzią na zapytanie pos. Aleksy/ uk. par./ w sprawie kredytu dla rolnictwa występuje Minister Rolnictwa p. K r i k s z c z u n a s. Rolnictwo w Litwie przeżywa obecnie bardzo poważną chwilę przechodzi z gospodarstwa zbożowego na handlowe. Dla dokonania tej zmiany potrzebne są znaczne fundusze . Kwestja

Za projektem [illegible] ludowcy, [illegible] pos. [illegible]

[illegible]

[illegible] pos. Lutyka [illegible] została odrzucona.

[illegible] 3 lat [illegible], z których [illegible] do dnia [illegible]

[illegible]

Interpelacje [illegible]

Posiedzenie 21 lipca.

[illegible]

Sejm przystąpił do rozważania sprawy zmiany [illegible] na II [illegible]

[illegible]

Po otwarciu [illegible]

[illegible]

więc kredytu dla rolnictwa jest bardzo na dobie. Najwięcej kredytu udzielają rolnikom Bank Rolny, Bank Litewski i Państwowe Kasy Oszczędności .- Czynione są kroki w kierunku uzgodnienia działalności tych instytucji. Uzyskanie jednak kredytu z tych źródeł jest dla większości rolników zbyt trune: instytucje te posiadają niewiele oddziałów i mieszkańcy odległych od centrów miejscowości tracą wiele czasu i środków na dotarcie do nich . Otóż istnieje projekt powierzyć rozdzielanie wydawanych przez Bank Rolny , Bank Litewski i Kasy Oszczędności sum bankom drobnego kredytu, których kraj posiada około 350. Pozatem poczynione będą starania o obniżenie stopy procentowej .Co do funduszu na kredyty dla rolnictwa, to wynosi on obecnie około 20 mil. lit. zwiększy się on z chwilą zaciągnięcia pożyczki zagranicznej oraz z powołaniem do życia banków hypotecznych .

Pos. A l e k s a / uk. par./ uważa przedsięwzięcia rządowe za słuszne , obawia się jednak czy będą one dostatecznie dla zlikwidowania kryzysu.

Po odpowiedzi Gabinetu Ministrów na porządek dzienny wpływają referowane przez pos.D a j l i d e / lud/ dwa rządowe projekty zmiany i uzupełnienia budżetu na r.b.

Zmiany te zmierzają do wprowadzenia oszczędności oraz bardziej racjonalnego podziału sum. Bilans budżetu pozostaje bez zmiany .-

Dyskusję otwiera b. Minister Oświaty pos. J o k a n t a s / uk.s/. opowiadając się przeciwko skreśleniu z preliminarza wydatków M-stwa Oświaty 30 tys. lit. przeznaczonych na stypendja na naukę rzemiosł, 30 tys. na bursy dla studentów oraz 10 tys. - na letnie kursy nauczycielskie.

Z ogólną krytyką projektów występuje b. Minister Skarbu pos. K a r w i a l i s / chrz. dem./ Ponieważ bilans budżetu został zmniejszony , więc nie może być mowy o oszczędności. Owszem skreślenie z budżetu 250.000 lt. przeznaczonych na bicie złotych monet i oddanie tej sumy na inne cele może spowodować deficyt. Projekty należy zwrócić rządowi do przejrzenia.

Pos. M i k s z y s a / uk.s/. dziwi okoliczność, że dokonując zmiany budżetu , nie zwiększono sum na popieranie kultury rolnej. Stanowczo za wiele natomiast przeznacza się na budowę oraz na popieranie samorządów. Nie odpowiada to ani potrzebom kraju / co do rolnictwa i budowy / dawnemu stosunkowi rządzących dziś ludowców.-

Pos. B i e l i n i s / s.D./ polemizuje ze swemi przedmówcami z opozycji , poddając ostrej krytyce działalność kikszczionisowskich rządów w dziedzinie skarbowo - budżetowej. Mówca kończy wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności winnych sprzecznego z budżetem rozchodowania funduszów państwowych b. Gabinetu Ministrów .-

Pos. Woldemaras / nar/ jest niezadowolony , że w czasie rozważania przez Sejm rządowego projektu zmiany budżetu loża Gabinetu Ministrów świeci pustkami . Co to oznacza: czy zbytek zaufania do Sejmu , czy też może negowanie opinji przedstawicieli Narodu?..!

Pozatem niewłaściwe jest wnoszenie elementu partyjnego do spraw ogólno- państwowych . Pos. Bielinis na krytykę budżetu ze strony opozycji odpowiada wypominaniem kryminalnych czynów dawnego rządu , a lewica go oklaskuje . Przecież to nie usunie groźby kryzysu, nie zwiększy resursów państwowych...

Na zapytanie , czy posiadamy Ministra Skarbu, mówca musiałby odpowiedzieć przecząco: mamy buchaltera, dobrego, czy złego , to inna rzecz, ale tylko buchaltera nie zaś Ministra Skarbu , bo wniesiony do Sejmu projekt przypomina bardziej bilans bankowy, niż budżet państwa.

Oszczędności niema żadnej: o 1.068.000 zmniejszamy wydatki i o tyleż je zwiększamy. Jest to tylko zamiana jednych pozycji na inne , zdążająca do udzielenia samorządom milionowej zapomogi . Dziedzina samorządów jest zbyt ważna , by kwestję finansowania jej załatwiać w tak po -

[illegible] kredytów dla rolnictwa, jest bardzo na dobie. Najwięcej kredytu udzielają rolnikom Bank Rolny, Bank Litewski i Państwowa Kasa Oszczędności. [illegible] są kroki w kierunku uprodnienia [illegible] tych instytucji. Uzyskanie jednak kredytu z tych źródeł jest dla większości rolników zbyt trudny. Instytucje te posiadają niewiele oddziałów i [illegible] odległych od [illegible] środków [illegible] dotarcie do nich. Obecnie istnieje projekt [illegible] wydawanych przez Bank Rolny, Bank Litewski i Kasy Oszczędności [illegible] drobnego kredytu, których [illegible] około 350. Poza tem poczynione będą starania o obniżenie stopy procentowej. Co do funduszu na kredyty dla rolnictwa, to wynosi on obecnie około 20 mil. lit. zwiększy się on z chwilą zaciągnięcia pożyczki zagranicznej oraz z powołaniem do życia banków hypotecznych.

Pos. A l e k s a /ukr. par./ uważa przedsięwzięcia rządowe za słuszne, obawia się jednak czy będą one dostateczne dla zlikwidowania kryzysu.

Po odpowiedzi Gabinetu Ministrów na porządek dzienny wpływają reformowane przez pos. D a j l i d e /lud./ dwa rządowe projekty zmiany i uzupełnienia budżetu na r.b. Zmiany te zmierzają do wprowadzenia oszczędności oraz bardziej racjonalnego podziału sum. Bilans budżetu pozostaje bez zmiany.

Dyskusję otwiera b. Minister Oświaty pos. J o k a n t a s /ukr.s./, opowiadając się przeciwko skreśleniu z preliminarza wydatków M-stwa Oświaty 50 tys. lit. przeznaczonych na stypendja na naukę rzemiosł, 30 tys. na kursy dla studentów oraz 10 tys. - na letnie kursy nauczycielskie.

Z ogólną krytyką projektów występuje b. Minister Skarbu pos. K a r w i a l i s /chrz. dem./ Ponieważ bilans budżetu został zmniejszony, więc nie może być mowy o oszczędności. Owszem skreślenie z budżetu 250.000 lt. przeznaczonych na bicie złotych monet i oddanie tej sumy na inne cele może spowodować deficyt. Projekty należy zwrócić rządowi do przejrzenia.

Pos. M i k s z y s a /uk.s./ dziwi okoliczność, że dokonując zmiany budżetu, nie zwiększono sum na popieranie kultury rolnej. Stanowczo za wiele natomiast przeznacza się na budowę oraz na popieranie samorządów. Nie odpowiada to ani potrzebom kraju /co do rolnictwa i budowy/ dawnemu stosunkowi rządzących dziś ludowców.

Pos. B i e l i n i s /s.D./ polemizuje ze swemi przedmówcami z opozycji, poddając ostrej krytyce działalność chrześcijańskich rządów w dziedzinie skarbowo - budżetowej. Mówca kończy wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzial - ności winnych sprzecznego z budżetem rozchodowania funduszów państwowych b. Gabinetu Ministrów.

Pos. Woldemaras /nar/ jest niezadowolony, że w czasie rozważania przez Sejm rządowego projektu zmiany budżetu loża Gabinetu Ministrów świeci pustkami. Co to oznacza: czy zbytek zaufania do Sejmu, czy też może negowanie opinji przedstawicieli Narodu?

Pozatem niewłaściwe jest wnoszenie elementu partyjnego do spraw ogólno-państwowych. Pos. Bielinis na krytykę budżetu ze strony opozycji odpowiada wypominaniem kryminalnych czynów dawnego rządu, a lewica go oklaskuje. Przecież to nie usunie groźby kryzysu, nie zwiększy zasobów państwowych.

Na zapytanie, czy posiadamy Ministra Skarbu, można musiałby odpowiedzieć przecząco: mamy buchaltera, dobrego, czy złego, to inna rzecz, ale tylko buchaltera nie zaś Ministra Skarbu, bo wniesiony do Sejmu projekt przypomina bardziej bilans bankowy, niż budżet państwa.

Oszczędności niema żadnej: o 1.068.000 zmniejszamy wydatki o tyleż je zwiększamy. Jest to tylko zamiana jednych pozycyj na inne, zdążające do udzielenia samorządom [illegible], [illegible] samorządów jest zbyt [illegible], by kwestję finansowania jej załatwiać w tak po-

wierzchowny sposób.
Należy wniesiony obecnie projekt zmiany budżetu od - rzucić, żadając od rządu opracowania projektu ustawy o finansowaniu samorządów.
Po przemowie pos. Woldemaresa zarządzono przerwę.-
Po przerwie dyskusja nad rządowemi projektami zmiany i uzupełnienia budżetu trwa w dalszym ciągu.
Zabiera głos Wicemarszałek Sejmu pos. S t e p o n a w i c z u s / chrz. dem/.Proponowana zmiana budżetu polega na skreśleniu jednych wydatków i zwiększeniu drugich. Na zmniejszenie niektórych pozycji, jak kredyty na lecznice, na stypendja uczącym się rzemiosł, na bursy dla studentów, nie można przystać. Zwiększone mają być pozycje: zapomoga dla samorządów o 990 tys.lt. oraz zapomogi dla emerytów. Wątpliwa tu jest celowość zapomogi, dawanej samorzadom. Udziela się jej na organizacje robót publicznych, tymczasem planu tych robót niema. Należałoby natomiast drogą zwężania wydatków stworzyć fundusz rezerwowy, na pokrycie niedoborów podatkowych, jakie się mogą w końcu roku okazać.
Projekty rządowe są nie do przyjęcia.-
Pos. K a r w i a l i s / chrz. dem/. i J o k a n t a s/u s./ odpierają poczynione im przez pos. Bielinisa zarzuty.
Minister Skarbu p. R i m k a udziela wyjaśnień w kwestji udzielenia przez dawny rząd pożyczek z funduszu budżetowego - oraz przeniesienia pewnych sum z jednych paragrafów budżetu do innych.-
Przechodząc do sprawy równowagi budżetu, oświadcza, iż dotychczas takowa była mniejwięcej zachowana. Jednakże rząd nie ma iluzji - by mu udało się wykonać tegoroczny budżet, a to z powodu zniesienia przez dawny Sejm podatku do obrotu oraz zmniejszenia niektórych innych wpływów. Dla uniknięcia deficytu wypadnie zredukować budżet o jakie 20 milj. lt. W jakich dziedzinach będą zaprowadzone oszczędności, tego rząd niema fizycznej możności przedstawić teraz szczegółowo Sejmowi - i uważa to za kwestję zaufania / oklaski na lewicy/.-
Dyskusję kończy przemowa referenta pos. D a j l i d e / lud/ odpowiadającego na wszystkie zarzuty opozycji.
W głosowaniu projekty większością 39 głosów / lud.s.d. mniejsz. i ukin. part/. przeciwko 20 / ukin. s.chrz. dem. darbo f. i nar./ zostają przyjęte w I czytaniu.-
Następnie Sejm przyjmuje wniesioną przez pos. Bielinisa / s.d./ formułę przejściową, która głosi:
" Sejm stwierdza, że z Nr.kolejnego 1426 § 4 budżetu wydatków Państwa dawny rząd poczynił następujące nieprawne wydatki: I/ t-wu św. Żyty wydano I4.000 lit. i pożyczkę tę zamieniono na zapomogę: 2/ przeniesiono z § I0 kol. N.215 zwykłych wydatków M-stwa Skarbu : 400.000 litów: 3/ wypłacono Kasom Oszczędności 750.000 lt. na pokrycie długu S-ki " Maistas" i 4/ wydane zapomogi zmieniono na pożyczki.-
Naogół pieniadze ze wspomnianego N.1426 zostały wydane nie na ten cel, na który zostały one przez Sejm przeznaczone, przeniesienie zaś z paragrafu do paragrafu zostało dokonane 21.V. już po oraniu tego Sejmu. Dlatego Sejm prosi Gabinet Ministrów, po zbadaniu sprawy, jać się środków dla zwrócenia do skarbu państwa pieniędzy i ujawnienia winnych."-
Po przyjęciu powyższej formuły przejsciowej posiedzenie o godz. 2 i pół zostaje zamknięte.-

Następne tegoż dnia o godz. 6 wiecz.-

W y m i a n a w z a j e m n y c h w y m y ś l a ń p o m i ę d z y p r a s ą r z ą d o w ą i o p o z y c y j n ą n a t e m a t s t o s u n k u o p o z y c j i d o p o c z y n a ń r z ą d o w y c h.- Prasa rządowa zarzuca opozycji niepaństwowe stanówisko oraz absolutną niezdolność rzeczowej krytyki. "Lietuva" w a tej sprawie w artykule p.t. "Opozycja państwowa" umieszczonym w Nr.154 stwierdza co następuje:

"W czasie wyborów do ostatniego Sejmu "Krikszczioniowie" agitowali na prowincji pod skandalicznem hasłem "Litwa "krikszciońska lub żadna". Gdy jednak rezultaty wyborów stały się wiadome, blok "krikszcziński" ogłosił, że poz stanie w Sejmie jako "opozycja państwowa". Opozycja państwowa normalnie tem się różni od wszelkiej innej, że do prasy sejmowej wnosi poważną krytykę, mając na oku jedynie dobro Państwa.

W miare jednak posuwania się prac sejmowych wychodzi na jaw, że "krikszczioniowie" pojmują "państwową" opozycję w nader swoisty sposób, utożsamiając ją z państwem i stawiąc na każdym kroku trudność nowej większości sejmowej. Taka czysto destrukcyjna opozycja chadecka wyraża się w różnych formach:

I. Blok chadecki stara się zmarnować jaknajwięcej czasu sejmowego aśeby jaknajmniej prac było dokonanych. Fakty: 1/ blok ch.d. proponował odłożenie na kilka dni rugów poselskich bez poważnej przyczyny, 2/blok ch.d. przy każdej sposobności wysuwa po kilku mówców z kolei, którzy w ciągu całych godzin wygłaszają te same oklepane myśli.

II. Blok ch.d. marnuje w Sejmie najwięcej czasu na krytykę prac, które sam uważa za pożyteczne dla Państwa. Fakty: 1/ Ks.Krupawiczus, odczytując antydeklarację swej frakcji, wyraźnie oświadczył, że blok ch.d. spodziewa się, iż dzięki rządom nowej większości sejmowej, zapanuje na Litwie "kiereńszczyzna", która utoruje drogę bolszewizmowi. Należałoby więc oczekiwać, że wszelki krok czy projekt rządowy, któryby zagradzał drogę propagandzie bolszewizmu, spotka się z jaknajwiększem uznaniem opozycji chadeckiej. Tymczasem wręcz przeciwnie: gdy rząd polecił konfiskatę pisemka bolszewickiego "Darbininku Atstovas" /Przedstawiciel robotniczy"/, wówczas posłowie chadeccy /Mikszys, Szmulksztis, Endziulajtis, Ambrozajtis i t.d./ wszczęli w Sejmie wielki alarm, z powodu rzekomego krępowania swobody prasy. 2/ Podobny alarm wszczęli chadecy na posiedzeniu sejmowem z 9/VII r.b., podczas dyskusji nad "zmianą ustawy o prasie", któraby dawała sądom prawo zawieszania pisma i wytaczania sprawy.

III. Blok ch.d. proponuje obecnie czynić to, czego będąc sam u władzy nie czynił i nie chciał czynić. Fakty: 1/ podczas debatów nad zmniejszeniem uposażenia Prezydenta Republiki i ministrów, posłowie z bloku ch.d. proponowali zmniejszenie uposażenia Prezydenta do 1/3 części przeszło, 2/ podobnież blok ch.d. zaproponował zmniejszenie podatków rolnych o sumę blisko 8 miljonów litów rocznie.

Z całegowięc postępowania obecnej opozycji bije obstrukcja i demagogja.

W innym numerze z dn. 17/VII. "Lietuva" w artykule p.t. "Politvka a osoby" mówi o niesłusznych napaściach personalnych czynionych przez obóz chrześc. Demokracji:

"Opozycja litewska /za pośrednictwem "Rytasa" postawiła sobie za zadanie napaści na rozmaite osoby, które przystępują teraz do pracy państwowej ramieniu nowego rządu. Ataki te są częstokroć obelżywe. Jednych opozycja oskarża, "że nie są nikomu znani", innych, że nie posiadają klerykalnych przekonań i t.d.

Wymiana wzajemnych wymysłów pomiędzy prasą rządową i opozycyjną na temat stosunku opozycji do poczynań rządowych.- Prasa rządowa zarzuca opozycji niepaństwowe stanowisko oraz absolutną niezdolność rzeczowej krytyki. "Lietuva" w tej sprawie w art. p.t. "Opozycja państwowa" umieszczonym w Nr.154 stwierdza co następuje:

"W czasie wyborów do poprzedniego Sejmu "Krikščionys" twierdzili, że prowadzą walkę tylko z tak zwanem [illegible]. Gdy jednak rezultaty wyborów stały się wiadome, blok "Krikščionių" ogłosił, że pozostanie w Sejmie jako "opozycja państwowa". Opozycja państwowa normalnie tak się rozumie, że do pracy sejmowej wnosi poważną krytykę, mającą na celu jedynie dobro Państwa.

W miarę jednak posuwania się prac sejmowych wychodzi na jaw, że "Krikščionys" pojmują "państwową" opozycję w nader swoisty sposób, utożsamiając ją z państwem i stawiając swe [illegible] ponad sejmowe. Taka zaś destrukcyjna opozycja chadecka wyraża się w różnych formach:

I. Blok chadecki stara się zaabsorbować jaknajwięcej czasu sejmowego, aby jaknajmniej prac było dokonanych, np. 1/ blok chad. proponował odłożenie na kilka dni [illegible] posiedzeń [illegible] przy[illegible] 2/ blok ch.d. przy każdej sposobności wysuwa [illegible] wniosek, który w ciągu całych godzin wygłaszają te same [illegible].

II. Blok ch.d. marnuje w Sejmie najwięcej czasu na krytykę prac, które sam uważa za pożyteczne dla Państwa. Fakty te [illegible] ze blok ch.d. [illegible] rządem nowej większości sejmowej, zapanuje na Litwie "Kiereńszczyzna", która utoruje drogę bolszewizmowi. Należałoby więc oczekiwać, że wszelki krok czy projekt rządowy, któryby zagradzał drogę propagandzie bolszewizmu, spotka się z jaknajwiększem uznaniem opozycji chadeckiej. Tymczasem wręcz przeciwnie [illegible] pisemka bolszewickiego "Darbininku Tiesa" /Przedstawiciel robotników/, wówczas posłowie chadeccy /Mikszys, Stankiewicz, Andziulaitis/ wywołali w Sejmie wielki alarm, z powodu rzekomego pokrzywdzenia swobody prasy. 2/ Podobny alarm wszczęli chadecy na posiedzeniu sejmowem z 9/VII. r.b., podczas dyskusji nad [illegible] ustawy o prasie", która dawała sądom prawo zawieszania pisma i wytaczania sprawy.

III. Blok ch.d. proponuje obecnie czynić to, czego nie czynili i nie mieli czynić. [illegible] nad [illegible] Prezydenta Republiki i [illegible] posłowie z bloku ch.d. proponowali [illegible] uposażenia Prezydenta do 1/3 części [illegible] 3/ podobnież blok ch.d. zaproponował zmniejszenie podatków rolnych o sumę blisko 2 miljonów litów rocznie.

[illegible] postępowania obecnej opozycji bije obstrukcja i demagogja."

W innym numerze z dn. 17/VII. "Lietuva" w artykule p.t. "Polityka a osoby" mówi o nieustannych napaściach personalnych czynionych przez obóz chrześc. demokracji:

"Opozycja litewska /za pośrednictwem "Rytas"/ postawiła sobie za zadanie szkodzić na każdym kroku osoby, które przystępują teraz do pracy państwowej [illegible] obelżywe, jednych [illegible] innych, że nie [illegible] i t.d.

Podobna taktyka opozycji jest dla interesów państwa szkodliwą, gdyż podkopuje autorytet rządu i utrudnia przedstawicielom tego ostatniego sumienne wykonywanie swych obowiązków. Opozycja absolutnie nie wierzy w dobrą wolę ludzi z nowego rządu i zgóry kwalifikuje ich jako ludzi o złej woli. Objawy powyższe świadczą o tem, że blok ch.d. nie zasługuje na nazwę prawdziwej opozycji, składa się sam z ludzi o złej woli i z opinją jego można wcale się nie liczyć.

Z ubolewaniem stwierdzić wypada iż na Litwie jest brak ludzi wykwalifikowanych, zwłaszcza zaś wykwalifikowanych opozycjonistów.

"Lietuvos Žinios" w Nr.158 z 14/VII r.b. jakby ilustrując zarzucane przez "Lietuvę" destrukcyjne metody Chrześc. Demokracji /art. p.t. "Pierwsza Interpelacja"/podaje następujący przykład:

"Niedawno frakcja Ukin. Sajunga zgłosiła pod adresem ministra rolnictwa pierwszą interpelację w sprawie otwarcia rzeźni kowieńskiej. Objekt interpelacji świadczy o tem, że interpelanci strzelają z armaty do wróbla. Rzeźnia Kowieńska dotyczy bowiem wyłącznie miasta Kowna i sprawa jej nie jest wcale sprawą o doniosłości państwowej, jakby tego chcieli interpelanci. Trudno poważnie mówić o argumentach autorów interpelacji /zagranica z utęsknieniem wyczekiwała otwarcia rzeźni aby móc użyć faktu tego za powód do zakazu importu mięsa z Litwy/. Klerykałowie dają jedynie dowód, że nie cenią czasu sejmowego i że korzystają z każdej okazji, aby odciągnąć większość sejmową od twórczej pracy.

"Rytas" w Nr.154 z 14/VII r.b. w artykule p.t. "Lietuva" brzydko wymyśla" w następujący sposób usiłuje obronić swe "państwowe" stanowisko:

"Urzędowa "Lietuva" z 12/VII r.b. zarzuca opozycji brak państwowego ustosunkowania się, pisząc, że wszystkie kroki nowego rzadu /zniesienie stanu wojennego i kary śmierci, ogłoszenie ustawy o amnestji, przywrócenie swobody prasy i t.d./ nie znajdują poparcia w opozycji jedynie dlatego, iż chciałaby ona przedstawić się w świetle bojowniczki o jeszcze większe swobody, całkiem zbliżone do anarchji. Dalej pisze "Lietuva" że ten niezwykły liberalizm agitacyjny staje się lejbmotywem obecnej opozycji.

Oświadczenia "Lietuvy" mijają się z prawą i etyką. Opozycja opowiedziała się przeciwko zniesieniu stanu wojennego ze względów państwowych; przeciwko ustawie o amnestji - ze względu na to, że nie było do tego ani politycznych ani socjalnych motywów i byłaby ona niebezpieczeństwem dla kraju; przeciwko zmianie ustawy o zebraniach, gdyż uważała, że pozwolenie odbywania zebrań w dowolnem miejscu jest krokiem wstecz na drodze podnoszenia kultury kraju; przeciwko zmianie ustawy prasowej - uważając zmianę taką jedynie za zwodzenie społeczeństwa, gdyż w istocie nic nie uległo zmianie; przeciwko zmianie ustawy o Kasach Chorych - pragnąc uchronić państwo i płatników podatkowych przed nowymi ciężarami.

Opozycja wysuwając sprawę konfiskaty niektórych pisemek bolszewickich, chciała jedynie okazać dzisiejszym sferom rządzącym brak konsekwencji i różnicę pomiędzy poprzedniemi deklamacjami o swobodach /kiedy dzisiejsza większość była w opozycji/ a obecną robotą /kiedy dawna opozycja doszła do władzy/. Obecna chrześcijańska opozycja reprezentuje zasadniczo pozytywne, trzeźwe stanowisko państwowe.

Artykuł b. premjera Bistrasa, tłumaczący się z wydania sum dyspozycyjnych, ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ w odpowiedzi na złożone w Sejmie wyjaśnienia

Podobna taktyka opozycji nasuwa [illegible] patrząc na rozdział, gdyż rząd [illegible] zatarł [illegible] i [illegible] przeciwdziałając [illegible] ustalone wykonywanie swych obowiązków. Opozycja [illegible] w której wolą ludzi z pomocą [illegible] identyfikuje się jako ludzi o złej woli. Obiecuje [illegible] o tym, że kiedy dojdą do władzy, wtedy się zajmą [illegible] opozycji, składa się sama z ludzi o złej woli [illegible] opozycja jego może wcale się nie liczyć. [illegible] stwierdzić wypada iż na Litwie jest brak [illegible] wyewoluowanych, zwłaszcza zaś wykwalifikowanych [illegible] przywódców.

"Lietuvos Žinios" w Nr.156 z 14/VII r.b. jakby odpowiadając na zarzucane przez "Lietuvę" destrukcyjne metody Opozycji, Demokracji w art. p.t. "Pierwsza interpelacja" /pisząc następujący przykład:

"Ustawowa frakcja Sejmu, należąca zdecydowanie do partii większościowej, jednocześnie przerwała interpelacją w sprawie [illegible] Obiekt interpelacji świadczy o tem, że interpelanci starają się [illegible] do [illegible]. Sprawa Kowieńska, dotycząca [illegible] miasta Kowna i sprawa jej nie jest wcale sprawą [illegible] państwowej, jakby tego chcieli interpelanci. Trudno poważnie mówić o argumentach autorów interpelacji /zarzucając z [illegible] wypaczkiwała otwarcie zasłonę aby [illegible] tego za powód do [illegible] mięsa z Litwy/. [illegible] dają jedynie dowód, że nie cenią czasu sejmowego i że korzystają z każdej okazji, aby oderwać większość sejmową od twórczej pracy."

"Rytas" w Nr.154 z 14/VII r.b. w artykule p.t. "Lietuva" przykro wyszła" w następujący sposób usiłuje obronić swe "państwowe" stanowisko:

"Urzędowa "Lietuva" z 12/VII r.b. zarzuca opozycji brak państwowego ustosunkowania się, pisząc, że wszystkie kroki nowego rządu /zniesienie stanu wojennego i kary śmierci, ogłoszenie ustawy o amnestii, przywrócenie swobody prasy i t.d./ nie znajdują poparcia u opozycji jedynie dlatego, iż umożliwi ona przedstawić się w świetle bojowniczki o jeszcze większe swobody, całkiem zbliżone do anarchji. Dalej pisze "Lietuva", że ten niezwykły liberalizm agitacyjny staje się lejtmotywem pracy opozycji.

Oświadczenia "Lietuvy" mijają się z prawdą i etyką. Opozycja odpowiada, że przeciwko zniesieniu stanu wojennego ze względów państwowych, przeciwko ustawie o amnestji - ze względu na to, że nie było do tego ani politycznych ani rozsądnych motywów i byłaby ona niebezpieczną dla kraju; [illegible] ustawy o zebraniach, z góry uważając, że [illegible] obywateli w [illegible] jest krokiem wstecz na drodze podnoszenia kultury kraju; przeciwko zmianie ustawy prasowej - uważając zmiany, takie [illegible] zwodzeniem społeczeństwa, gdyż w istocie nic nie uległo zmianie; przeciwko zmianie ustawy o Kasach Chorych - pragnąc uchronić państwo i płatników podatkowych przed nowymi obciążeniami. Opozycja wyrzucała sprawę konfiskaty niektórych pism [illegible] chciała [illegible] okazać dzisiejszym sferom rządzącym brak konsekwencji i różnicę pomiędzy poprzedniemi deklaracjami o swobodach /kiedy dzisiejsza większość była w opozycji/ a obecną robotą /kiedy dawna opozycja doszła do władzy/. Obecna czy dzisiejsza opozycja reprezentuje zasadnicze stanowisko, trzeźwe stanowisko państwowe.

Artykuł p. premjera Bistrasa, tłumaczący się z [illegible] zwyczajnie, [illegible] w odpowiedzi na złożone w Sejmie wyjaśnienia.

---

obecnego premjera Sleżewicza stwierdzające nadużycia b.Rządu w zakresie dysponowania sumami dyspozycyjnemi b.premjer Bistras w "Rytasie" Nr.157 z 17/VII r.b./ zamieścił artykuł p.t. "Niepoważna praca". Podajemy tu jego streszczenie:

Nowa większość sejmowa oskarża b. rząd: 1/ o wydawanie zapomóg organizacjom "klerykalnym". 2/ o ~~zwiększenie~~ zamianę wydawanych pożyczek na zapomogi. 3/ o zbyt hojne szafowanie udzielonymi kredytami.

1. Co do pierwszego zarzutu, to nowa większość sejmowa zapomina o tem, że utartym w państwach demokratycznych zwyczajom jest ~~to~~ oddawanie do dyspozycji danego premjera pewnych sum, których przeznaczenia w budżecie się nie wymienia, a które służą na nieprzewidziany wypadek. B.rząd najzupełnie legalnie użył te sumy na subsydja dla pożytecznych organizacyj społecznych jak np. T-wo "Žiburys", utrzymujące kilka gimnazjów; T-wo Št. Zyty, opiekujące się tysiącem blisko służacych; Akademicki Związek "Ateštininkai", zakładający internat dla studentów i in.

2. Gabinet ministrów względnie premjer, wydają niekiedy z sum dyspozycyjnych pożyczki zamiast zapomóg. Jasną jest rzeczą, że ten sam gabinet ministrów może taką pożyczkę przekształcić na zapomogę. Czynność to najzupełniej legalna i niejednokrotnie przez różne gabinety ministrów praktykowana.

3. Kredyty dyspozycyjne premjera częstokroć wyczerpują się przed upływem roku, zależnie od nieprzewidzianej potrzeby. B.premjer litewski całkiem legalnie wykorzystał w ciągu pierwszego półrocza cały niemal kredyt, jakim dysponował. B.premjer wraz z członkami swego rządu, osobistych korzyści ze wzmiankowanych kredytów nie ciągnął i gotów jest w każdej chwili oczyścić się z zarzutów przed sądem.

Zarzuty więc i napaści nowej większości sejmowej są bezpodstawne i obniżają jedynie powagę państwa litewskiego w oczach społeczeństwa.

S t a n o w i s k o w i ę k s z o ś c i r z ą d z ą c e j w s p r a w i e p r o w i n c j i k o ś c i e l n e j i w s p r a w i e u p o s a ż e n i a d u c h o w n y c h. "Lietuvos Žinios" w Nr.145 stwierdzają, że większość rządowa dlatego utworzyła prowincję kościelną, ażeby zabezpieczyć sobie domenę wpływów. "Liet. Žin." w artykule tym sceptycznie się zapatrują na możliwość wypłacania świadczeń rzadowych nowym djecezjom. Streszczenie artykułu tego podajemy poniżej:

Całkiem niepostrzeżenie przeszła na Litwie separacja Kościoła od państwa. Przeprowadzili jąwdość oryginalnych okolicznościach sami klerykałowie, którzy z natury rzeczy musieliby się zaciekle sprzeciwiać. Wszystko to stało się w posób następujacy: "krikszczioniowie" i przedstawiciele Watykanu, czując, że rządy mogą przejść na Litwie w ręce lewicy dokładali wszelkich wysiłków, aby stworzyć z Litwy prowincję kościelną i wzmocnić wpływy klerykalne na Litwie. W miejsce jednej djecezji żmudzkiej, stworzono 5 nowych djecezyj. Musiało się znaleźć 5 nowych biskupów i nowe etaty dla duchowieństwa przy każdym biskupie. "krikszczioniowie" więc postawili Litwę w obliczu faktu dokonanego. Tymczasem rezultaty były dla "krikszczionów" ~~nieoczekiwane. W budżecie /p[illegible]~~ na Kościół/ okazała się luka. Djecezja żmudzka - jedyna instytucja, ~~która zgodnie z ustawami mogła otrzymać asygnatę skarbowe [illegible]~~ znikła, a na jej miejsce ~~wypłynęło~~ 5 nie~~przewidzianych ustawą~~ djecezyj. Nowy rząd nie będzie więc mógł wypłacić asygnat, gdyż nie istnieje już osoba prawna, któraby mogła je otrzymać.

okresu premiera Sławoja [illegible] stwierdzając [illegible] w Rzędzie w

[illegible] wypowiedzi [illegible] b. premjer [illegible] w

"[illegible]" Nr.[illegible] z [illegible] artykuł p.t. "Niepoważna

prasa" "Pobłażany [illegible]":

„Nota [illegible] sejmowa [illegible] b. rządu: 1/ o wydawanie zapomóg organizacjom "klerykalnym", 2/ o [illegible] wydawanych pożyczek jak zapomóg, 3/ o zbyt hojnie [illegible] udzielanych kredytach.

1. Co do pierwszego zarzutu, to nowa większość sejmowa zapomniała o tem, że utartym w państwach demokratycznych zwyczajem jest [illegible] do dyspozycji danego premjera pewnych sum, których przeznaczenia w budżecie się nie wymienia, a które [illegible] na nieprzewidziany wydatek. B. rząd najzupełniej legalnie [illegible] na subsydja dla pożytecznych organizacyj społecznych jak np. "[illegible]", utrzymującej kilka gimnazjów; [illegible], opiekującego się tymi, którzy [illegible] "[illegible]", zakładającej internat dla [illegible] i in.

2. Gabinet ministrów, względnie premjer, wydaje niekiedy z sum dyspozycyjnych pożyczki zamiast zapomóg. Jasną jest rzeczą, że ten sam gabinet ministrów może także pożyczkę przekształcić na zapomogę. Czynność ta najzupełniej legalna i niejednokrotnie przez różne gabinety ministrów praktykowana.

3. Kredyty w dyspozycji premjera [illegible] przed wydaniem [illegible] roku [illegible] od [illegible] [illegible] legalna [illegible] pierw- [illegible] jakie [illegible] [illegible] rządu [illegible] [illegible] kredytów [illegible] [illegible]

Zarzuty więc, z których nowa większość sejmowa [illegible] jedynie [illegible] państwa litewskiego [illegible].

S t a n o w i s k o   w i ę k s z o ś c i   r z ą d z ą c e j

w   s p r a w i e   p r o w i n c j i   k o ś c i e l n e j   i   w

s p r a w i e   u p o s a ż e n i a   d u c h o w n y c h. "Lietuvos

žinios" w Nr.145 stwierdzają, że większość rządowa dlatego utworzyła prowincję kościelną, ażeby zabezpieczyć sobie domenę wpływu [illegible], w artykule tym [illegible] na możliwość [illegible] nowym [illegible]. [illegible]

[illegible]

[illegible]

Frakcja ludowców wniosła projekt zmniejszenia świadczeń duchownym, a użycia uzyskanych tą drogą sum na inne cele. "Lietuvos Żinios" z dn. 11.VII.Nr.156 w tej sprawie podaje co następuje:

"Frakcja Ludowców w związku z wprowadzaniem zmian i uzupełnień budżetu na r.1926 proponuje zmniejszenie od dn. 1 lipca r.b. gaży księżowskich z tem, by te pieniądze przekazać na cele meljoracyjne, kredytowanie nowoosiedleńców i finansowanie samorządów.
Budżet na r.1926 przewidywał na uposażenie księży zgóra półtora miljona litów. Obecnie ludowcy mają zaproponować Sejmowi wykreślenie połowy tej sumy motywując to tem, że za posługi religijne księża dostają od parafjan bardzo sowite wynagrodzenie. Że jednak w ręku księży spoczywa jednocześnie czysto państwowa funkcja sporządzania metryk i przeto na te cele pewna sumę się pozostawia /125.000 litów na półrocze/.
Jak się okazało drogą tą dałoby się zaoszczędzić w ciągu pół roku 662.590 litów, które to pieniądze ludowcy proponują rozdzielić następująco: 1/ Na osuszanie pól : 312.590 lit., 2/ Na pożyczki dla nowoosiedleńców , 250.000 lit., 3/ Na samorządy - 100.000 lit.

To samo pismo w Nr.160 z 16/VII r.b. zamieszcza na ten temat artykuł p.t. "Przynajmniej wyraźnie". Treść tego artykułu podajemy poniżej:

"Frakcja ludowców w trosce o to, ażeby kraj nie był obciążony zbytecznymi podatkami i żeby podatki były produkcyjnie zużyte na istotne potrzeby państwa, zaproponowała wyznaczone księżom kredyty zużyć na potrzeby rolnictwa. Jak się zdaje nic wspólnego między pensjami księży a religją, względnie Kościołem, niema. Tymczasem prasa klerykalna, w związku z tym pożytecznym dla Państwa projektem ludowców, zaczęła głosić, że ludowcy wypowiedzieli wojnę Kościołowi i religji. Wychodzi więc na to, że klerykałowie nie umieją odróżnić interesów kieszeni księżowskiej od religji i że księża pobierane ze skarbu państwa 200 - 300 lit- miesięcznej gaży stawią ponad interesy Kościoła czy religji. Prasa klerykalna przynajmniej wyraźnie się do tego przyznała.

Organ chrześcijańskiej demokracji "Rytas" sprawę tę w Nr.153 z 13/VII r.b. przedstawia następująco:

Wśród innych głupstw, rozsiewanych w ostatnich czasach słowem i piórem na Litwie, słyszy się, że aktem Stolicy Apostolskiej w sprawie stworzenia prowincji kościelnej na Litwie zniesione zostały djecezja żmudzka i sejneńska i że wobec tego państwo nie wie kto jest obecnie osobą prawną, zwłaszcza, jeżeli chodzi o udzielenie przyznanych klerowi w budżecie kredytów. Wzmiankowane akty stworzenia prowincji kościelnej na Litwie zostały prawnie ogłoszone, we właściwym czasie rządowi litewskiemu przesłane i przezeń akceptowane. W aktach tych nie wspomina się o djecezji żmudzkiej i sejneńskiej z tej prostej racji, że djecezje te zostały przemianowane. Objekt pozostał więc ten sam, zmieniła się jedynie nazwa. Niepodobna przeto twierdzić, że Kościelne jednostki administracyjne, które zmieniły jedynie swą nazwę, przestają tem samem istnieć czy też tracą swe prawa i obowiązki. Z drugiej zresztą strony, jak to zastrzegła konstytucja litewska, zmiana nazw czy przekształcenie terytorjów pod względem administracji kościelnej nie zależy na Litwie od zgody czy akceptacji rządu.-

Frakcja Ludowców wniosła projekt zmniejszenia świadczeń duchownym, a używa uzasadnień ta droga sum na inne cele.

"Lietuvos Žinios" z dn. 11/VII Nr.155 w tej sprawie podaje co następuje:

"Frakcja Ludowców w związku z wprowadzaniem zmian i uzupełnień budżetu na r.1925 proponuje zmniejszenie od dn. 1 lipca r.b. gaży księżowskich z tem, by te pieniądze przekazać na cele melioracyjne, kredytowanie nowoosiedleńców i finansowanie samorządów.
Budżet na r.1925 przewidywał na uposażenie księży około półtora miljona litów. Obecnie ludowcy mają zaproponować Sejmowi wykreślenie połowy tej sumy motywując to tem, że za posługi religijne księża dostają od parafjan bardzo sowite wynagrodzenie. Że jednak w ręku księży spoczywa jednocześnie czysto państwowa funkcja uporządzania metryk z przeto na te cele pewna suma się pozostawia /125.000 litów na półroczej/.
Jak się okazało droga ta dałoby się zaoszczędzić w ciągu pół roku 562.590 litów, które to pieniądze ludowcy proponują rozdzielić następująco: 1/ Na osuszanie pól - 312.590 lit., 2/ Na pożyczki dla nowoosiedleńców - 250.000 lit., 3/ Na samorządy - 100.000 lit.

To samo pismo w Nr.160 z 16/VII r.b. zamieszcza na ten temat artykuł p.t. "Przynajmniej wyraźnie". Treść tego artykułu podajemy poniżej:

"Frakcja Ludowców w trosce o to, ażeby kraj nie był obciążony zbytecznymi podatkami i żeby podatki były produkcyjnie zużyte na istotne potrzeby państwa, zaproponowała wyznaczone księżom kredyty zużyć na potrzeby rolnictwa. Jak się zdaje nic wspólnego między pensjami księży a religją, względnie Kościołem, nie ma. Tymczasem prasa klerykalna, w związku z tym pożytecznym dla Państwa projektem ludowców, zaczęła głosić, że ludowcy wypowiedzieli wojnę Kościołowi i religji. Wychodzi więc na to, że klerykałowie nie umieją odróżnić interesów kieszeni księżowskiej od religji i że księża pobierane ze skarbu państwa 200 - 300 lit. miesięcznej gaży stawia ponad interesy Kościoła czy religji. Prasa klerykalna przynajmniej wyraźnie się do tego przyznała.

Organ chrześcijańskiej demokracji "Rytas" sprawę tę w Nr.158 z 15/VII r.b. przedstawia następująco:

Wśród innych aktów, pozostawionych w ostatnich czasach zarówno przez ... na Litwie, słyszy się, że aktem Stolicy Apostolskiej w sprawie stworzenia prowincji kościelnej na Litwie ... zniesione zostały dawne diecezja żmudzka i sejneńska ... wobec tego państwo nie wie kto jest obecnie osobą prawną, zwłaszcza, jeżeli chodzi o udzielenie przyznanych Klerowi w budżecie kredytów. Wzmiankowane akty utworzenia prowincji kościelnej na Litwie zostały prawnie ogłoszone we właściwym czasie zarówno litewskiemu przedstawicielowi i przez Rzym akceptowane. W aktach tych nie wspomina się o diecezji żmudzkiej i sejneńskiej z tej prostej racji, że diecezje te zostały przemianowane. Objekt pozostał więc ten sam, zmieniła się jedynie nazwa. Niepodobna przeto twierdzić, że kościelne jednostki administracyjne, które zmieniły jedynie swą nazwę, przestają tem samem istnieć czy tracą swe prawa i obowiązki. Z drugiej zaś strony, jak to zastrzega konstytucja litewska, zmiana nazw czy przekształcenie terytorjów wewnętrznych administracji kościelnej ... nie zależy od zgody czy akceptacji rządu.

-1-

Vl. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

O STOSUNKACH LITWY Z KŁAJPEDA

Urzędowa prasa litewska w sprawie skargi Kłajpedzian.-

" Liet. Żin." Nr.157 z 13/Vll r.b. Artykuł p.t." Należy się porozumieć " . Streszczenie:

Konwencja Kłajpedzka zredagowana jest w ten sposób, że nawet przy dobrej woli mogą powstać rozmaite nieporozumienia co do interpretacji artykułów konwencji. Rozmaite mocarstwa starają się istniejący stan wykorzystać przez co jeszcze więcej utrudniają proces porozumienia. Wobec tego wszystkiego , wskazaną byłaby w stosunkach z Kłajpedą jaknajwiększa przezorność. Rząd chadecki ,dzięki swym metodom rządzenia, wywołał wsród Kłajpedzian niezadowolenie. W rezultacie sprawą wykonywania konwencji Kłajpedzkiej znalazła się przed trybunałem Ligi Narodów.

Kłajpedzianom , jako obywatelom Litwy nie wypadałoby w sprawach wewnętrznych apelować do instytucji miedzynarodowych.-Łatwo również przypuścić, że skarga Kłajpedzian została sformułowana przez wrogów niepodległej Litwy. Wszelako nie należy za ten krok Kłajpedy, obwiniać samych Kłajpedzian. Jednostronność podobna byłaby wielkim błędem politycznym. Nowy kurs polityki w stosunku do mniejszości narodowych , jakiemu nowy rząd hołduje, wyjaśni wszystkie nieporozumienia , które niemało przyczyniłysię do oziębienia stosunków Kowna z Kłajpedą. Zresztą z oświadczeń posłów Kłajpedzkich , daje się już skonstatować że powyższa zmianą polityki Kowna sprawiła znaczną zmiane atmosfery wsród Kłajpedzian na korzyść Litwy. Posłowie Kłajpedzcy z trybuny sejmowej , wyrazili gotowość lojalnej współpracy z Kownem dla dobra całej republiki litewskiej. Wszystko to pozwala spodziewać się , że z czasem usunięte zostaną zupełnie wszelkie zapory na drodze zbliżenia Kłajpedy z Wielką Litwą.-

" Lietuva" Nr.154 z 14/Vll r.b. Artykuł p.t." Czago być nie powinno?".- Streszczenie:

Konwencja Kłajpedzka , nakładając na republikę litewską całkiem wyraźne i ciężkie obowiązki, zwłaszcza pod względem finansowym, zawiera wiele zasad, dozwalających na wpływ obcej polityki w Kłajpedzie. Okoliczność ta umożliwia wrogom Litwy podtrzymywanie w Kłajpedzie działalności nielojalnych żywiołów, zwłaszcza w wypadkach kiedy zasady konwencji w Kownie i Kłajpedzie nie jednakowo są interpretowane. Nowy rząd nie zdażył jeszcze zbadać, na ile uzasadnione są skargi Kłajpedzian na rząd dawny.- Skarg takich jest cały szereg , przycczem istnieją być może skargi całkiem uzasadnione. Jednakże , nie uprzedzając faktów, stwierdzić należy, że wręczona w r.ub. Lidze Narodów skarga Kłajpedzian dziś zasadniczo traci swe znaczenie . Skarga owa bowiem skierowana jest przeciwko dawnemu rzadowi. Objektem skargi jest dziedzina czysto administracyjna .To też wobec zmiany kursu polityki, Zachodzi możliwość roztrzygnięcia wszelkich kwestji spornych, w sposób ugodowy.- Fakt ~~xxx~~ wejścia posłów z Kłajpedy w skład koalicji parlamentarnej oraz głosowania za votum ufności nowemu rzadowi oznaczać by winien, że Kłajpedzianie skargi swej do nowego rzadu nie stosują . Jednakże wszczęta w instytucji międzynarodowej sprawa będzie musiała przejść przez wszystkie stadja długiej procedury, o ile tylko autorowie skargi nie wycofają jej z Ligi-Narodów. Rzad litewski będzie musiał podczas jesiennej

VI. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

O STOSUNKACH LITWY Z KŁAJPEDĄ

Urzędowa prasa litewska w sprawie skarg Kłajpedzian.

" Lietuvos Žinios " Nr. 157 z 15/VII r.b. artykuł p.t. " Należy się porozumieć ". Streszczenie:

Konwencja Kłajpedzka przedsowana jest w ten sposób, że nawet przy dobrej woli mogą powstać rozmaite nieporozumienia co do interpretacji artykułów Konwencji. Rozmaite mocarstwa starają się istniejący stan wykorzystać przez co jeszcze więcej utrudniają proces porozumienia. Wobec tego wszystkiego, wskazane byłoby w stosunkach z Kłajpedą jak największa przezorność. Rząd Chadecki działając swym metodem rządzenia, wywołał wśród Kłajpedzian niezadowolenie. W rezultacie sprawa wykonywania Konwencji Kłajpedzkiej znalazła się przed trybunałem Ligi Narodów.

Kłajpedzianom, jako obywatelom Litwy nie wypadałoby w sprawach wewnętrznych apelować do instytucji międzynarodowych. Łatwo również przypuścić, że skarga Kłajpedzian została sformułowana przez wrogów niepodległości Litwy. Wszelako nie należy za ten krok Kłajpedy obwiniać samych Kłajpedzian. Jednostronność podobna byłaby wielkim błędem politycznym. Nowy kurs polityki w stosunku do mniejszości narodowych, jakiemu nowy rząd hołduje, usuwa wszystkie nieporozumienia, które niemało przyczyniały się do oziębienia stosunków Kowna z Kłajpedą. Ostatnie oświadczenie posłów Kłajpedzkich, dało się już skonstatować, że powyższa zmiana polityki Kowna sprawiła znaczne zmiany atmosfery wśród Kłajpedzian na korzyść Litwy. Posłowie Kłajpedzcy z trybuny sejmowej, wyrazili gotowość lojalnej współpracy z Kownem dla dobra całej republiki litewskiej. Wszystko to pozwala spodziewać się, że z czasem usunięte zostaną zupełnie wszelkie zapory na drodze zbliżenia Kłajpedy z Wielką Litwą.-

" Lietuva " Nr. 154 z 14/VII r.b. Artykuł p.t. " Czego być nie powinno? ".- Streszczenie:

Konwencja Kłajpedzka, nakładając na republikę litewską ciężkim wyraźne i ciężkie obowiązki, zwłaszcza pod względem finansowym, zawiera wiele zasad, dozwalających na wpływ obcej polityki w Kłajpedzie. Okoliczność ta umożliwia wrogom Litwy podtrzymywanie w Kłajpedzie działalności nielojalnych żywiołów, zwłaszcza w wypadkach kiedy zasady Konwencji w Kownie i Kłajpedzie nie jednakowo są interpretowane. Nowy rząd nie zdążył jeszcze zbadać, ile uzasadnione są skargi Kłajpedzian na rząd dawny. Skarg takich jest cały szereg, prawdopodobnie stąd być może skargi całkiem uzasadnione. Jednakże, nie uwzględniając faktów, stwierdzić należy, że wreszcie w r. 1926 Lidze Narodów skarga Kłajpedzian dziś zasadniczo traci swe znaczenie. Skarga owa bowiem skierowana jest przeciwko dawnemu rządowi. Objektem skargi jest działalność dawnej administracyjna. To też wobec zmiany kursu polityki, zachodzi możliwość rozstrzygnięcia wszelkich kwestji spornych w sposób ugodowy.- Fakt zaś wejścia posłów z Kłajpedy w skład koalicji parlamentarnej oraz głosowania za votum ufności nowemu rządowi, opuszczać by wnioski, że Kłajpedzianie skargi swej do nowego rządu nie stosują. Jednakże ważne w instytucji międzynarodowej sprawy będą nadal ... przez wszystkie ... ... a ... tylko ... ... rząd litewski ...

sesji Rady Ligi Narodów w spawie powyższej skargi się wypowiedzieć. Jednakże i wy tym wypadku, nie mówiac już o samem prawie apelowaniu do instytucji międzynarodowych w sprawach prawomocności kroków administracyjnych, kiedyoprawomocnośći tej decyduje, w myśl konstytucji litewskiej, sąd,powstaje kwestja co do konpetencji samej Ligi Narodów przyjmowania skarg, w rodzaju skargi Kłajpedzkiej i wytaczania z tego powodu spraw.-

W myśl art.17 konwencji Kłajpedzkiej, jedynie członkowie Rady Ligi Narodów mają prawo zwracać uwagę Rady na jakiekolwiek wykroczenie w stosunku do konwecji. Dotychczas żaden członek Rady nie oskarżył przed nią rządu litewskiego o zgwałcenie konstytucji. To też i pod względem formalnym może rządowi litewskiemu skarga Kłajpedzian nasunąć różne watpliwości. Z powyższego wynika, że nawet w wypadku, gdyby wszystkie punkty skargi Kłajpedzian okazały się uzasadnione, niepodobna uważać za słuszną drogi, którą Kłajpedzianie dla obrony swych praw obrali. Droga ta w oczach społeczeństwa litewskiego rzuca na autorów skragi cień nielojalności którego wobec obecnych tendencji Kłajpedy do współpracy z Wielką Litwa, być nie powinno.-

Narady przedstawicielstwa Ministerstwa Spraw Zagranicznych z Kłajpedzianami w sprawie układu litewsko - sowieckiego.-

" Memeler Dampfboot " Nr. 164 z 16/Vll r.b.

Komunikat p.t. " Narady delegacji Kłajpedzkiej w Kownie".-

Tłumaczenie. Dosłownie.-

Dnia 5/Vll r.b. odbyła się w ministerstwie spraw zagarnicznych w Kownie narada z przedstawicielami sfer handlowych, przemysłowych, gospodarczych z Kowna i Kłajpedy w sprawie projektu układu handlowego z Rosją Sowiecką. Przedstawiciele Ministerstwa na zakończenie oświadczyli, że pragną w początkach bieżącego tygodnia przedłożyć projekt układu handlowego. Dnia 6/ Vll r.b. przybyła ponownie do Kowna gospodarcza delegacja Kłajpedzka, złożona z prezydenta Izby Handlowej i marszałka sejmiku Krausa, konsula Jahna, dyrektora Lindenau i syndyka dra Szrejbera. Tegoż dnia, na wniosek przybyłych Kłajpedzian, projekt został jeszcze raz pomiędzy przedstawicielami Kłajpedzkiej i Kowieńskiej Izby Handlowej przedyskutowany.-
Dnia 7/Vll r.b. odbyło się w ministerstwie spraw zagranicznych posiedzenie, na którem obie Izby Handlowe jeszcze raz swe życzenia przedłożyły.-
Dnia 8/Vll r.b. powróciła delegacja do Kłajpedy.

Jak donoszą, litewsko - sowieckie układy handlowe mają być zakończone przed 1/ października r.b.-

---

X. KRONIKA. a/ Zagraniczna.

O d ł o ż e n i e p r z y j a z d u d e l e g a c j i l i t e w s k i e j.- "Elta" donosi: Po sprawdzeniu w odpowiednich instytucjach wiadomości prasy łotewskiej o przybyciu łotewskiej delegacji gospodarczej do Kowna stwierdzono, iż należy je uważać za przedwczesne, gdyż nie otrzymano jeszcze żadnych wiadomości w tym względzie.

M i ę d z y p a r l a m e n t a r n a g r u p a l i t e w s k a. "Elta donosi: W tych dniach odbyło się w gmachu Sejmu ogólne zebranie litewskiej grupy parlamentarnej, w którem wzięło udział zgórą 20 posłów z rozmaitych frakcji. Zarząd złożył sprawozdania, poczem obrano nowy, do którego weszli posłowie prof. A.Woldemaras jako prezes, dr.P.Raulinajtis, jako sekretarz i Z.Toluszys, jako skarbnik. Zebranie uchwaliło uczestniczyć, jeżeli fundusze pozwolą, w posiedzeniu rady związku międzyparlamentarnego, jakie się odbędzie w sierpniu r.b. w Genewie. Pozatem polecono Zarządowi podjąć się inicjatywy utworzenia międzyparlamentarnego związku państw bałtyckich.

P r z y g o t o w a n i a d o u k ł a d u h a n d l o w e g o z ZSSR. "Elta" donosi: 14 b.m. odbyła się narada nowej komisji gospodarczej Ministerstwa Spraw Zagranicznych z przedstawicielami instytucji i organizacji ekonomicznych. Omawiana była kwestja zawarcia układu handlowego ze Związkiem Sowieckim. Zebrani zgodzili się naogół z projektem rządowym, wyrażając jednak swe życzenia i wnosząc doń niektóre poprawki. M-stwo Spraw Zagranicznych, będąc w posiadaniu obszernego i wyczerpującego materjału, już w najbliższych dniach zakończy opracowanie redakcji projektu i wniesie go natychmiast do Gabinetu Ministrów.-

P e r t r a k t a c j e w s p r a w i e l i k w i d a c j i m a j ą t k ó w o b c o k r a j o w c ó w. Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi z posłami innych państw /Francji, Niemiec i t.d./ rokowania w kwestji likwidacji majątków, będących własnością obywateli tych państw. Rokowania nie są jeszcze zakończone, jednak rząd litewski pragnie sprawę tę możliwie prędzej uregulować, ponieważ istnienie dworów obcokrajowców utrudnia przeprowadzanie reformy agrarnej. Największą liczbę majątków posiadają obywatele Niemiec, jednakże dwory obywateli francuskich zajmują większą jeszcze przestrzeń ziemi.-

P r z y g o t o w a n i a d o z a w a r c i a u k ł a d u h a n d l o w e g o z F i n l a n d j ą i B e l g j ą. M-stwo Spraw Zagranicznych oprócz innych projektów kończy opracowanie projektu traktatu handlowego z Finlandją. Układ zostanie zawarty na zasadzie największego uprzywilejowania. W najbliższym czasie projekt zostanie przedłożony Gabinetowi Ministrów. Dobiega również końca przygotowanie prowizorycznego układu handlowego z Belgją.-

W k o ł a c h d y p l o m a t y c z n y c h. Rząd litewski wyraził swą zgodę na nominację obecnego posła duńskiego w Helsingforsie p.Flamminga Lerche ministrem pełnomocnym dla Litwy zamiast dotychczasowego posła p.Scaweniusa. P.Lerche będzie również posłem w Łotwie i Estonji.

Poseł niemiecki w Litwie dr. Schrötter w tych dniach udał się do Berlina. "Lit.Rund." dowiaduje się, iż możliwe są zmiany personalne na kierowniczem stanowisku poselstwa niemieckiego w Kownie, które jednak przed wrześniem nie nastąpią. Następca ministra Schröttera nie jest jeszcze znany.

Konsul finlandzki w Kownie p.Aarnio 13 b.m. udał się na urlop. Zastępuje go sekretarz konsulatu p.Kokkonen.

Poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny w Litwie p.Bałodis udał się na urlop. Zastępuje go sekretarz p.Ruszens.-

L i t w a n a k o n f e r e n c j i p o l i c y j n e j. Dowództwo policji litewskiej zamierza wysłać swych przedstawicieli na konferencję policyjną, która wkrótce odbędzie się w Berlinie. Możliwem jest, że policja litewska przyśle też na wystawę policyjną swe eksponaty.-

V. K R O N I K A. a/ Zagraniczna.

O d g ł o s y r o z m ó w w s p r a w i e s ą d u d l a ... t e ... u k i e j.- "Elta" donosi: Po sprowadzeniu w ostatnich dniach ze strony władz sowieckich przewożonych wiadomości o prawdziwie sowieckiej działalności gospodarczej do Kowna stwierdzono, iż należy je uważać za przedwczesne, gdyż nic nowego jeszcze żadnych wiadomości w tym względzie.

M i ę d z y p a r l a m e n t a r n a g r u p a l i t e w s k a.- "Elta" donosi: W tych dniach odbyło się w gmachu Sejmu ogólne zebranie nowo utworzonej grupy parlamentarnej, w którym wzięło udział około 20 posłów różnych frakcji. Zarząd złożył sprawozdanie z przebiegu organizacji, na którego wezwali członków prof. A. Voldemaras jako prezesa, dr. Paulinaitis, jako sekretarza i Z. Toliusze, jako skarbnika. Zebrani uchwalili uczestniczyć, jeżeli fundusze pozwolą, w najbliższej sesji związku międzyparlamentarnego, która się odbędzie w sierpniu r.b. w Genewie. Poza tem polecono zarządowi zająć się inicjatywy utworzenia międzyparlamentarnego związku państw bałtyckich.

P r z y g o t o w a n i a d o u k ł a d u h a n d l o w e g o z ZSSR. "Elta" donosi: 14 b.m. odbyła się narada nowej komisji gospodarczej Ministerstwa Spraw Zagranicznych z przedstawicielami instytucji i organizacji ekonomicznych. Omawiana była kwestja zawarcia układu handlowego ze Związkiem Sowieckim. Zebrani zgodzili się na ogół z projektem rządowym, wyrażając jednak swe życzenia, aby wniesiono doń niektóre poprawki. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, będąc w posiadaniu obszernego i wyczerpującego materjału, już w najbliższych dniach zakończy opracowanie redakcji projektu i przekaże go następnie do Gabinetu Ministrów.-

P o s t ę p y w s p r a w i e l i k w i d a c j i m a j ą t k ó w o b c o k r a j o w c ó w. Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi z posłami innych państw /Francji, Niemiec i t.d./ rokowania w kwestji likwidacji majątków, będących własnością obywateli tych państw. Rokowania nie są jeszcze zakończone, jednak rząd litewski pragnie sprawę tę możliwie prędzej uregulować, ponieważ istnienie obszarów obcokrajowców utrudnia przeprowadzenie reformy agrarnej. Najwięcej majątków posiadają obywatele Niemiec, jednakże dwory obywateli francuskich zajmują większą jeszcze przestrzeń ziemi.-

P r z y g o t o w a n i a d o z a w a r c i a u k ł a d u h a n d l o w e g o z F i n l a n d j ą i H o l a n d j ą. Ministerstwo Spraw Zagranicznych oprócz innych projektów kończy opracowanie projektu traktatu handlowego z Finlandją. Układ zostanie zawarty na zasadzie największego uprzywilejowania. W najbliższym czasie projekt zostanie przedłożony Gabinetowi Ministrów. Dobiega również końca przygotowanie projektowanego układu handlowego z Belgją.-

W k o ł a c h d y p l o m a t y c z n y c h. Rząd litewski wyraził swą zgodę na nominację obecnego posła duńskiego w Estonji p. Flamminga Lerche ministrem pełnomocnym dla Litwy zamiast dotychczasowego duńskiego p. Scavenius. P. Lerche będzie również posłem w Łotwie i Estonji.

- Poseł niemiecki w Litwie dr. Schrötter w tych dniach udał się do Berlina. "Lietuva" dowiaduje się, iż możliwe są zmiany personalne na kierownictwie poselstwa niemieckiego w Kownie, które jednak przez rząd [illegible] nie nastąpiły. Następca ministra Schröttera nie jest jeszcze znany.-

- Konsul fiński w Kownie p. Jarnio 13 b.m. udał się na urlop. Zastępuje go sekretarz konsulatu p. Kokkonen.

- Poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny w Litwie p. Balodis udał się na urlop. Zastępuje go sekretarz p. Nesons.-

L i t w a n a k o n f e r e n c j i p o l i c y j n e j. Dowództwo policji litewskiej zamierza wysłać swych przedstawicieli na konferencję policyjną, która wkrótce odbędzie się w Berlinie. Możliwem jest, że policja litewska przyśle też na wystawę policyjną swe eksponaty.-

---

I n f o r m o w a n i e s i ę H a r w a d z k i e g o u n i w e r s y t e t u w s p r a w i e p r z e r a c h o w a ń p r z e d w o j e n n y c h z o b o w i ą z a ń n a L i t w i e. "Elta" donosi: Litewskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych przesłało do międzynarodowego biura utworzonego przy uniwersytecie Harwadzkim ~~św~~ /w Stanach Zjednoczonych/ na porśbę jego obszerny materjał, dotyczący uregulowania w Litwie pożyczek i zobowiązań finansowych, wynikłych w związku ze zmianą władzy suwerennej na obecnem terytorjum Litwy. Powyższe biuro szczególne zainteresowanie okazuje sprawą będącej w swoim czasie w obiegu ~~waluty~~ w Litwie waluty niemieckiej oraz zamiany pieniędzy rosyjskich na ruble. Biuro to nie posiada żadnych celów politycznych. Wysyłany materjał zużywa ono jedynie dla badań naukowych.

S n i a d a n i e n a c z e ś ć r o c z n i c y t r a k t a t u m o s k i e w s k i e g o. 16 lipca poselstwo Związku Sowieckiego w Litwie wydało śniadanie na cześć 6żtej rocznicy zawarcia litewsko sowieckiego traktatu pokojowego. W przyjęciu wzięli udział członkowie Gabinetu Ministrów, Prezydjum Sejmu, prezes komisji spraw zagranicznych oraz wyżsi urzędnicy Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Z m n i e j s z e n i e w y d a t k ó w n a k o n s u l a t y l i t e w s k i e. M-stwo Spraw Zagranicznych opracowując preliminarz budżetowy na rok następny, przewidywało utworzenie konsulatów w Brazylji i Londynie. Jednak ze względów oszczędnościowych wypadło projektu tego się wyrzec. Przy poselstwie w Londynie wydział konsularny pozostanie nadal. Pozatem zostaną skreślone wydatki na utrzymanie konsulatu w Hadze.

U k ł a d y z r z a d e m s z w a j c a r s k i m.- Rząd szwajcarski zaproponował Litwie zawarcie konwencji w sprawie udzielenia wzajemnej pomocy jurydycznej. Ministerstwo Spraw Zagranicznych w swej odpowiedzi oświadczyło, iż propozycję tę w zasadzie przyjmuje. Wkrótce w sprawie te mają być rozpoczęte układy.-

L i t w a a d ł u g i b. r z ą d u r o s y j s k i e g o A n g l j i. "Elta" donosi: Angielski minister Churchill oświadczył w Izbie Gmin, iż nie zawarto żadnych traktatów, według których Litwa, Finlandja, Estonja i Łotwa byłyby w jakiejbądź części odpowiedzialne za długi b.rządu rosyjskiego w Anglji.-

b/ Kronika wewnętrzna.

O s t a t n i e p o s i e d z e n i e p i e r w s z e j s e s j i S e j m u. Na posiedzeniu popołudniowem 21 lipca, które trwało do godz. 6½ całą noc do 4½ rano, pod obrady wszedł nareszcie zgłoszony przez ludowców projekt zmiany budżetu na r.b., przewidujący skreślenie pozycji na utrzymanie duchowieństwa. Po krótkiej, lecz nerwowej dyskusji zostało zarządzone tajne głosowanie: za projektem wypowiedział się 35 posłów, przeciwko - 36, powstrzymało się 6, wobec czego projekt upadł.

O godz. 4 min. 15 rano posiedzenie, a zarazem pierwszą sesję III Sejmu zamknięto. Sejm udał się na letnie ferje, które potrwają do 24 września.-

S p r a w a p o ż y c z k i a m e r y k a ń s k i e j d l a m. K o w n a. Dnia 14 b.m. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Kowieńskiej Rady Miejskiej, zwołane dla omówienia kwestji zaciągnięcia pożyczki na wprowadzenie wodociągu i kanalizacji.

Następnie składał sprawozdanie p.Burmistrz Rady Miejskiej Wiłejszys z podróży delegacji miejskiej do Paryża. Delegacja udała się na zaproszenie Foundation Company, z którą miasto już przed rokiem nawiązało stosunki. W Paryżu jednakże przedstawiciele Foundation Company zwlekali z zakończeniem rokowań, powołując się na ogólną niepewną sytuację finansową Europy, szczególnie na przykład ~~F~~ Francji, zasięgając informacji w Genewie i Berlinie, aż wreszcie po 10 dniach zerwali zupełnie takowe, asygnując do uznania Zarządu Miasta na biednych i bezrobotnych Kowna 50,000 fr., jako rekompensatę.

Wówczas p.Wiłejszys i p.Rogiński /trzeci członek delegacji

I n f o r m o w a n i e [illegible] u n i- [illegible] w s p r a w i e [illegible] „Elta" donosi: Litewskie Ministerstwo [illegible] [illegible]

[illegible] Porywano [illegible] w [illegible] w Litwie [illegible] dla [illegible] nadal nieczynni.

O b i a d   n a   c z e ś ć   r o c z n i c y   t r a k t a t u   m o s k i e w s k i e g o. Z okazji rocznicy poselstwo Związku Sowieckiego w Litwie wydało obiad, na który przybyli [illegible] sowiecko-litewskiego [illegible] Ministrów, Przewodniczący Sejmu, [illegible] zagranicznych oraz wyżsi urzędnicy Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Z m n i e j s z e n i e   w y d a t k ó w   n a   k o n s u l a t y   l i t e w s k i e. Ministerstwo Spraw Zagranicznych opracowując preliminarz budżetowy na rok następny, przewidywało utworzenie konsulatów w Brazylii i Londynie. Jednak ze względów oszczędnościowych wypadło projektu tego się wyrzec. Przy poselstwie w Londynie wydział konsularny pozostanie nadal. Poza tem zostaną skreślone wydatki na utrzymanie konsulatu w Hadze.

U k ł a d y   z   r z ą d e m   s z w a j c a r s k i m. - Rząd szwajcarski zaproponował Litwie zawarcie konwencji w sprawie udzielania wzajemnej pomocy jurydycznej. Ministerstwo Spraw Zagranicznych w swej odpowiedzi oświadczyło, iż propozycję tę w zasadzie przyjmuje. Wkrótce w sprawie tej mają być rozpoczęte układy.-

L i t w a   a   d ł u g i   b.   r z ą d u   r o s y j s k i e g o   w   A n g l j i. "Elta" donosi: angielski minister Churchill oświadczył w Izbie Gmin, iż nie zawarto żadnych traktatów, według których Litwa, Finlandja, Estonja i Łotwa byłyby w jakiejbądź części odpowiedzialne za długi b.rządu rosyjskiego w Anglji.-

b/ Kronika wewnętrzna.

O s t a t n i e   p o s i e d z e n i e   p i e r w s z e j   s e s j i   S e j m u. Na posiedzeniu popołudniowem 21 lipca, które trwało do godz. 6-ej cała noc do 4-ej rano, pod obrady wszedł naprzód zgłoszony przez ludowców projekt zmiany budżetu na r.b., przewidujący zmniejszenie pozycji na utrzymanie duchowieństwa. Po krótkiej lecz burzliwej dyskusji rozstrzygnięto tajnem głosowaniem: za projektem wypowiedziało się 37 posłów, przeciwko - 35, powstrzymało się 6. Wobec czego projekt upadł.

O godz. 4 min. 15 rano zamknięto posiedzenie, a zarazem pierwszą sesję III Sejmu zamknięto. Sejm udał się na letnie ferje, które potrwają do 22 września.-

S p r a w a   p o ż y c z k i   a m e r y k a ń s k i e j   d l a   m. K o w n a. Dnia 14 b.m. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Kowieńskiej Rady Miejskiej, zwołane dla omówienia kwestji zaciągnięcia pożyczki na wprowadzenie wodociągu i kanalizacji.

Następnie złożył sprawozdanie p.Burmistrz Rady Miejskiej Wilejszys z podróży delegacji miejskiej do Paryża. Delegacja udała się na zaproszenie Foundation Company, z którą miasto już przed rokiem nawiązało stosunki. W Paryżu jednakże przedstawiciele Foundation Company zwlekli z zakończeniem rokowań, powołując się na obecną sytuację finansową Europy, a szczególnie na przykład z Francji, zasięgając informacji w Genewie i Berlinie, aż wreszcie po 10 dniach zerwali zupełnie takowe, asygnując do uznania [illegible] Miasta na biednych i bezrobotnych Kowna 50.000 fr., jako zapomogę.

Wówczas p.Wilejszys i p.Boriński /trzeci członek delegacji:

p.Janczewski wyjechał z Paryża wcześniej, gdy rokowania z Foundation C-ny zaczynały się rozchwiewać/ rozpoczęli układy z konkurencyjną firmą Ulen Company, która ostatecznie zaproponowała pożyczkę 1.200.000 dolarów po 85 za 100 na 8%. Pożyczka jest rozłożona na 21 lat i na amortyzację wnosi się 2%. Pozatem 12,5% wymagano za nadzór prac i 25 tys. dolarów wydatków organizacyjnych.
Burmistrz uważa warunki te za możliwe do przyjęcia. Tegoż samego zdania są jakoby premjer p.Sleżewiczus, Minister Skarbu p. Rimka oraz przedstawiciele sfer handlowo-przemysłowych i bankowych.
Pożyczką da miastu możność częściowego wprowadzenia kanalizacji i wodociągów. Rozpoczęcie prac w tym kierunku zmniejszy bezrobocie.
Burmistrz wzywa Radę, by uchwaliła rozpoczęcie szczegółowych układów, przyjmując wskazane warunki jako podstawę. Uczynić to należy natychmiast, gdyż delegacja obiecała dać odpowiedź na 18 b.m.
Następnie większość radnych stwierdziła, że pożyczka jest nie do przyjęcia, że amortyzacja i odsetki wyniosą rocznie ~~...~~ 120 tys. dolarów, i tak miasto ledwie "końce z końcami wiąże". Stwierdzono, że ogólnie biorąc, miasto, zaciągając tę pożyczkę, otrzyma tylko jakie 560.000 dol., zapłaci zaś za nie około 2.500.000 dol. Dlatego też sprawa została odłożona.
Wobec odroczenia na ostatniem posiedzeniu Rady Miejskiej decyzji w sprawie zaciągnięcia pożyczki 27 lipca ma się odbyć w tej kwestji narada rzeczoznawców finansowych, w której wezmą udział przedstawiciele rządu, sfer przemysłowych i bankowych. Celem narady jest ostateczne wyjaśnienie, czy warunki, zgłoszone przez firmę amerykańską Ulen Co są do przyjęcia czy też nie. W tych burmistrz m.Kowna otrzymał depeszę od tej firmy, zawiadamiającą, iż do Kowna wkrótce przybywa dyrektor jej, który na miejscu będzie prowadził dalsze układy. Pomieniona firma podobno ma poczynić pewne ustępstwa w zaproponowanych przez siebie warunkach.-

P r z y g o t o w y w a n i e b u d ż e t u.- "Elta" donosi: We wszystkich Ministerstwach wre intensywna praca nad przygotowywaniem budżetu na r. 1927. Dotychczas projekty budżetu przedłożyli Gabinetowi Ministrów: Prezydentura Państwa, Gabinet Ministrów i Ministerstwo Skarbu.-

W y k o n a n i e u s t a w y o a m n e s t j i . M-stwo Sprawiedliwości zażądało przysłania z więzień spisów ~~xxx~~ więźniów na których się rozciąga amnestja. Więźniowie zgodnie z ustawą o amnestji zostaną zwolnieni nie później niż 28 lipca. Prokuratorja rozpoczęła już przygotowawcze prace w tym kierunku, by zwolnienia amnestjowanych nie przewlekło się poza wskazany w ustawie termin. Przewiduje się, że w więzieniu kowieńskiem amnestja dotknie przeważnie więźniów politycznych, w Szawlach zaś - żołnierzy skazanych za ukrywanie się od służby wojskowej. W więzieniu szawelskiem będzie ich około 100. Naogół amnestja opróżni znacznie nasze więzienie.-

P r a c e n a d u p o r z ą d k o w a n i e m s ą d o w n i c t w a. Rada ~~Minixxxxxxxx~~ Ministra Sprawiedliwości zakończyła drugą redakcję projektu ustawy o uporządkowaniu sądów. Pozatem dobiega końca tłumaczenie X tomu ustaw cywilnych, który posłuży jako materjał do uporządkowania sądownictwa litewskiego.-

Z w i ę k s z e n i e e t a t ó w M - s t w a S p r a w i e d l i w o ś c i. Przyjęta przez Sejm ustawa o zwiększeniu etatów M-stwa Sprawiedliwości o ile dotyczy ona Najwyższego Trybunału, będzie mogłaby być wprowadzona w życie w końcu sierpnia, kiedy powrócą z wywczasów członkowie Trybunału, którzy na wspólnej naradzie upatrzą kandydatów na wakujące posady. Kandydaci na posady do Sądów Okręgowych będą zapewne wkrótce już przedstawieni.-

Nr.230. "Wiadomości Urzędowych". Dn. 14 lipca r.b. ukazał się Nr.230 "Wiadomości Urzędowych" /Vyriaus.Zin./ na treść którego się składa: 1/ ustawa o amnestji, 2/ zmiana ustawy o wynagrodzeniu ministrów i Kontrolera Państwa, 3/ zmiana ustawy o wynagrodzeniu posłów do Sejmu, 4/ rozkaz Ministra Oświaty, 5/ zmiana ustawy o zgromadzeniach, 6/ Obwieszczenia.-

p.Janczewski wyjechał z Paryża wcześniej, gdy rokowania z Foundation C-ny zaczynały się porządkować, rozpoczęli układy z [illegible] firmą Ulen Company, która [illegible] przyznali 1.200.000 dolarów po 85 za 100 na 8%. Pożyczka jest rozłożona na 21 lat [illegible] 23 [illegible] wynosi się 8%. Początkowo [illegible] wymagano za nadzór [illegible] kosztów wydatków organizacyjnych.

Burmistrz uważa, że warunki te są możliwe do przyjęcia. Tego samego zdania są jakoby premjer p.Sleżewicz, Minister Skarbu p. Rimka oraz przedstawiciele sfer handlowo-przemysłowych i bankowych. Pożyczka da miastu możność częściowego wprowadzenia kanalizacji i wodociągów. Rozpoczęcie prac w tym kierunku zmniejszy bezrobocie.

Burmistrz wzywa Radę, by uchwaliła rozpoczęcie szczegółowych układów, przyjmując wskazane warunki jako podstawę. Uczynić to należy natychmiast, gdyż delegacja obiecała dać odpowiedź na 18 b.m.

Następnie większość radnych stwierdziła, że pożyczka jest nie do przyjęcia, że amortyzacja i odsetki wynoszą rocznie 120.tys. dolarów, i tak miasto ledwie "koniec z końcami wiąże". Stwierdzono, że ogólnie biorąc miasto, zaciągając tę pożyczkę, otrzyma tylko jakie 560.000 dol., zapłaci zaś za nie około 2.508.000 dol. Dlatego też sprawa została odłożona.

Wobec odroczenia na ostatnim posiedzeniu Rady Miejskiej dyskusji w sprawie zaciągnięcia pożyczki 27 lipca ma się odbyć w tej kwestji narada rzeczoznawców finansowych, w której wezmą udział przedstawiciele rządu, sfer przemysłowych i bankowych. Celem narady jest ostateczne wyjaśnienie, czy warunki, zgłoszone przez firmę amerykańską Ulen Co są do przyjęcia czy też nie. W tych dniach burmistrz m.Kowna otrzymał depeszę od tej firmy, zawiadamiającą, iż do Kowna wkrótce przybywa dyrektor jej, który na miejscu będzie prowadził dalsze układy. Pomieniona firma podobno ma poczynić pewne ustępstwa w zaproponowanych przez siebie warunkach.-

P r z y g o t o w y w a n i e b u d ż e t u.- "Elta" donosi: We wszystkich Ministerstwach wre intensywna praca nad przygotowywaniem budżetu na r. 1927. Dotychczas projekty budżetu przedłożyły Gabinetowi Ministrów: Prezydentura Państwa, Gabinet Ministrów i Ministerstwo Skarbu.-

W y k o n a n i e u s t a w y o a m n e s t j i.- Ministerstwo Sprawiedliwości zażądało przysłania z więzień spisów więźniów, do których się rozciąga amnestja. Więźniowie zgodnie z ustawą o amnestji zostaną zwolnieni nie później niż 28 lipca. Prokuratorja rozpoczęła już przygotowawcze prace w tym kierunku, by zwolnienie amnestjowanych nie przewlekło się poza wskazany w ustawie termin. Przewiduje się, że w więzieniu kowieńskiem amnestja dotknie przeważnie więźniów politycznych, w Szawlach zaś - żołnierzy skazanych za ukrywanie się od służby wojskowej. W więzieniu szawelskiem będzie ich około 100. Naogół amnestja opróżni znacznie nasze więzienia.-

[illegible] s ą d o w n i c t w a.- [illegible] Ministerstwo Sprawiedliwości zakończyło drugą redakcję [illegible] o uporządkowaniu sądów. Ostatecznie [illegible] tomu ustaw cywilnych, które rozesłane jako materjał do uporządkowania sądownictwa litewskiego.-

[illegible] M i n i s t e r s t w a S p r a w i e d l i w o ś c i.- [illegible] ustawa o zwiększeniu [illegible] Ministerstwa Sprawiedliwości [illegible] Najwyższego Trybunału [illegible] w życie w końcu sierpnia. [illegible] którzy na wspólnej naradzie wybiorą kandydatów na wakujące posady. Kandydaci na posady do Sądów Okręgowych będą zapewne wkrótce już przedstawieni.-

Nr.235 "Wiadomości Urzędowych" z dn. 14 lipca r.b. ukazał się Nr.236 "Wiadomości Urzędowych" [illegible] na treść którego się składa: 1/ ustawa o amnestji, 2/ zmiana ustawy o wynagrodzeniu ministrów i Kontrolera Państwa, 3/ zmiana ustawy o wynagrodzeniu posłów do Sejmu, 4/ rozkaz Ministra Oświaty, 5/ zmiana ustawy o zgromadzeniach, 6/ Obwieszczenia.-

c/ Kronika polska.

D e l e g a c j a P o l a k ó w m. W i ł k o m i e r z u A r c y b i s k u p a.- Dnia 9 lipca r.b. Arcybiskupa Metropolitę ks. Skwireckisa odwiedziła delegacja Polaków m.Wiłkomierz przedkładając postulaty ludności polskiej w dziedzinie kościelnej.

2 - l e t n i e k u r s y n a u c z y c i e l s k i e w P o n i e w i e ż u. T-wo "Pochodnia" od jesieni r.b. otwiera w Poniewieżu 2-letnie Kursy Nauczycielskie.-

d/ Kronika gospodarcza.

B i e r n y b i l a n s h a n d l u l i t e w s k i e g o z a c z e r w i e c. Przez czerwiec r.b. eksport litewski wynosił 17,4 mil.lit., import zaś 19,2 mil. lit., t.j. import przewyższył eksport prawie o 2,0 milj.

W porównaniu z danemi za maj eksport wzrósł o 1,1 mil.lit. import zaś zmniejszył się o 0,2 mil. lit.

Za styczeń - czerwiec b.r. eksport wyniósł 125,ą mil.lit., import zaś 100,0 mil.lit.

W ten sposób za pierwsze półrocze b.r. eksport przewyższył import o 16,2 mil.lit., t.j. o 15,7 proc.-

S p r a w a e k s p o r t u m i ę s a d o C z e c h o s ł o w a c j i. "Elta" donosi: Zgodnie z postanowieniem rządu czechosłowackiego od 10 lipca będzie obowiązkowe, by wywożone do Czechosłowacji z Litwy tłuszcze i słonina świń i gęsi były zaopatrzone w świadectwa o pochodzeniu. Swiadectwa, wydawane przez kowieńską i kłajpedzką izby handlowe, winny być zatwierdzone w konsulacie czechosłowackim.-

B i l a n s B a n k u L i t e w s k i e g o d n. 1 5 - go l i p c a 1 9 2 6 r.

AKTYWA. /Lit =0,10 dol. U.S.A./

1. Ogólny zapas złota	30.526.248,87
2. Monety srebrne	6.548.481,00
3. Monety skarbu państwa	1.908.309,67
4. Waluta obca	24.538.563,73
5. Dyskonto i pożyczki	44.074.227,74
6. Inne aktywa	23.569.466,68
Bilans	131.165.297,69

PASYWA.

1. Kapitał akcyjny	12.000.000.-
2. Kapitał zapasowy	860.000.-
3. Banknoty w obiegu	76.227.388,78
4. Depozyty i wkłady	19.054.032,11
5. Inne pasywa	23.023.876,80
Bilans	131.165.297,69.

e/ Kronika wojskowa.

Z l i k w i d o w a n i e s t a n o w i s k a w o d z a n a c z e l n e g o. "Elta" donosi: Ze zniesieniem stanu wojennego automatycznie ustają obowiązki wodza naczelnego armji. W związku z tem, zgodnie z prawem, generał Zakauskas, dotychczasowy wódz naczelny, zaczął pełnić obowiązki inspektora armji.-

oooooO & Oooooooo